

ΟΙ ΥΔΡΟΓΟΝΑΝΘΡΑΚΕΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Δρ ΓΙΩΡΓΟΣ Π. ΠΑΜΠΟΡΙΔΗΣ

Λευκωσία, Ιούνιος 2012

imh
CONFERENCES | MEETINGS | EXHIBITIONS

Ο Γιώργος Π. Παμπορίδης γεννήθηκε στη Λευκωσία το 1969. Αποφοίτησε από την Νομική Σχολή Αθηνών το 1992, το Πανεπιστήμιο του Southampton το 1993 (Master in Shipping Law) και το London School of Economics (Master in International Relations – Sea Use) το 1994. Ενώ εργαζόταν, ολοκλήρωσε το Διδακτορικό του στο Διεθνές και Ναυτικό Δίκαιο στο Πανεπιστήμιο του Southampton (Ph.D. in Law) το 1998.

Επαγγελματικά, αφού ασκήθηκε στον Οίκο Τ. Παπαδόπουλος & Σία και έγινε μέλος του Παγκυπρίου Δικηγορικού Συλλόγου, κατέστη μέλος του Δικηγορικού Συλλόγου Αθηνών, αλλά και του Law Society της Αγγλίας & Ουαλίας (Solicitor) και εργάστηκε στον οίκο Holman, Fenwick & Willan στο Λονδίνο. Από το 1999 μέχρι το 2003 διετέλεσε συνεταίρος στον Οίκο Λ. Παπαφιλίππου & Σία. Το 2003 ίδρυσε τον Δικηγορικό Οίκο Pamboridis LLC με γραφεία στην Λευκωσία, Λεμεσό, Αθήνα και Λονδίνο, τον οποίο και συνεχίζει να διευθύνει.

Το 1999 η Kluwer Law International εξέδωσε το πρώτο του βιβλίο με τίτλο “International Shipping Law” ενώ έχει δημοσιεύσει και σειρά νομικών άρθρων σε Διεθνή Νομικά Περιοδικά. Παράλληλα, διδάσκει το Διεθνές Ναυτικό Δίκαιο στη Νομική Σχολή του Πανεπιστημίου Κύπρου.

ΟΙ ΥΔΡΟΓΟΝΑΝΘΡΑΚΕΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Δρ ΓΙΩΡΓΟΣ Π. ΠΑΜΠΟΡΙΔΗΣ

Μια ανάλυση των επιστημονικών δεδομένων του θέματος. Που ήμασταν, που βρισκόμαστε και που πρέπει να κατευθυνθούμε.

Στον Σέργιο, τον Πάνο και τον Στέφανο

με την ελπίδα η 'Κύπρος' που θα σας παραδώσουμε,
να είναι καλύτερη από την 'Κύπρο' που εμείς κληρονομήσαμε

Copyright © 2012 by George
Pamporides
All rights reserved

Εκδότης
imh
INTERNET MARKETING HELLAS

Εκτύπωση
Theopress Ltd

ISBN
978-9963-2825-1-7

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Το περασμένο φθινόπωρο ένας φίλος πολιτικός μετά από μια μακρά συζήτηση που είχαμε για τις προοπτικές που προβάλλουν από τις πρόσφατες ανακαλύψεις κοιτασμάτων υδρογονανθράκων στην Κύπρο, με ενθάρρυνε να συντάξω ένα σημείωμα το οποίο θα μπορούσε να διαθέσει σε συναδέλφους του που τους ενδιέφερε το θέμα. Κατά τα Χριστούγεννα άρχισα να μαζεύω υλικό και να γράφω τα πρώτα στοιχεία θεωρώντας ότι μέχρι τις αρχές του έτους θα μπορούσα να το ολοκληρώνα. Τελικά, όπως με κάθε σύγγραμμα, ο χρόνος που απαιτήθηκε ήταν πολύ περισσότερος και το "σημείωμα" που υποσχέθηκα στον φίλο μου κατέληξε σε μια μελέτη που πήρε τη μορφή του βιβλίου που κρατάτε στα χέρια σας.

Η παρούσα μελέτη αποσκοπεί στο να παραθέσει όλα τα δεδομένα σχετικά με την διαδικασία αναζήτησης κοιτασμάτων υδρογονανθράκων στις θαλάσσιες ζώνες της Κυπριακής Δημοκρατίας, των προσπαθειών εντοπισμού των εν λόγω κοιτασμάτων και εξόρυξης τους αλλά και των πιθανών τρόπων εκμετάλλευσης τέτοιων κοιτασμάτων.

Προς τούτο, επιχειρείται μια ιστορική αναδρομή των σημαντικών γεγονότων που στιγμάτισαν την όλη προσπάθεια αλλά αποτυπώνονται και οι συγκεκριμένες ενέργειες τόσο της Δημοκρατίας όσο και άλλων εμπλεκομένων μερών κατά τα παρελθόντα έτη. Παρατίθεται το νομικό πλαίσιο εντός του οποίου κινήθηκαν οι όλες διαδικασίες τόσο υπό το πρίσμα του Διεθνούς όσο και σε επίπεδο Εθνικού δικαίου. Στη συνέχεια ακολουθεί μια ανάλυση των διεθνών σχέσεων και του συσχετισμού δυνάμεων και ισορροπιών στην ευρύτερη περιοχή της Νοτιοανατολικής Μεσογείου με εκτιμήσεις για την επίδραση που ενδέχεται να έχουν οι ανακαλύψεις κοιτασμάτων υδρογονανθράκων τόσο στην Κύπρο όσο και στην ευρύτερη περιοχή, επί των σχέσεων αυτών, με εστίαση επί των πολιτικών αλλά και οικονομικών πτυχών των εν λόγω σχέσεων.

Τέλος, επιχειρείται η ανάδειξη των ζητημάτων που εγείρονται και οφείλουν να απαντηθούν από την Κυπριακή πολιτεία, προκειμένου

να μπορέσει η χώρα μας να μεγιστοποιήσει τα όποια οφέλη τόσο οικονομικά όσο και γεωπολιτικά.

Δράττομαι της ευκαιρίας προκειμένου να ευχαριστήσω από καρδιάς τον κ. Σόλωνα Κασίνη για την πολύτιμή του βοήθεια κατά την συγγραφή του παρόντος πονήματος. Θα ήταν επίσης παράλειψή μου αν δεν ευχαριστούσα την ερευνητική ομάδα στο γραφείο μου για την συλλογή του σχετικού υλικού, την συνέταιρό μου κ. Γιώτα Κυθραιώτου-Θεοδώρου για τα εποικοδομητικά της σχόλια και παρατηρήσεις, αλλά και την ΙΜΗ, τους εκδότες, χωρίς την συνδρομή και βοήθεια των οποίων η εν λόγω μελέτη δεν θα κατέληγε στο βιβλίο αυτό.

Δρ. Γιώργος Π. Παμπορίδης
Λευκωσία, Ιούνιος 2012

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ	2
2. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ	2
3. ΟΙ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΝΟΜΙΚΕΣ ΠΤΥΧΕΣ ΤΟΥ ΘΕΜΑΤΟΣ	2
3.1 Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΕΘΙΜΙΚΟΥ ΚΑΙ ΣΥΜΒΑΤΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ ΤΗΣ ΘΑΛΑΣΣΑΣ	2
3.2 ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΖΩΝΗ (ΑΟΖ) ΚΑΙ ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΥΦΑΛΟΚΡΗΠΙΔΑ	2
3.2.1 ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΚΑΙ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΠΑΡΑΚΤΙΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ ΣΤΗΝ ΑΟΖ	2
3.2.2 ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΡΙΤΩΝ ΚΡΑΤΩΝ ΕΝΤΟΣ ΤΗΣ ΑΟΖ	2
3.2.3 ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΖΩΝΗ ΚΑΙ ΕΘΙΜΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ	2
3.2.4 ΣΥΜΦΩΝΙΕΣ ΚΥΠΡΟΥ ΜΕ ΑΙΓΥΠΤΟ, ΛΙΒΑΝΟ ΚΑΙ ΙΣΡΑΗΛ ΓΙΑ ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗ ΤΗΣ ΑΟΖ	2
3.2.5 ΕΠΙΛΥΣΗ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗ ΤΗΣ ΑΟΖ	2
3.2.6 ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΑΟΖ ΚΑΙ ΒΡΕΤΑΝΙΚΕΣ ΒΑΣΕΙΣ	2
3.3 ΟΙ ΤΟΥΡΚΙΚΕΣ ΝΟΜΙΚΕΣ ΘΕΩΡΗΣΕΙΣ	2
3.4 ΟΙ ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΝΟΜΙΚΕΣ ΘΕΣΕΙΣ	2
4. Η ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΟΥ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΘΕΣΜΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ	2
4.1 Η ΡΥΘΜΙΣΤΙΚΗ ΑΡΧΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΚΥΠΡΟΥ (ΡΑΕΚ)	2
4.2 Ο ΠΕΡΙ ΡΥΘΜΙΣΗΣ ΤΗΣ ΑΓΟΡΑΣ ΦΥΣΙΚΟΥ ΑΕΡΙΟΥ ΝΟΜΟΣ	2
4.3 Η ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΦΥΣΙΚΟΥ ΑΕΡΙΟΥ (ΔΕΦΑ)	2
4.4 Ο ΠΕΡΙ ΥΔΡΟΓΟΝΑΝΘΡΑΚΩΝ (ΑΝΑΖΗΤΗΣΗ, ΕΡΕΥΝΑ ΚΑΙ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗ) ΝΟΜΟΣ ΤΟΥ 2007 ΚΑΙ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΙ	2
4.5 ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΣΗΜΕΡΙΝΟΥ ΘΕΣΜΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ	2

5. ΟΙ ΓΕΩΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΑΝΑΚΑΤΑΤΑΞΕΙΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ: ΠΩΣ ΕΠΗΡΕΑΖΕΤΑΙ ΤΟ ΙΣΧΥΟΝ ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΙΣΟΖΥΓΙΟ	2	6. ΟΙ ΕΠΙΛΟΓΕΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ - ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ	2
5.1 ΤΟ ΚΡΑΤΟΣ ΤΟΥ ΙΣΡΑΗΛ	2	6.1 Η ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΕΝΟΣ ΠΛΗΡΟΥΣ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΟΥΣ ΘΕΣΜΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ	2
5.1.1 ΟΙ ΠΡΟΣΦΑΤΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΟ ΙΣΡΑΗΛ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΥΔΡΟΓΟΝΑΝΘΡΑΚΩΝ	2	6.2 Ο ΑΓΩΓΟΣ ΦΥΣΙΚΟΥ ΑΕΡΙΟΥ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΑΟΖ	2
5.1.2 ΟΙ ΕΡΙΔΕΣ ΜΕΤΑΞΥ ΙΣΡΑΗΛ ΚΑΙ ΛΙΒΑΝΟΥ	2	6.3 Η ΚΥΠΡΟΣ ΩΣ ΕΞΑΓΩΓΕΑΣ ΥΓΡΟΠΟΙΗΜΕΝΟΥ ΦΥΣΙΚΟΥ ΑΕΡΙΟΥ	2
5.1.3 Η ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ «ΣΥΖΗΤΗΣΗ» ΣΤΟ ΚΡΑΤΟΣ ΤΟΥ ΙΣΡΑΗΛ	2	6.4 Η ΚΥΠΡΟΣ ΩΣ ΕΞΑΓΩΓΕΑΣ ΣΥΜΠΙΕΣΜΕΝΟΥ ΦΥΣΙΚΟΥ ΑΕΡΙΟΥ	2
5.1.4 Η ΑΝΑΓΚΗ ΤΟΥ ΙΣΡΑΗΛ ΝΑ ΣΥΝΕΡΓΑΣΤΕΙ ΜΕ ΤΗΝ ΚΥΠΡΟ	2	6.5 Η ΚΥΠΡΟΣ ΩΣ ΕΞΑΓΩΓΕΑΣ ΦΥΣΙΚΟΥ ΑΕΡΙΟΥ ΜΕΣΩ ΑΓΩΓΩΝ	2
5.2 Η ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΤΟΥ ΛΙΒΑΝΟΥ	2	6.6 Η ΚΥΠΡΟΣ ΩΣ ΕΞΑΓΩΓΕΑΣ ΗΛΕΚΤΡΙΚΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ	2
5.3 Η ΑΡΑΒΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΤΗΣ ΑΙΓΥΠΤΟΥ	2	6.7 Η ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΩΝ ΣΥΜΦΕΡΟΝΤΩΝ ΤΩΝ ΚΥΠΡΙΩΝ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ	2
5.4 Η ΑΡΑΒΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΤΗΣ ΣΥΡΙΑΣ	2	ΠΙΝΑΚΑΣ ΕΙΚΟΝΩΝ	87
5.5 Η ΤΟΥΡΚΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ	2	ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	89
5.5.1 Η ΤΟΥΡΚΙΑ ΩΣ Ο «ΑΠΟΛΥΤΟΣ» ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΟΣ ΚΟΜΒΟΣ	2		
5.5.2 ΟΙ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΗ ΝΟΤΙΟΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΕΣΟΓΕΙΟ	2		
5.6 Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ	2		
5.6.1 Η ΕΛΛΑΣ ΩΣ ΠΑΡΑΓΩΓΟΣ Ή ΩΣ ΔΙΑΜΕΤΑΚΟΜΙΣΤΗΣ ΥΔΡΟΓΟΝΑΝΘΡΑΚΩΝ	2		
5.6.2 Η ΓΕΩΠΟΛΙΤΙΚΗ ΘΕΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΣΤΟ ΔΙΑΜΟΡΦΟΥΜΕΝΟ ΣΚΗΝΙΚΟ	2		
5.7 Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ	2		
5.7.1 Η ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ	2		
5.7.2 ΕΕ ΚΑΙ ΡΩΣΙΑ	2		
5.7.4 Η ΕΕ Η ΤΟΥΡΚΙΑ ΚΑΙ ΟΙ ΧΩΡΕΣ ΤΗΣ ΚΑΣΠΙΑΣ ΘΑΛΑΣΣΑΣ	2		
5.8 Η ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ	2		
5.8.1 ΟΙ ΣΧΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ ΜΕ ΤΟ ΙΣΡΑΗΛ ΑΛΛΑ ΚΑΙ ΜΕ ΤΟ ΛΙΒΑΝΟ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΙΓΥΠΤΟ	2		
5.8.2 ΟΙ ΣΧΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ ΜΕ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΑ:- ΤΟ ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΥΠΟ ΤΟ ΠΡΙΣΜΑ ΤΩΝ ΥΔΡΟΓΟΝΑΝΘΡΑΚΩΝ	2		
5.8.3 ΚΥΠΡΟΣ – ΡΩΣΙΑ	2		

1 | ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η Κύπρος ενεπλάκη σχετικά νωρίς στην αναζήτηση πιθανών κοιτασμάτων υδρογονανθράκων, αφού από την δεκαετία του 1930 διεξήχθησαν στην Κύπρο μια σειρά από χερσαίες γεωτρήσεις χωρίς σημαντικά αποτελέσματα. Ωστόσο μια σειρά από γεωφυσικές έρευνες από την δεκαετία του 1970 μέχρι και το τέλος του 20ου αιώνα άρχισαν να δίνουν πιθανότητες για την ύπαρξη τέτοιων κοιτασμάτων, κυρίως στην θαλάσσια περιοχή της νήσου και συγκεκριμένα σε θαλάσσιες περιοχές βάθους πέραν των 200 μέτρων.

Ήδη από την δεκαετία του 1970, οι χώρες της ευρύτερης περιοχής είχαν ήδη εμπλακεί σε προσπάθειες εντοπισμού κοιτασμάτων υδρογονανθράκων. Ωστόσο η Κύπρος για μια σειρά από λόγους επέλεξε να μην εμπλακεί σε οποιαδήποτε τέτοια προσπάθεια. Αφ'ενός δεν υπήρχαν σαφείς ειδικές επιστημονικές ενδείξεις περί ύπαρξης τέτοιων κοιτασμάτων στην Κυπριακή υφαλοκρηπίδα, αλλά και η τεχνολογία εντοπισμού και εξόρυξης τέτοιων κοιτασμάτων είχε απαγορευτικό κόστος. Παράλληλα, όλοι οι φορείς εξουσίας της Δημοκρατίας εστίαζαν όλες τους τις προσπάθειες στην αντιμετώπιση των προβλημάτων που επέφερε η Τουρκική εισβολή στη χώρα. Τέλος φαίνεται να υπήρχε μια αντίληψη από τις εκάστοτε κυβερνήσεις πως η εμπλοκή της «μικρής» Κύπρου σε μια τέτοια προσπάθεια θα μπορούσε να επηρεάσει δυσμενώς τη χώρα και ιδιαίτερα τις προσπάθειες επίλυσης του Κυπριακού.

Ωστόσο, η συστηματική και σχετικά διακριτική δουλειά επί του θέματος του εντοπισμού υδρογονανθράκων πρώτιστα σε επίπεδο τεχνοκρατών παρά πολιτικής ηγεσίας, οδήγησε σε μια σειρά από ενέργειες που κατέστησαν τον εντοπισμό εθνικών κοιτασμάτων, δυνατό. Πρώτος όλων ο κ. Νίκος Ρολάνδης που από τη θέση του Υπουργού Εμπορίου και Βιομηχανίας επί διακυβέρνησης Κληρίδη, διέκρινε τις πιθανές προοπτικές για τον τόπο. Στη συνέχεια ο Πρόεδρος Παπαδόπουλος που συνέλαβε το όραμα της οριοθέτησης της

ΑΟΖ και τις πολιτικές δυνατότητες αναβάθμισης της χώρας εξ αυτών αλλά και ο Πρόεδρος Χριστόφιας που συνέχισε στον δρόμο της προώθησης της πολιτικής των προκατόχων του και έφερε εις πέρας το δύσκολο έργο της διερευνητικής γεώτρησης. Κοινός όμως παρονομαστής σε όλες αυτές τις διακυβερνήσεις, υπήρξε ο διευθυντής του Τμήματος Ενέργειας του Υπουργείου Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού κ. Σόλων Κασίνης, η επιμονή και προσήλωση του οποίου επέτρεψε στην εκάστοτε πολιτική ηγεσία να αντιληφθεί, πότε με το καλό πότε με το άγριο, τις τεράστιες προοπτικές που διανοίγονται για κάθε Κύπριο από τον τομέα των υδρογονανθράκων.

Η Κύπρος σήμερα μπορεί να διεκδικήσει μια θέση μεταξύ των χωρών που έχουν διακριβωμένα κοιτάσματα υδρογονανθράκων. Καλείται λοιπόν να κεφαλαιοποιήσει το γεγονός αυτό και να καταφέρει να αποκομίσει τα όποια οικονομικά και πολιτικά οφέλη ώστε να μπορέσει ο λαός της να γευτεί το συντομότερο δυνατόν τους ανάλογους καρπούς και να τους μετουσιώσει σε ειρήνη και ευημερία.

2 | ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

Η πλέον πρωτοπόρος χώρα της περιοχής της Νοτιοανατολικής Μεσογείου, στο θέμα της έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων, ήταν η Αίγυπτος. Ήδη από τα μέσα της δεκαετίας του 1990 προχώρησε στην παραχώρηση αδειών έρευνας και εξόρυξης σε θαλάσσιες περιοχές βορείως της ακτογραμμής της στην Μεσόγειο, προς πετρελαϊκές εταιρείες. Η διαδικασία αυτή με την παράλληλη εξέλιξη της νέας νομικής έννοιας της 'αποκλειστικής οικονομικής ζώνης' (στο εξής θα αναφέρεται ως «ΑΟΖ») που έλαβε σάρκα και οστά μέσω της έναρξης ισχύος της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας του 1982 (στο εξής θα αναφέρεται ως η «Σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας»), την οποία τόσο η Κύπρος όσο και η Αίγυπτος είχαν επικυρώσει¹, επέβαλε τρόπον τινά στην Κυπριακή Δημοκρατία να ασχοληθεί με την νομική τουλάχιστον κατοχύρωση των κυριαρχικών της δικαιωμάτων. Η Κύπρος αποφάσισε όπως εμπλακεί άμεσα στις απαραίτητες διαδικασίες οριοθέτησης των θαλασσίων συνόρων της με την Αραβική Δημοκρατία της Αιγύπτου και προς τούτο ενεπλάκη σε άμεσες διαπραγματεύσεις με τη γειτονική χώρα στις αρχές του 2000 οι οποίες τελεσφόρησαν κατά τον Φεβρουάριο του 2003².

Επόμενο σημαντικό σταθμό αποτέλεσε η είσοδος της Κυπριακής Δημοκρατίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση (στο εξής θα αναφέρεται ως η «ΕΕ»), τον Απρίλιο του 2004. Η είσοδός μας στην Ένωση αυτόματα αναβάθμισε την πολιτική μας θέση ενώ κατέτασσε το νησί ως αναπόσπαστο τμήμα της Ευρωπαϊκής επικράτειας με αυτονόητες διασφαλίσεις της κυριαρχίας της Δημοκρατίας αλλά και των όποιων κυριαρχικών μας δικαιωμάτων επί της ΑΟΖ της χώρας μας.

Μέσα σε αυτό το κλίμα κατά το έτος 2005 η τότε Κυβέρνηση μίσθωσε τις υπηρεσίες εξειδικευμένων συμβούλων οι οποίοι πλαισίω-

¹ Βλ. σχετικά στο κεφάλαιο 3 στην ενότητα 3.2.4.

² Βλ. σχετικά στο κεφάλαιο 3 στην ενότητα 3.2.4.1.

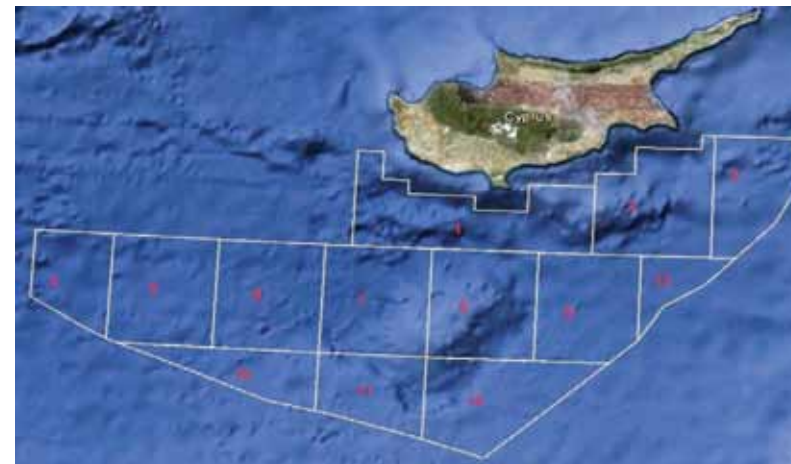
σαν την αρμόδια υπηρεσία ενέργειας του Υπουργείου Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού. Πρόκειται για την Νορβηγική εταιρεία PGS η οποία ανέλαβε την διεξαγωγή γεωφυσικών επισκοπήσεων εντός της Κυπριακής ΑΟΖ, επωμιζόμενη εξολοκλήρου το σχετικό κόστος (η οποία από το 2005 διεξήγαγε δισδιάστατες και τρισδιάστατες σεισμικές έρευνες εντός της Κυπριακής ΑΟΖ), καθώς και την εταιρεία Beicip-Franlab (θυγατρική του κρατικού Γαλλικού Ινστιτούτου Πετρελαίου) η οποία παρείχε συμβουλευτικές υπηρεσίες προς τη Δημοκρατία.

Παράλληλα κατά τον Ιανουάριο του 2007 η Κύπρος συνομολόγησε με τη Δημοκρατία του Λιβάνου Συμφωνία Οριοθέτησης της ΑΟΖ των δύο κρατών, η οποία ωστόσο δεν έχει ακόμα κυρωθεί από τα αρμόδια όργανα της Δημοκρατίας του Λιβάνου³.

Στη συνέχεια η Υπηρεσία Ενέργειας σε συνεργασία με την Νομική Υπηρεσία της Δημοκρατίας επεξεργάστηκαν και εισήγαγαν το απαραίτητο νομικό πλαίσιο, εναρμονισμένο με το ισχύον δίκαιο της ΕΕ⁴. Η εισαγωγή του εν λόγω νομικού πλαισίου οδήγησε στην προκήρυξη του Α' γύρου αδειοδοτήσεων την 15η Φεβρουαρίου 2007 κατά τον οποίο προσφέρθηκαν έντεκα από τα δεκατρία ερευνητικά τεμάχια (βλ. εικ.1 κατωτέρω). Τα τεμάχια υπ' αρ. 3 και 13 δεν διατέθηκαν.

Κατά την 16η Αυγούστου 2007 ημερομηνία υποβολής των αιτήσεων έρευνας υδρογονανθράκων κατά τον Α' Γύρο Αδειοδοτήσεως, υπεβλήθησαν τρεις συνολικά αιτήσεις για τρία διαφορετικά τεμάχια. Κατόπιν σχετικής αξιολόγησης η εταιρεία Noble Energy International Ltd (θυγατρική κατά 100% της Noble Energy Inc.) επελέγη από την Κυπριακή Δημοκρατία ως κατάλληλη προς αδειοδότηση και μετά από σχετικές διαπραγματεύσεις υπογράφηκε στις 24 Οκτωβρίου 2008 το σχετικό συμβόλαιο αναλογικού καταμερισμού παραγωγής (Production Sharing Contract). Η χορηγηθείσα άδεια αφορούσε το τεμάχιο αρ. 12 της Κυπριακής ΑΟΖ για εκτέλεση εργασιών με σκοπό τον εντοπισμό κοιτασμάτων υδρογονανθράκων (αργού πετρελαίου ή/και φυσικού αέριου).

Η επιλογή της Noble Energy από την Κυπριακή Δημοκρατία και μάλιστα η αδειοδότηση αυτής για έρευνα στο τεμάχιο αρ. 12 της

Τα Τεμάχια της Κυπριακής ΑΟΖ (Εικ. 1)

ΑΟΖ, κατέδειξε την ανάγκη συνομολόγησης συμφωνίας οριοθέτησης των θαλασσίων συνόρων μεταξύ Κύπρου και Ισραήλ, μιας και η εν λόγω εταιρεία ήδη από τα μέσα της προηγούμενης δεκαετίας δραστηριοποιείται επί της Ισραηλινής υφαλοκρηπίδας. Ωστόσο, δεδομένου ότι το Ισραήλ δεν είχε υπογράψει την Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας, η όλη προσπάθεια έχρηζε ιδιαίτερης προσοχής. Τελικά, στις 17 Δεκεμβρίου 2010 υπεγράφη σχετική συμφωνία για οριοθέτηση της ΑΟΖ με το Ισραήλ, η οποία τέθηκε σε ισχύ από τον Φεβρουάριο του 2011.

Τον Σεπτέμβριο του 2011, η εταιρεία Noble άρχισε την πρώτη διερευνητική γεώτρηση εντός του τεμαχίου αρ.12 της Κυπριακής ΑΟΖ και την 28η Δεκεμβρίου 2011, η εταιρεία ανακοίνωσε επίσημα ότι εντόπισε κοίτασμα φυσικού αέριου.

Τον Φεβρουάριο του 2012, η Κυπριακή Δημοκρατία προκήρυξε νέο γύρο αδειοδοτήσεων, προσκαλώντας έκφραση ενδιαφέροντος εντός τριμήνου προθεσμίας όπως ακριβώς επιβάλλει η σχετική Ευρωπαϊκή νομοθεσίας. Την 11η Μαΐου 2012, υπεβλήθησαν συνολικά 33 αιτήσεις από 15 εταιρείες ή κοινοπραξίες, που αφορούν εννέα από τα υπόλοιπα δώδεκα τεμάχια της Κυπριακής ΑΟΖ. Οι αρμόδιες υπηρεσίες έχουν ήδη αρχίσει την αξιολόγηση των σχετικών αιτήσεων.

³ Βλ. σχετικά στο κεφάλαιο 3 στην ενότητα 3.2.4.2.

⁴ Βλ. σχετικά στο κεφάλαιο 4 πιο κάτω.

3 | ΟΙ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΝΟΜΙΚΕΣ ΠΤΥΧΕΣ ΤΟΥ ΘΕΜΑΤΟΣ

3.1 Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΕΘΙΜΙΚΟΥ ΚΑΙ ΣΥΜΒΑΤΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ ΤΗΣ ΘΑΛΑΣΣΑΣ

Το ζήτημα των θαλασσίων ζωνών επί των οποίων δύναται ένα κράτος να ασκήσει οποιοδήποτε είδους εξουσία ή δικαίωμα, απασχολούσε το διεθνές δίκαιο επί σειρά ετών. Τα διάφορα κράτη αναλόγως της ισχύος τους διεκδικούσαν κατά καιρούς απόλυτη κυριαρχία επί κάποιων ζωνών ή και επιμέρους κυριαρχικά δικαιώματα επί άλλων. Λόγω της φύσης του όλου ζητήματος αλλά και των διαπλεκομένων συμφερόντων αφού το διεθνές εμπόριο ασκείτο και συνεχίζει να ασκείται μέσω των θαλασσίων οδών, η διεθνής κοινότητα επέδειξε ιδιαίτερο ενδιαφέρον να επιλύσει τα σχετικά θέματα. Το δίκαιο της θάλασσας παραδοσιακά υπήρξε κλάδος του Διεθνούς Δικαίου όπου με γοργούς ρυθμούς γεννάται εθιμικός διεθνής νόμος. Η διεθνής λοιπόν κοινότητα έσπευσε να κωδικοποιήσει το εθιμικό αυτό δίκαιο μέσα από τέσσερεις διεθνείς συμβάσεις το 1958 με την Συνδιάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας. Η εν λόγω Συνδιάσκεψη κατέληξε στην συνομολόγηση των κάτωθι συμβάσεων:

- Σύμβαση για την Αιγιαλίτιδα Ζώνη και τη Συνορεύουσα Ζώνη.
- Σύμβαση για την Ηπειρωτική Υφαλοκρηπίδα.
- Σύμβαση για την Ανοικτή Θάλασσα.
- Σύμβαση για την Αλιεία και προστασία βιολογικών πόρων της Ανοικτής Θάλασσας.

Η υιοθέτηση των ως άνω Διεθνών Συμβάσεων ενήργησε με διπλό τρόπο ώστε αφ'ενός να σχηματοποιηθεί κατά τρόπο σαφή και συγκεκριμένο το πλαίσιο των σχετικών δικαιωμάτων, αλλά και παράλληλα να γεννήσει πεποίθηση δικαίου ώστε το υπό διαμόρφωση εθιμικό δίκαιο (*de lege ferenda*) να κινηθεί προς την ορθή κατεύθυνση και να καταστεί αναπόσπαστο μέρος του διεθνούς εθιμικού δικαίου (*jus cogens*).

Για τους σκοπούς της παρούσας μελέτης αρκεί να αναφέρουμε ότι η Κυπριακή Δημοκρατία με τον Νόμο 45/1964 επικύρωσε την

Σύμβαση για την Αιγιαλίτιδα Ζώνη. Ο εν λόγω νόμος ορίζει την «αιγιαλίτιδα ζώνη» ως «το μέρος της θαλάσσης το εφαπτόμενον της ακτής της Δημοκρατίας όπερ θεωρείται ως τμήμα του εδάφους αυτής και υπόκειται εις την κυριαρχίαν της Δημοκρατίας». Συνεχίζει δε και καθορίζει το εύρος της ζώνης αυτής στα 12 ναυτικά μίλια.

Το 1973 η Κυπριακή Δημοκρατία αποφασίζει να προσχωρήσει στην Σύμβαση για την Υφαλοκρηπίδα η οποία κυρώθηκε με τον περί Ηπειρωτικής Υφαλοκρηπίδος Νόμο 8 του 1974. Ο εν λόγω Νόμος ορίζει την υφαλοκρηπίδα της χώρας ως «τον θαλάσσιον βυθόν και το υπεδάφος των υποβρυχίων εκείνων περιοχών αι οποίαι παράκεινται των ακτών της Δημοκρατίας, αλλά πέραν της αιγιαλίτιδος ζώνης, η επιφάνεια των οποίων κείται εις βάθος ένθα οι πλουτοπαραγωγικά πηγαιί τούτων είναι εκμεταλλεύσιμοι».

Όλα αυτά τα ζητήματα, ήρθαν εκ νέου ενώπιον της διεθνούς κοινότητας κατά την νέα Συνδιάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας (την επονομαζόμενη ως «UNCLOS III») που ολοκληρώθηκε με την νέα Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας το Δεκέμβριο του 1982⁵ στο Montego Bay. Η Σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας τέθηκε σε ισχύ στις 16 Νοεμβρίου του 1995, ένα ακριβώς έτος αφότου επικυρώθηκε από το 60ο κράτος. Πρόκειται προφανώς για μια από τις πλέον επιτυχημένες διεθνείς συμβάσεις. Σήμερα, θεωρείται ότι αντικατοπτρίζει τον ισχύοντα Νόμο της Θάλασσας και τυγχάνει σχεδόν καθολικής αποδοχής και αναγνώρισης⁶. Ακόμα και κράτη που αρνήθηκαν ή και συνεχίζουν να αρνούνται να προσχωρήσουν στην εν λόγω Σύμβαση, αναγνωρίζουν τις βασικές της διατάξεις ως αντανakλούσες το ισχύον εθιμικό δίκαιο της θάλασσας.

Η Κύπρος επικύρωσε τη Σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας τον Δεκέμβριο το 1988. Η εν λόγω επικύρωση δημιούργησε υποχρέωση υποβολής καταλόγου γεωγραφικών συντεταγμένων που καταδεικνύουν τις βασικές ευθείες γραμμές (basic straight lines) που αποτελούν την αφετηρία υπολογισμού της αιγιαλίτιδας ζώνης του

κράτους. Η Δημοκρατία υπέβαλε τον σχετικό κατάλογο τον Σεπτέμβριο του 1992.

Ένα καινοφανές στοιχείο στη Σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας ήταν η εισαγωγή του θεσμού της Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης («ΑΟΖ»).

3.2 ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΖΩΝΗ (ΑΟΖ) ΚΑΙ ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΥΦΑΛΟΚΡΗΠΙΔΑ

Η ΑΟΖ ως έννοια υιοθετήθηκε από τη Συνδιάσκεψη του ΟΗΕ για το Δίκαιο της Θάλασσας και οι κανονισμοί που την διέπουν περιλαμβάνονται στη νέα Σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας (UNCLOS III) του 1982. Πρόκειται, ουσιαστικά, για εξέλιξη των ρυθμίσεων που μέχρι τότε περιλαμβάνονταν στο Διεθνές Δίκαιο Αλιείας, προκειμένου να συμπεριληφθούν και νέες οικονομικές και άλλες δραστηριότητες, στις οποίες μπορούν να προβαίνουν παράκτια κράτη.

Με βάση τα άρθρα 55-57 της νέας Σύμβασης, ως ΑΟΖ ορίζεται «...η πέραν και παρακείμενη της αιγιαλίτιδας ζώνης περιοχή σε πλάτος μέχρι 200 ναυτικών μιλίων από τις γραμμές ευθείας βάσης (straight baselines), από τις οποίες μετράται το πλάτος της αιγιαλίτιδας ζώνης και εντός της οποίας το παράκτιο κράτος ασκεί κυριαρχικά δικαιώματα σε θέματα που έχουν σχέση με την εξερεύνηση, εκμετάλλευση, διατήρηση και διαχείριση των φυσικών πηγών, ζώντων ή μη, των υδάτων, του βυθού και του υπεδάφους της θάλασσας». Διευκρινίζεται ότι το παράκτιο κράτος δεν έχει απόλυτη κυριαρχία αλλά διατηρεί κυριαρχικά δικαιώματα επί της ΑΟΖ. Εντός του πλάτους της ΑΟΖ, το παράκτιο κράτος δύναται να ασκεί κυριαρχικά δικαιώματα πάντα με την προϋπόθεση ότι δε θα καταπατά την ΑΟΖ γειτονικής (παρακείμενης ή αντικείμενης) χώρας.

Ένα παράκτιο κράτος αποκτά ΑΟΖ με μονομερή δήλωση ανακήρυξης η οποία ωστόσο τελεί ουσιαστικά υπό την αίρεση της αναγνώρισης της από τα γεινιάζοντα κράτη. Στην ουσία λοιπόν, απαιτείται για την εδραίωση των ορίων της ΑΟΖ ενός παράκτιου κράτους, η συνομολόγηση συμφωνίας ή έστω η μέσω δικαιοδοτικών οργάνων οριοθέτηση της συγκεκριμένης ΑΟΖ. Είθισται και ενδείκνυται λοιπόν, αμέσως μετά την ανακήρυξη της ΑΟΖ από κάποιο παράκτιο κράτος

⁵ The United Nations Convention on the Law of the Sea 1982.

⁶ Έχει επικυρωθεί ή έχουν προσχωρήσει στη Σύμβαση περί τα 162 κράτη της υφηλίου.

να ακολουθείται μια προσπάθεια συνομολόγησης διακρατικών συμφωνιών οριοθέτησης των ορίων της ΑΟΖ με τα γειτονικά κράτη. Εάν δεν καταστεί δυνατή η συμφωνία οριοθέτησης, οι γειτονικές χώρες λύνουν τη διαφορά τους με παραπομπή στο Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης ή σε άλλους διεθνείς δικαιοδοτικούς οργανισμούς.

Στη σχετική ψηφοφορία για τη Νέα Σύμβαση η οποία διενεργήθηκε στις 30 Απριλίου 1982 στη Νέα Υόρκη, 130 κράτη ψήφισαν υπέρ, τέσσερα κατά και 17 απείχαν. Μέχρι το τέλος του 2008 επικύρωσαν τη Σύμβαση 157 χώρες, μεταξύ των οποίων η Κύπρος⁷ και η Ελλάδα⁸. Σημειώνεται εδώ ότι η Τουρκία (και η Βενεζουέλα) αρνήθηκαν να υπογράψουν τη Σύμβαση επειδή έχουν μπροστά τους νησιά που δεν τους ανήκουν και έτσι εκ των πραγμάτων έχουν περιορισμένη ΑΟΖ.

Η Σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας αναφέρει ρητά⁹ ότι όλα τα νησιά διαθέτουν ΑΟΖ και ότι η ΑΟΖ και η υφαλοκρηπίδα ενός νησιού καθορίζονται με τον ίδιο ακριβώς τρόπο που καθορίζονται και για τις ηπειρωτικές περιοχές. Το σημείο αυτό είναι ιδιαίτερα ουσιαστικό ειδικά στα θέματα που αφορούν τις Ελληνοτουρκικές σχέσεις¹⁰.

Η Κυπριακή Δημοκρατία υιοθέτησε την έννοια της ΑΟΖ με τον περί Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης Νόμο 64(Ι) του 2004 που θεσπίστηκε στις 5 Απριλίου 2004 ως Εθνικό δίκαιο. Ο εν λόγω νόμος κηρύσσει ως ΑΟΖ της Δημοκρατίας τον θαλάσσιο χώρο που περιβάλλει τις ακτές της Δημοκρατίας αλλά δεν εκτείνεται πέραν του ορίου των 200 ν.μ. από τις γραμμές ευθείας βάσης από τις οποίες μετράται το πλάτος των χωρικών μας υδάτων. Παράλληλα ο συγκεκριμένος νόμος προχωρεί να διευκρινίσει ότι σε περίπτωση που η Κυπριακή ΑΟΖ υπερκαλύπτει τμήμα της ΑΟΖ άλλου κράτους, η οριοθέτηση των αντίστοιχων ΑΟΖ θα ρυθμίζεται κατόπιν σχετικής συμφωνίας μεταξύ της Κύπρου και του έτερου κράτους. Ελλείψει τέτοιας συμφωνίας τα όρια της Κυπριακής ΑΟΖ δεν θα επεκτείνονται πέραν της μέσης γραμμής ή της γραμμής ίσης απόστασης από τις αντίστοιχες γραμμές βάσης των δύο κρατών.

Η Ηπειρωτική Υφαλοκρηπίδα ως νομική έννοια καθιερώθηκε συμβατικά με τη Σύμβαση της Γενεύης για την Ηπειρωτική Υφαλοκρηπίδα, το 1958. Με αυτή τη σύμβαση αναγνωρίστηκαν ειδικά κυριαρχικά δικαιώματα του παράκτιου κράτους στην Υφαλοκρηπίδα, δηλαδή σε περιοχή του βυθού και του υπεδάφους του, που εκτείνεται πέραν της αιγιαλίτιδας ζώνης σε πλάτος έως 200 ν.μ. Αντικείμενο αυτών των ειδικών κυριαρχικών δικαιωμάτων στην Υφαλοκρηπίδα είναι η έρευνα και εκμετάλλευση μη ζώντων φυσικών πόρων, κυρίως φυσικού αερίου και πετρελαίου.

Τα δικαιώματα του κράτους επί της Υφαλοκρηπίδας ορίζονται εξ υπαρχής (*ab initio*) και αυτοδικαίως (*ipso facto*). Συγκεκριμένα το άρθρο 77 στην παράγραφο 3 της Σύμβασης για το Δίκαιο της Θάλασσας όριζε τα εξής: «The rights of a costal State over the continental shelf do not depend on occupation, effective or notional, or an any express proclamation». Αντίθετα με την υφαλοκρηπίδα, επί της ΑΟΖ τα ειδικά κυριαρχικά δικαιώματα του παράκτιου κράτους γεννώνται μόνον κατόπιν σχετικής διακήρυξης. Το παράκτιο κράτος μπορεί να έχει Υφαλοκρηπίδα χωρίς να έχει ΑΟΖ, ενώ το αντίστροφο δεν είναι δυνατόν¹¹. Η Υφαλοκρηπίδα χρειάζεται όμως να οριοθετηθεί μεταξύ όμορων κρατών και σε περίπτωση διαφωνίας, να παραπεμφθεί με κοινό συμφωνητικό προς επίλυση σε Διεθνές Δικαστήριο. Η ΑΟΖ, από την άλλη πλευρά, πρέπει να ανακηρυχθεί και ακολούθως να οριοθετηθεί από τα ενδιαφερόμενα κράτη.

Η κύρια πρακτική διαφορά της ΑΟΖ από την Υφαλοκρηπίδα έγκειται στο ότι, με το άρθρο 56 της Σύμβασης για το Δίκαιο της Θάλασσας, το παράκτιο κράτος που θεσπίζει ΑΟΖ, ασκεί ειδικά κυριαρχικά δικαιώματα έρευνας, εκμετάλλευσης, διαχείρισης, στον βυθό, το υπέδαφός του, αλλά και στα υπερκείμενα θαλάσσια ύδατα. Κατά συνέπεια όχι μόνο σε μη ζώντες φυσικούς πόρους (ορυκτά), αλλά και σε ζώντες, δηλαδή κυρίως στην αλιεία. Μια άλλη σημαντική διάσταση είναι ότι σύμφωνα με ρητές διατάξεις του άρθρου 77 της Σύμβασης για το Δίκαιο της Θάλασσας, τα δικαιώματα στην Υφαλοκρηπίδα υπάρχουν και διατηρούνται ανεξάρτητα απ' το παρά-

⁷ Κατά τις 12 Δεκεμβρίου 1988.

⁸ Κατά τις 21 Ιουλίου 1995.

⁹ Βλ. Άρθρο 121, παρ. 2 της Σύμβασης των ΗΕ για το Δίκαιο της Θάλασσας του 1982.

¹⁰ Βλ. σχετικά πιο κάτω στο παρόν κεφάλαιο υπό το 3.3 και 3.4.

¹¹ *Libya-Malta Continental Shelf Case*, ICJ Rep. 1985, 13

κτιο κράτος την ερευνά ή την εκμεταλλεύεται και χωρίς να απαιτείται οποιαδήποτε ανακήρυξη της, όπως για την ΑΟΖ. Η ΑΟΖ, ως νομικό δικαίωμα ενός κράτους, είναι μεν ευρύτερο της Υφαλοκρηπίδας, αλλά γεωγραφικά αλληλοεπικαλύπτονται.

3.2.1 Δικαιώματα και Υποχρεώσεις του Παράκτιου Κράτους στην ΑΟΖ

Τα δικαιώματα του παράκτιου κράτους αφορούν κυρίως τους φυσικούς πόρους της ΑΟΖ και χωρίζονται σε δύο κατηγορίες: τα 'κυριαρχικά δικαιώματα' (sovereign rights) και την 'δικαιοδοσία' (jurisdiction). Στην περίπτωση των κυριαρχικών δικαιωμάτων επί της ΑΟΖ τα εν λόγω δικαιώματα είναι της ίδιας ποιοτικής αξίας με εκείνα που έχει και ασκεί το παράκτιο κράτος επί της Υφαλοκρηπίδας του για την έρευνα, την εκμετάλλευση και τη διατήρηση των φυσικών πόρων. Τα δικαιώματα επεκτείνονται επίσης και σε άλλης φύσεως εκμετάλλευση της ΑΟΖ για οικονομικούς σκοπούς. Σε ότι αφορά τα δικαιώματα άσκησης δικαιοδοσίας, στο παράκτιο κράτος αναγνωρίζεται δικαιοδοσία για την τοποθέτηση και χρησιμοποίηση τεχνητών νησιών και εγκαταστάσεων, για τη θαλάσσια επιστημονική έρευνα και για την προστασία του θαλασσίου περιβάλλοντος.

3.2.2 Δικαιώματα Τρίτων Κρατών εντός της ΑΟΖ

Τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις των άλλων κρατών ορίζονται στο Άρθρο 58 της Σύμβασης για το Δίκαιο της Θάλασσας. Το κείμενο προβλέπει, πως αν το παράκτιο κράτος δεν πραγματοποιεί πλήρη εκμετάλλευση των φυσικών πόρων της αποκλειστικής οικονομικής ζώνης, τα τρίτα κράτη μπορούν να επωφελούνται, ενώ αναγνωρίζονται τα ακόλουθα δικαιώματα:

A. Αλιεία

1. Τα περίκλειστα κράτη μιας περιοχής δικαιούνται να μετέχουν στην αλίευση των ζωντανών οργανισμών που απομένουν μετά την αλίευση από το παράκτιο κράτος.
2. Όλα τα άλλα κράτη και ιδιαίτερα εκείνα που συνήθως αλίευαν στην ΑΟΖ, έχουν δικαίωμα συμμετοχής στο πλεονάζον αλιεύμα.
3. Ως προς τα μεταναστευτικά είδη (migratory species), ο καθορι-

σμός της περιοχής, όπου θα γίνεται η αλίευση τους, θα πραγματοποιείται σε συνεργασία με περιφερειακούς ή άλλους διεθνείς οργανισμούς, έτσι ώστε να μην καταστρέφεται το είδος.

B. Ναυσιπλοΐα

Βάσει του άρθρου 58 όλα τα Κράτη έχουν «τις ελευθερίες που αναφέρονται στο άρθρο 87 σχετικά με την ναυσιπλοΐα» στην ΑΟΖ, και όλες τις «άλλες διεθνείς νόμιμες χρήσεις της θάλασσας». Αυτές οι ελευθερίες υπόκεινται σε μερικούς περιορισμούς, κυρίως αναφορικά με το γεγονός ότι πρέπει να ασκούνται με σεβασμό προς τα συμφέροντα των άλλων Κρατών.

Γ. Υπέρπτηση

Παράλληλα το άρθρο 58 ορίζει πως όλα τα Κράτη απολαμβάνουν την ελευθερία της υπέρπτησης στην ΑΟΖ και «όλες τις άλλες διεθνείς νόμιμες χρήσεις της θάλασσας που συνάδουν με τις διατάξεις της Σύμβασης». Αυτή η ελευθερία υπόκειται σε δύο ρητούς περιορισμούς, κυρίως καθ' ότι πρέπει να ασκείται με σεβασμό προς τα άλλα Κράτη και μέσα στα πλαίσια της Σύμβασης. Επιπλέον έμμεσα υπόκειται σε δύο επιπλέον περιορισμούς:

1. Το δικαίωμα του παράκτιου κράτους για τοποθέτηση και χρησιμοποίηση τεχνητών νησιών και εγκαταστάσεων θα μπορούσε ουσιαστικά να αποτρέψει την χαμηλή πτήση στην περιοχή των δομών αυτών.
2. Όλοι υπόκεινται στην αρμοδιότητα των παράκτιων κρατών να ρυθμίζουν την απόρριψη αποβλήτων.

Δ. Τοποθέτηση υποβρύχιων καλωδίων

Όλα τα κράτη έχουν το δικαίωμα για τοποθέτηση υποβρύχιων καλωδίων και αγωγών στην ΑΟΖ. Αυτό αποτελεί ένα σημείο που δυνητικά μπορεί να αποτελέσει την πηγή τριβών μεταξύ του παράκτιου κράτους και ενός τρίτου κράτους που θα επιχειρήσει να ασκήσει ένα τέτοιο δικαίωμα στην ξένη ΑΟΖ.

3.2.3 Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη και Εθιμικό Δίκαιο

Η πλειοψηφία των παράκτιων κρατών έχουν διακηρύξει ΑΟΖ ακόμα και πριν από την έναρξη ισχύος της Σύμβασης για το Δίκαιο της Θάλασσας. Ο αριθμός των κρατών που έχουν διακηρύξει ΑΟΖ έχει

οδηγήσει πλέον στο συμπέρασμα ότι η ΑΟΖ έγινε μέρος του εθιμικού διεθνούς δικαίου. Το Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης (στο εξής αναφερόμενο ως το "ICJ") στην υπόθεση Λιβύη - Μάλτα (1985) διατύπωσε τη θέση ότι ο «θεσμός της αποκλειστικής οικονομικής ζώνης... φαίνεται από την πρακτική των κρατών να έχει γίνει μέρος του εθιμικού δικαίου» (international customary law). Το ICJ κατέληξε στο παραπάνω συμπέρασμα, αφού έκρινε ότι «η έννοια της αποκλειστικής οικονομικής ζώνης... μπορεί να θεωρηθεί ως μέρος του σύγχρονου διεθνούς δικαίου». Κατά το τέλος του 2005, 123 κράτη κήρυξαν ΑΟΖ συνολικής έκτασης περίπου 48,1 εκατομμύριων τετραγωνικών μιλίων (34,4% της επιφάνειας των ωκεανών του πλανήτη).

Όπως ήδη αναφέρθηκε, μέχρι την 20η Σεπτεμβρίου 2011, 162 κράτη είχαν επικυρώσει ή προσχωρήσει στη Σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας του 1982. Σπάνια στο διεθνές δίκαιο μπόρεσε μια διεθνής σύμβαση να βρει τόσο καθολική αποδοχή και μάλιστα σε τόσο σύντομο χρονικό διάστημα. Το γεγονός αυτό από μόνο του καταδεικνύει ότι τουλάχιστον οι βασικές πρόνοιες της συγκεκριμένης Σύμβασης έχουν ήδη περάσει στον κύριο κορμό του διεθνούς εθιμικού δικαίου.

3.2.4 Συμφωνίες Κύπρου με Αίγυπτο, Λίβανο και Ισραήλ για οριοθέτηση της ΑΟΖ

Όπως έχει ήδη αναφερθεί στις 12 Δεκεμβρίου 1988 η Κύπρος προχώρησε στην επικύρωση της Σύμβασης των Η.Ε. για το Δίκαιο της Θάλασσας. Τον Σεπτέμβριο του 1992 η Κύπρος ολοκλήρωσε τον κατάλογο των γεωγραφικών συντεταγμένων και του σχετικού χάρτη και προχώρησε με την υποβολή στην Γραμματεία των Ηνωμένων Εθνών. Τον Δεκέμβριο του 1993 τα στοιχεία που υπέβαλε η Κυπριακή Δημοκρατία, δημοσιεύθηκαν από την Διεύθυνση Ωκεάνιων Υποθέσεων και Δικαίου της Θάλασσας¹² ολοκληρώνοντας έτσι τις σχετικές τυπικές προετοιμασίες για την ανακήρυξη και διεκδίκηση των δικαιωμάτων της Δημοκρατίας στις θαλάσσιες ζώνες και δη την ανακήρυξη της Κυπριακής ΑΟΖ.

12 Βλ. Law of the Sea Bulletin No. 24, του Δεκεμβρίου 1993

Η Κυπριακή Δημοκρατία μοιράζεται θαλάσσια σύνορα με την Ελλάδα, την Τουρκία, τη Συρία, τον Λίβανο, τον Ισραήλ και την Αίγυπτο. Προκειμένου λοιπόν να ολοκληρωθεί ουσιαστικά η οριοθέτηση της Κυπριακής ΑΟΖ, η Δημοκρατία όφειλε να επιχειρήσει την συνολογήση συμβάσεων οριοθέτησης της ΑΟΖ μεταξύ της Κύπρου και ενός εκάστου των προαναφερόμενων κρατών (βλ. Εικόνα 2 κατωτέρω).

Η Κυπριακή ΑΟΖ (Εικ. 2)

3.2.4.1 Οριοθέτηση ΑΟΖ μεταξύ Κύπρου και Αραβικής Δημοκρατίας της Αιγύπτου

Από τις αρχές του 2000 η Κυπριακή Δημοκρατία επεδίωξε και κατάφερε την έναρξη διαπραγματεύσεων με την Αίγυπτο με σκοπό την οριοθέτηση της ΑΟΖ των δύο κρατών. Οι εν λόγω διαπραγματεύσεις κινήθηκαν πλήρως εντός των προνοιών της Σύμβασης για το Δίκαιο της Θάλασσας του 1982 δεδομένου ότι και τα δύο κράτη είχαν επικυρώσει την σχετική σύμβαση. Υιοθετήθηκε η αρχή της «μέσης γραμμής» (median line) όπου κάθε σημείο της απέχει εξίσου από τα αντίστοιχα σημεία των γραμμών βάσης της Κύπρου και της Αιγύπτου.

Στις 17 Φεβρουαρίου του 2003 η Κύπρος υπέγραψε τελικά τη συμφωνία για την οριοθέτηση της ΑΟΖ με την Αίγυπτο. Η εν λόγω συμφωνία κυρώθηκε από τη Βουλή των Αντιπροσώπων άμεσα και ο σχετικός Νόμος δημοσιεύθηκε στην Επίσημη Εφημερίδα της Δη-

Οριοθέτηση ΑΟΖ Κύπρου - Αιγύπτου (Εικ.3)

μοκρατίας την 21η Φεβρουαρίου 2003. Ας σημειωθεί ότι το γεγονός αυτό έλαβε χώραν ένα περίπου έτος πριν από την ψήφιση του Νόμου 64(Ι)/2004 με τον οποίο η Κυπριακή Δημοκρατία διακήρυξε την ΑΟΖ της. Η Συγκεκριμένη συμφωνία περιλαμβάνει ειδική πρόνοια περί ενδεχόμενης ύπαρξης κοιτάσματος υδρογονανθράκων εβρισκόμενου εκατέρωθεν της μέσης γραμμής. Η Συμφωνία προνοεί την ανάπτυξη διμερούς συνεργασίας για κοινή εκμετάλλευση των σχετικών αποθεμάτων. Ως εκ τούτου, κατά τον Μάιο του 2006 σε επίσημη επίσκεψη του Προέδρου Παπαδόπουλου στην Αίγυπτο συνολογήθηκαν δύο περαιτέρω συμφωνίες:

- Η Συμφωνία Πλαίσιο αναφορικά με την εκμετάλλευση υδρογονανθρακικών πόρων που εκτείνονται εκατέρωθεν της μέσης γραμμής που διαχωρίζει τις ΑΟΖ των δύο κρατών, και
- Η Συμφωνία Εμπιστευτικότητας για την ανταλλαγή εμπιστευτικών πληροφοριών που αφορούν θέματα έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων μεταξύ της Κύπρου και της Αιγύπτου.

3.2.4.2 Οριοθέτηση ΑΟΖ μεταξύ Κύπρου και της Δημοκρατίας του Λιβάνου

Η Κύπρος αμέσως μετά την λήψη απόφασης για έναρξη του Α' γύρου αδειοδότησης για έρευνες εντοπισμού και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων εντός της ΑΟΖ της, επεδείωσε να έρθει σε συμφωνία οριοθέτησης της ΑΟΖ της με την Δημοκρατία του Λιβάνου. Οι δύο χώρες είχαν ήδη υπογράψει και επικυρώσει την Σύμβαση των Η.Ε. για το Δίκαιο της Θάλασσας του 1982. Όντως στις 17 Ιανουαρίου 2007 υπεγράφη Συμφωνία οριοθέτησης της ΑΟΖ των δύο κρατών (βλ. Εικόνα 4 κατωτέρω).

Η εν λόγω συμφωνία ακολούθησε το πρότυπο της αντίστοιχης συμφωνίας μεταξύ Κύπρου και Αιγύπτου. Ωστόσο, ο Λίβανος λόγω εσωτερικών κυρίως προβλημάτων αλλά και λόγω πιέσεων της Τουρκικής κυβέρνησης προς το Μουσουλμανικό στοιχείο του Λιβάνου, δεν έχει ακόμα προχωρήσει στην επικύρωση της σχετικής συμφωνίας¹³.

Οριοθέτηση ΑΟΖ Κύπρου - Λιβάνου (Εικ.4)

¹³ βλ. αμέσως πιο κάτω στο κεφ. 3.2.5 σχετικά με τις δυνατότητες της Κυπριακής Δημοκρατίας να προσφύγει σε διεθνή δικαιοδοτικά όργανα προς διασφάλιση των συμφερόντων της.

3.2.4.3 Οριοθέτηση ΑΟΖ μεταξύ Κύπρου και του κράτους του Ισραήλ

Η επιλογή και χορήγηση αδείας στην εταιρεία Noble Energy για το τεμάχιο αρ. 12 της Κυπριακής ΑΟΖ το οποίο εφάπτεται στο ανατολικό του όριο επί της Ισραηλινής ΑΟΖ (ή υφαλοκρηπίδας) ανέδειξε την ανάγκη συνομολόγησης συμφωνίας οριοθέτησης των θαλασσίων συνόρων της Κύπρου με το Ισραήλ. Το όλο ζήτημα προσλάμβανε ιδιαίτερες διαστάσεις αν αναλογιστεί κανείς ότι η ίδια ακριβώς εταιρεία είχε στο μεταξύ ήδη δραστηριοποιηθεί στο Ισραήλ. Ήδη το 2009 η Noble Energy είχε προχωρήσει σε ανακάλυψη αποθέματος φυσικού αερίου στο τεμάχιο Tamar στο Ισραήλ. Ωστόσο το Ισραήλ δεν είχε καν υπογράψει την Σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας του 1982.

Η Κυπριακή Δημοκρατία προχώρησε αρχικά σε διαβουλεύσεις και στη συνέχεια σε επίσημες διαπραγματεύσεις με το κράτος του Ισραήλ με σκοπό την συνομολόγηση συμφωνιών οριοθέτησης ΑΟΖ, εκμετάλλευσης πόρων εβρισκομένων εκατέρωθεν της μέσης γραμμής αλλά και εμπιστευτικότητας, στα πρότυπα της Σύμβασης μεταξύ Κύπρου και Αιγύπτου. Το κράτος του Ισραήλ τελικά προχώρησε για

Οριοθέτηση ΑΟΖ Κύπρου - Ισραήλ (Εικ.5)

λόγος τόσο εμπορικούς όσο και πολιτικούς που θα εξετασθούν πιο κάτω στην συνομολόγηση της σχετικής συμφωνίας με την Κύπρο στις 17 Δεκεμβρίου 2010 (βλ. Εικόνα 5 κατωτέρω). Η εξέλιξη αυτή από μόνη της αποτελεί σημαντικό βήμα για το κράτος του Ισραήλ που εμφανίζεται να υιοθετεί πλήρως τουλάχιστον την έννοια της ΑΟΖ ως τμήμα του εθιμικού διεθνούς δικαίου, παρ'ότι δεν έχει συνυπογράψει την Σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας του 1982.

3.2.5 Επίλυση διαφορών σχετικά με την οριοθέτηση της ΑΟΖ

Το τμήμα XV της Σύμβασης για το Δίκαιο της Θάλασσας παρέχει ένα ολοκληρωμένο σύστημα για την επίλυση των διαφορών σχετικά με την ερμηνεία και εφαρμογή της Σύμβασης. Απαιτεί από τα κράτη την επίλυση αυτών των διαφορών με ειρηνικά μέσα, όπως αναφέρεται στο Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών. Ωστόσο, εάν τα μέρη δεν καταλήξουν σε μια διευθέτηση με ειρηνικά μέσα της επιλογής τους, είναι υποχρεωμένα να καταφεύγουν στις υποχρεωτικές διαδικασίες επίλυσης διαφορών.

Η Σύμβαση προβλέπει τέσσερα εναλλακτικά μέσα διευθέτησης διαφορών που προκύπτουν από την ερμηνεία ή την εφαρμογή της: το Διεθνές Δικαστήριο για το Δίκαιο της Θάλασσας (the International Tribunal for the Law of the Sea), το Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης (International Court of Justice), ένα διαιτητικό δικαστήριο που συγκροτείται σύμφωνα με το παράρτημα VII της Σύμβασης, καθώς και ένα ειδικό διαιτητικό δικαστήριο που συγκροτείται σύμφωνα με το παράρτημα VIII της Σύμβασης. Κατά την υπογραφή και επικύρωση της Σύμβασης τα κράτη δύνανται να δηλώσουν την μέθοδο που προτιμούν να χρησιμοποιήσουν σε περίπτωση ύπαρξης διαφορών και να την καταθέσουν γραπτώς, σύμφωνα με το άρθρο 287 της Σύμβασης, στο Γενικό Γραμματέα του ΟΗΕ. Ωστόσο, αν τα μέρη σε μια διαφορά δεν έχουν αποδεχθεί την ίδια διαδικασία διευθέτησης, η διαφορά μπορεί να υποβληθεί μόνο σε διαιτησία σύμφωνα με το παράρτημα VII, εκτός αν τα μέρη συμφωνήσουν διαφορετικά.

Οι διαφορές μεταξύ μερών σχετικά με την οριοθέτηση της ΑΟΖ μπορούν να τεθούν μονομερώς ενώπιον του αρμόδιου διεθνούς δικαστηρίου ή διαιτητικού δικαστηρίου, εκτός εάν κάποιος από τα μέρη

αφαιρέσει αυτήν τη δυνατότητα με δήλωση του κατά το γράμμα του Άρθρου 298. Αφενός η Κύπρος και ο Λίβανος δεν έχουν προβεί σε οποιαδήποτε συμφωνία σχετικά με την επίλυση των μεταξύ τους διαφορών και αφετέρου ο Λίβανος δεν έχει προβεί σε δήλωση μέσω του άρθρου 298. Ως εκ τούτου οποιεσδήποτε διαφορές προκύπτουν μεταξύ των δύο μερών σχετικά με την οριοθέτηση της ΑΟΖ θα αναφέρονται υποχρεωτικά στο διαιτητικό δικαστήριο που θα συγκροτηθεί σύμφωνα με το παράρτημα VII της Σύμβασης, δεδομένου ότι οι διπλωματικές προσπάθειες των δύο μερών για εξεύρεση κοινής συμφωνίας δεν αποδώσουν.

3.2.6 Κυπριακή ΑΟΖ και Βρετανικές Βάσεις

Οι Βρετανοί διατήρησαν επί ου εδάφους της Δημοκρατίας περί το 2.7% της επικράτειας δυνάμει των Συμφωνιών Ζυρίχης-Λονδίνου. Αμέσως μετά την ανακήρυξη της ανεξαρτησίας της Κυπριακής Δημοκρατίας αντηλλάγησαν μεταξύ της Δημοκρατίας και της Βρετανίας, Διακοινώσεις από το περιεχόμενο των οποίων προκύπτει αβίαστα ότι η διατήρηση των συγκεκριμένων βάσεων επί της νήσου αφορά αποκλειστικά την εξυπηρέτηση στρατιωτικών αναγκών. Η Βρετανία αναλαμβάνει να μην αναπτύξει τις εν λόγω περιοχές για οποιοδήποτε άλλο σκοπό παρά μόνο για την εξυπηρέτηση στρατιωτικών αναγκών.

Για τους σκοπούς της παρούσας ανάλυσης, δεν θα υπεισεέλθουμε στα γενικότερα θέματα νομιμότητας των Βρετανικών βάσεων στην Κύπρο και δεν θα γίνει μνεία ούτε στην πρόσφατη απόφαση του Συμβουλίου της Ευρώπης επί του θέματος. Θα αρκεσθούμε στο να σημειώσουμε ότι η Βρετανία διεκδικεί μια ζώνη ασφαλείας η οποία εκτείνεται στα 3 ν.μ. από τις ακτές των Βρετανικών βάσεων. Εξάλλου ουδεμία αντίρρηση ή έστω επιφύλαξη δεν έχει διατυπώσει στην άσκηση κυριαρχικών δικαιωμάτων από την Κυπριακή Δημοκρατία στην Κυπριακή ΑΟΖ.

3.3 ΟΙ ΤΟΥΡΚΙΚΕΣ ΝΟΜΙΚΕΣ ΘΕΩΡΗΣΕΙΣ

Η Τουρκία όπως ήδη αναφέρθηκε ανωτέρω, δεν έχει υπογράψει την Σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας. Κύριο λόγο γι' αυτό, αποτελεί η αδυναμία της Τουρκίας να πείσει τα συμμετέχοντα στην διάσκε-

ψη κράτη για την ορθότητα των θέσεων της επί καίριων ζητημάτων όπως για παράδειγμα η δυνατότητα των νήσων και νησίδων να «γεννούν» τις δικές τους θαλάσσιες ζώνες (αιγιαλίτιδα, ΑΟΖ αλλά και υφαλοκρηπίδα). Η Τουρκία δεν θα μπορούσε με τίποτα να παραιτηθεί από τις διεκδικήσεις της στο Αιγαίο αλλά κυρίως στην Νοτιοανατολική Μεσόγειο, αποδεχόμενη τις πρόνοιες της Σύμβασης για το Δίκαιο της Θάλασσας, όσο κι αν οι εν λόγω πρόνοιες αντανακλούν κανόνες του εθιμικού διεθνούς δικαίου.

Η εναλλακτική της Τουρκίας είναι η εμμονή της στην άρνηση των εν λόγω δικαιωμάτων της Ελλάδας αλλά και της Κύπρου, γεγονός που της δίνει την δυνατότητα της αναγωγής της όποιας διαφωνίας σε διεθνή διαφορά και παράλληλα την αναζήτηση πολιτικής λύσης στα συγκεκριμένα ζητήματα, στηριζόμενη στην αυξημένη ισχύ που έχει ή αναμένει ότι θα έχει σε βάθος χρόνου. Την συγκεκριμένη λύση την έχει ήδη δοκιμάσει, με εξαιρετική μέχρι στιγμής επιτυχία, η Τουρκία στο θέμα της αιγιαλίτιδας ζώνης των νησιών του Αιγαίου. Η Μεγάλη Τουρκική Εθνοσυνέλευση έχει ήδη αναγάγει σε αιτία πόλεμου (casus belli) την τυχόν επέκταση των χωρικών υδάτων της Ελλάδος στο Αιγαίο στα πέραν των 6 ν.μ. Προς τούτο αποφεύγει και η ίδια την οποιαδήποτε επέκταση των δικών της χωρικών υδάτων στο Αιγαίο. Η Ελλάδα, φοβούμενη το ενδεχόμενο σύρραξης με την Τουρκία, υποκύπτει στον εκβιασμό και αποφεύγει την επέκταση των χωρικών της υδάτων στα 12 ν.μ. Με τον τρόπο αυτό, η Ελλάδα εμφανίζεται ως αδιάφορη για την άσκηση των κυριαρχικών της δικαιωμάτων γεγονός που επιτείνει την ένταση στο Αιγαίο. Η τυχόν επέκταση των χωρικών υδάτων της Ελλάδας στα 12 ν.μ. θα καθιστούσε ουσιαστικά το Αιγαίο μια Ελληνική λίμνη, αποκλείοντας την Τουρκία από κάθε δυνατότητα έγερσης οποιασδήποτε αξίωσης. Η μη επέκταση των χωρικών υδάτων, επιτρέπει στην Τουρκία την έγερση ανυπόστατων (αλλά υπαρκτών) ισχυρισμών περί ύπαρξης διεθνών υδάτων στο Αιγαίο.

Παρότι η μη επέκταση των Ελληνικών χωρικών υδάτων στα 12 ν.μ. επιτρέπει στην Τουρκία να εγείρει νομικά αβάσιμους ισχυρισμούς, η νομική κατάσταση (legal status) της Ελληνικής υφαλοκρηπίδας δεν επιδέχεται αντικειμενικά πολλές αμφισβητήσεις. Τυχόν παραπομπή της διαφοράς για οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας στο

Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης, θα είχε κατά πάσα πιθανότητα ευνοϊκό για την Ελλάδα αποτέλεσμα. Αυτός είναι και ο λόγος που η Τουρκία δεν συναινεί στην παραπομπή του ζητήματος στη Χάγη. Η Ελλάδα στηριζόμενη στο *ipso facto* δικαίωμα της επί της υφαλοκρηπίδας τόσο της ηπειρωτικής χώρας όσο και της νησιωτικής χώρας, επιλέγει να μην συγκρούεται με την Τουρκία για το εν λόγω θέμα. Ωστόσο, η μη επίλυση του εν λόγω ζητήματος, μπορεί να προκαλέσει σημαντικά προβλήματα στην Ελλάδα αφού πρωτίστως της αποστέρει την εκμετάλλευση του φυσικού της πλούτου που ενδεχομένως βρίσκεται στην Ελληνική υφαλοκρηπίδα. Περαιτέρω, η αναβολή του χειρισμού του όλου θέματος μπορεί να φτάσει σε σημείο να εξυπηρετεί την ίδια την Τουρκία, η οποία μέσα από τον συνεχώς αναβαθμιζόμενο ρόλο της ως περιφερειακή δύναμη, αποκτά την δυνατότητα επιλογής του κατάλληλου γι' αυτήν χρονικού σημείου επιβολής των δικών της ισχυρισμών διά της απλής καταπάτησης της Ελληνικής υφαλοκρηπίδας π.χ. στην περιοχή νοτίως του Καστελορίζου. Επομένως, η διαιώνιση του όλου ζητήματος, εγκυμονεί για την Ελλάδα σοβαρούς κινδύνους αφού παρέχει στην συνεχώς αναβαθμιζόμενη Τουρκία την πρωτοβουλία των κινήσεων.

Η Τουρκία ωστόσο αναγκάστηκε να υποπέσει σε ένα σημαντικό σφάλμα αφού προκειμένου να διασφαλίσει σημαντικά δικαιώματα στα βόρεια θαλάσσια σύνορά της (Μαύρη Θάλασσα), διακήρυξε ΑΟΖ στην εν λόγω περιοχή. Με την κίνηση αυτή, απώλεσε κάθε έρεισμα για μη αναγνώριση οποιουδήποτε δικαιώματος των παράκτιων κρατών επί της αποκλειστικής οικονομικής τους ζώνης. Δεδομένου ότι συνεχίζει να μην υπογράφει την Σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας, η διακήρυξη Τουρκικής ΑΟΖ, έστω και σε συγκεκριμένο γεωγραφικό της τμήμα, δεικνύει αποδοχή του δικαιώματος του παράκτιου κράτους για διεκδίκηση ΑΟΖ, κατά τους κανόνες του διεθνούς εθιμικού δικαίου.

Αυτό το γεγονός από μόνο του, θα μπορούσε να μην αποτελούσε πρόβλημα για την Τουρκία αφού πάγια θέση της Άγκυρας είναι η αδυναμία γέννησης θαλασσιών ζωνών από νησιά ή βραχονησίδες. Οι σοφοί του ΥΠΕΞ της Άγκυρας έκριναν ότι, αφού η Τουρκία δεν αναγνωρίζει την δυνατότητα στο Καστελόριζο και τα λοιπά νησιά

και νησίδες του συγκεκριμένου συμπλέγματος να αποτελέσουν αφετηρία θαλάσσιας ζώνης (αιγιαλίτιδας ή ΑΟΖ αλλά και υφαλοκρηπίδας), η αναγνώριση της δυνατότητας ΑΟΖ κατά το διεθνές εθιμικό δίκαιο στην Μαύρη Θάλασσα, δεν θα μπορούσε από μόνη της να αποτελέσει επιπλέον πρόβλημα για την Τουρκία. Βέβαια δυστυχώς για την Τουρκία, δεν μπορούσαν να προβλέψουν τις εξελίξεις στην Νοτιοανατολική Μεσόγειο και δη την σημασία που θα είχε για τα συμφέροντά της ο καθορισμός ΑΟΖ από την Κυπριακή Δημοκρατία.

Στο σημείο αυτό η Τουρκική πολιτική ηττήθηκε κατά κράτος. Αφαίρεσε από τον εαυτό της κάθε επιχείρημα αμφισβήτησης της δυνατότητας της Κύπρου για καθορισμό ΑΟΖ και εκμετάλλευση των φυσικών πόρων που βρίσκονται σε αυτή. Ως αποτέλεσμα αυτού, η Τουρκία δεν έχει παρά να καταφεύγει στον γνωστό και καθαρά ανυπόστατο ισχυρισμό ότι δεν υπάρχει Κυπριακή Δημοκρατία αφ' ενός αλλά κι ότι αφ' ετέρου η άσκηση του κυριαρχικού δικαιώματος της αδειοδότησης της Noble Energy πάσχει νομικά αφού δεν περιέλαβε την τουρκοκυπριακή κοινότητα. Η αξιολόγηση των εν λόγω επιχειρημάτων κρίνεται ως μη αναγκαία αφού δεν βρίσκουν κανένα απολύτως έρεισμα στο διεθνές δίκαιο και καταρρίπτονται τόσο από τα πράγματα όσο και από τις σχετικές με την Κύπρο αποφάσεις του ΣΑ των Ηνωμένων Εθνών.

Για σκοπούς πληρότητας της παρούσας ανάλυσης θα πρέπει να λεχθεί ότι η Άγκυρα αξιώνει όπως έχει μερίδιο στους υδρογονάνθρακες της Νοτιοανατολικής Μεσογείου (Ισραηλινή και Κυπριακή ΑΟΖ) με το επιχείρημα ότι βάσει του στοιχείου της «επιείκειας» (equity) που βρίσκει εφαρμογή και στο διεθνές δίκαιο και έχει αναγνωρισθεί από το Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης σε αριθμό αποφάσεων του τελευταίου, η Τουρκία, επειδή έχει την μεγαλύτερη ακτογραμμή στην Ανατολική Μεσόγειο θα πρέπει να της αποδοθεί σημαντικό μέρος των υπαρχόντων κοιτασμάτων υδρογονανθράκων (βλ. Εικόνα 6 κατωτέρω).

Πρόκειται για ένα καινοφανές επιχείρημα που η Τουρκία μόνη επινόησε για να δώσει νομική επίφαση στις κατά τα λοιπά ανυπόστατες διεκδικήσεις της.

Οι Τουρκικές Διεκδικήσεις (Εικ.6)

3.4 ΟΙ ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΝΟΜΙΚΕΣ ΘΕΣΕΙΣ

Η Ελλάδα παρά το γεγονός ότι έχει υπογράψει και επικυρώσει τη Σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας του 1982 φαίνεται ότι δεν προτίθεται να ασκήσει οποιοδήποτε από τα κυριαρχικά δικαιώματα που της αναγνωρίζει τόσο η συγκεκριμένη σύμβαση όσο και το σχετικό εθιμικό διεθνές δίκαιο. Σε ότι αφορά την αιγιαλίτιδα ζώνη, η Ελλάδα αποτελεί τη μόνη λαμπρή εξαίρεση Ευρωπαϊκής χώρας που δεν έχει διεκδικήσει αιγιαλίτιδα ίση με τα 12 ν.μ. Λόγος βεβαίως για την παράλειψη αυτή είναι η απειλή πόλεμου της Άγκυρας σε περίπτωση τέτοιας επέκτασης. Τα πράγματα ωστόσο περιπλέκονται περαιτέρω αφού η Ελλάδα, κατά παράβαση του Διεθνούς Δικαίου επέλεξε να ορίσει τον εναέριο χώρο της κατά τρόπο διάφορο από αυτόν που καθορίζει τον εναέριο χώρο κάθε άλλου κράτους. Ο εναέριος χώρος κατά το Διεθνές δίκαιο είναι ο χώρος που εκτείνεται άνωθεν της αιγιαλίτιδας ζώνης εκάστου κράτους. Η οριοθέτηση λοιπόν του εναέριου χώρου μιας χώρας είναι παρακολουθηματική της αντίστοιχης οριοθέτησης της αιγιαλίτιδας της ζώνης. Η Ελλάδα με εθνική νομοθεσία όρισε τον εναέριο χώρο στα 10 ν.μ. ενώ η αιγιαλίτιδα της ζώνης εκτείνεται στα 6 ν.μ. γεγονός που αποτελεί παγκόσμια πρωτοτυπία αλλά δυστυχώς και ένα από τους βασικότερους λόγους για την ένταση στο Αιγαίο που κορυφώνεται με τις συνέχεις αερομαχίες μεταξύ Ελληνικών και Τουρκικών μαχητικών.

Η Ελλάδα δεν αναγνωρίζει καμία διεκδίκηση της Τουρκίας επί της υφαλοκρηπίδας της. Όπως έχει εξηγηθεί ανωτέρω, τα δικαιώματα κάθε παράκτιου κράτους επί της υφαλοκρηπίδας του υπάρχουν εξ υπαρχής και αυτοδικαία (*ab initio – ipso facto*) και ως εκ τούτου δεν οφείλει να πράξει οτιδήποτε η Ελλάς για να κατοχυρώσει τα εν λόγω δικαιώματα. Ωστόσο, η εμπλοκή της Ελλάδας σε διμερές επίπεδο σε συζήτηση θεμάτων που άπτονται στην Ελληνική υφαλοκρηπίδα, δεν θα την άφηνε αλώβητη σε μια διαδικασία ενώπιον του Διεθνούς Δικαστηρίου της Χάγης, αφού η συζήτηση εναλλακτικών λύσεων (μη καθαρών κατά το διεθνές δίκαιο) και μόνον θα δικαιολογούσε την εξέταση του θέματος από την οπτική της Τουρκίας.

Σε ότι αφορά το θέμα της ΑΟΖ, η Ελλάς αποφεύγει συστηματικά να διεκδικήσει οποιοδήποτε δικαίωμα σε σχέση με την θαλάσσια αυτή ζώνη. Κατ'ακρίβειαν η Ελλάς αποτελεί το μόνο κράτος – μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης που δεν έχει διεκδικήσει δική της ΑΟΖ. Κύριος λόγος για την στάση αυτή της Ελλάδος είναι το γεγονός ότι η τυχόν ανακήρυξη Ελληνικής ΑΟΖ αν δεν συνοδεύεται με αντίστοιχη ενεργή πολιτική θωράκισης των κυριαρχικών δικαιωμάτων της Ελλάδος εντός της ΑΟΖ της, μπορεί να οδηγήσει σε ένταση και πιθανόν σε ρήξη των σχέσεων της με την Τουρκία. Πράγματι, εν όσω η Ελλάς δεν είναι έτοιμη να προχωρήσει σε κινήσεις πραγματικής εκμετάλλευσης της ΑΟΖ της δεν έχει λόγο να ανακινήσει τέτοιο ζήτημα. Θα πρέπει ωστόσο να είναι έτοιμη, σε περίπτωση που η Τουρκία προκαλέσει διά της έμπρακτης αμφισβήτησης των κυριαρχικών δικαιωμάτων της Ελλάδας επί της ΑΟΖ της (ή έστω επί της υφαλοκρηπίδας της) να διεκδικήσει ΑΟΖ και να συνομολογήσει με όλους τους πρόθυμους γείτονές της σχετικές συμβάσεις οριοθέτησης της ΑΟΖ. Αυτό θα ήταν το ελάχιστο που η Ελλάς πρέπει να πράξει στην παρούσα φάση.

3.5 ΟΙ ΠΡΟΣΦΑΤΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΗΝ ΔΙΕΘΝΗ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ

Την 14η Μαρτίου του 2012 το Διεθνές Δικαστήριο για το Δίκαιο της Θάλασσας που συστάθηκε βάσει των προνοιών της Σύμβασης για το Δίκαιο της Θάλασσας του 1982, εξέδωσε την απόφασή του επί της διαφοράς που αφορούσε την οριοθέτηση των Ναυτικών συνόρων μεταξύ της Μπαγκλαντές και της Μιανμάρ στον κόλπο της

Βεγγάλης¹⁴. Πρόκειται για την πρώτη διασυνοριακή διαφορά που τίθεται ενώπιον του συγκεκριμένου δικαιοδοτικού οργάνου και επιλύεται δυνάμει των προνοιών της Σύμβασης των ΗΕ για το Δίκαιο της Θάλασσας του 1982.

Παρότι η συγκεκριμένη διαφορά αποτελεί διαφορά μεταξύ παρακειμένων κρατών, είναι ενδιαφέρουσα η προσέγγιση που υιοθέτησε το συγκεκριμένο Δικαστήριο στο θέμα των ναυτικών συνόρων της νήσου St. Martin. Η συγκεκριμένη νήσος ανήκει μεν στην Μπαγκλαντές ωστόσο βρίσκεται γεωγραφικά μπροστά από την ακτογραμμή της Μυανμάρ. Σύμφωνα με τις θέσεις της Μπαγκλαντές η νήσος αυτή θα έπρεπε να συνυπολογισθεί κατά τον καθορισμό της «μέσης γραμμής». Αντίθετα η Μυανμάρ αντέττει ότι το νησί St. Martin αποτελεί «ειδική περίπτωση» (special circumstance) ικανή να εισαγάγει εξαίρεση ως αυτή που προνοεί το άρθρο 15 της Σύμβασης για το Δίκαιο της Θάλασσας του '82. Αντίστοιχο επιχείρημα θυμίζουμε ότι προβάλλει και η Τουρκία για το σύμπλεγμα των νησιών Μεγίστης (Καστελόριζο). Το Δικαστήριο απέρριψε τον συγκεκριμένο ισχυρισμό τονίζοντας ότι νομολογιακά η απόδοση του χαρακτηρισμού «ειδική περίπτωση» κατά την εξαίρεση του αρ. 15, αφορά μόνον νησιά ή νησίδες που αποτελούν «ασήμαντα θαλάσσια στοιχεία» (insignificant maritime features). Το Δικαστήριο αναγνώρισε ότι η νήσος St. Martin αποτελούσε σημαντικό γεωγραφικό σημείο λόγω μεγέθους αλλά και λόγω του πληθυσμού και της οικονομικής και άλλης δραστηριότητας που αναπτύσσετε επί της νήσου. Ως εκ τούτου, το Δικαστήριο δεν θεώρησε την νήσο ως «ειδική περίπτωση» και επομένως δεν δικαιολογείτο η μη λήψη υπ'όψιν της νήσου στον καθορισμό της «μέσης γραμμής».

Η πιο πάνω θέση αποτελεί κατ'αρχήν δικαίωση των Ελληνικών θέσεων και ενισχύει την Ελληνική επιχειρηματολογία εισικά στο θέμα του Καστελόριζου. Ωστόσο, στην τελική οριοθέτηση των θαλασσίων συνόρων μεταξύ της Μπαγκλαντές και της Μυανμάρ, το Δικαστήριο υιοθέτησε μια καινοφανή προσέγγιση: απέδωσε στη

νήσο St. Martin πλήρη Αιγιαλίτιδα ζώνη 12 ν.μ. αλλά δεν αναγνώρισε στη νήσο δυνατότητα να αποτελέσει αφητηρία Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης ή Ηπειρωτικής Υφαλοκρηπίδας, υιοθετώντας ουσιαστικά την άποψη ότι η πλήρης ισχύς των θαλασσίων ζωνών θα αποτελούσε άδικη απόκλιση από την πρόσβαση που θα εδικαιούτο η Μυανμάρ προς την θάλασσα.

Δεν θα ήταν δόκιμο να αναλυθεί η συγκεκριμένη απόφαση περαιτέρω αφού τα ειδικά χαρακτηριστικά της γεωμορφολογίας αλλά και το γεγονός ότι η νήσος ήταν αρκετά κοντά στην «μέση γραμμή» ώστε να μην διαταράσσεται το «ενιαίο» των συνόρων της Μπαγκλαντές, διαφοροποιούν αρκετά την περίπτωση του St. Martin από αυτή του Καστελόριζου. Είναι όμως σημαντικό, για τις Ελληνικές υπηρεσίες αλλά και τις αντίστοιχες Κυπριακές να προετοιμαστούν για μια τέτοια ενδεχόμενη εξέλιξη αφού στην ουσία αυτό θα μπορούσε να καταλήξει σε μη ενιαία συνορα μεταξύ Ελλάδος και Κύπρου. Ενδέχεται δηλαδή η συγκεκριμένη απόφαση να ωθήσει στην γένεση μιας νέας τάσης στο δίκαιο της θάλασσας που τελικά να δικαιώσει τις Τουρκικές αξιώσεις στην Ανατολική Μεσόγειο.

¹⁴ Βλ. International Tribunal for the Law of the Sea, Judgment of 14 March 2012, on the Dispute concerning the Delimitation of Maritime Boundary between Bangladesh and Myanmar in the Gulf of Bengal που βρίσκεται αναρτημένη στον ιστότοπο του Διεθνούς Δικαστηρίου http://www.itlos.org/itlos/documents/cases/case_no_16/1-C16_Judgment_14_02_2012.pdf

4 | Η ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΟΥ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΘΕΣΜΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ

Η Κύπρος εισήγαγε κατά την περίοδο των διαπραγματεύσεων της για είσοδο στην Ευρωπαϊκή Ένωση, το βασικό νομικό πλαίσιο που ίσχυε στην ΕΕ και εκ τότε ενσωματώνει τις σχετικές τροποποιήσεις που εισάγονται στο «κεκτημένο» (acquis communautaire). Κατά την εν λόγω προσπάθεια ψηφίσθηκε από τη Βουλή των Αντιπροσώπων ο περί Ρύθμισης της Αγοράς Ηλεκτρισμού Νόμος (Ν.122(I) του 2003) που αποτελεί και τον βασικό κορμό της Κυπριακής νομοθεσίας για τα θέματα ενέργειας¹⁵. Παράλληλα με τον περί Ρύθμισης της Αγοράς Φυσικού Αέριου Νόμο (Ν.183(I) του 2004) η Κύπρος εισήγαγε στο εθνικό της δίκαιο το αντίστοιχο Ευρωπαϊκό πλαίσιο¹⁶.

4.1 Η ΡΥΘΜΙΣΤΙΚΗ ΑΡΧΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΚΥΠΡΟΥ (ΡΑΕΚ)

Η προσπάθεια δημιουργίας Ενιαίας Ευρωπαϊκής Αγοράς Ενέργειας στα πλαίσια της ΕΕ οδήγησε στην ανάγκη σύστασης Ρυθμιστικής αρχής στα κράτη – μέλη. Το ίδιο συμβαίνει και με άλλες προηγμένες χώρες όπως οι Ηνωμένες Πολιτείες. Σε αυτό το πλαίσιο συστάθηκε η Ρυθμιστική Αρχή Ενέργειας Κύπρου (ΡΑΕΚ), η οποία διοικείται από τρία Μέλη διοριζόμενα από το Υπουργικό Συμβούλιο της Κυπριακής Δημοκρατίας. Παράλληλα, η ΡΑΕΚ οφείλει να λογοδοτεί στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας αναφορικά με την μέθοδο διαχείρισης των εξουσιών και των υποθέσεων που την αφορούν.

Η λειτουργία της υπόκειται στους θεσμοθετημένους κανονισμούς οι οποίοι ορίζονται από τον περί Ρύθμισης της Αγοράς Ηλεκτρισμού Νόμο του 2003¹⁷. Σε ευρύτερο νομικό πλαίσιο, ωστόσο, η δραστη-

¹⁵ Ο εν λόγω Νόμος τροποποιήθηκε με τον Ν.239 (I) του 2004, τον Ν.143(I) του 2005, τον Ν.173(I) του 2006 και τον Ν.92(I) του 2008, εισάγοντας ουσιαστικά σχετικές τροποποιήσεις του Ευρωπαϊκού δικαίου της ενέργειας.

¹⁶ Ο Νόμος αυτός τροποποιήθηκε με τον Ν.199(I) του 2007.

¹⁷ Άρθρο 97, Παράρτημα I

¹⁸ Του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, ημερομηνίας 19.12.1996 ¹⁹ Ν.122(I)/2003

ριότητα της ΡΑΕΚ διέπεται από την Οδηγία 96/92/ΕΟΚ¹⁸. Σε μια προσπάθεια εναρμόνισης του Κυπριακού συστήματος με την παραπάνω οδηγία, ο νομοθέτης θέσπισε τον περί Ρύθμισης της Αγοράς Ηλεκτρισμού Νόμο του 2003¹⁹.

Σε ό,τι αφορά τις αρμοδιότητές της, η ΡΑΕΚ οφείλει να ελέγχει, να κατοχυρώνει ή να ανακαλεί άδειες προσώπων δραστηριοποιούμενων στον κλάδο της Αγοράς Ηλεκτρισμού. Καθήκον της αποτελεί και η ενημέρωση του αρμόδιου Υπουργού σε θέματα σχετιζόμενα με ηλεκτρισμό, η διασφάλιση επαρκούς ενέργειας για της ανάγκες των πολιτών, όπως επίσης και ο καθορισμός των διαδικασιών λήψεων παραπόνων των πολιτών αναφορικά με τις παρεχόμενες υπηρεσίες των κατόχων αδειών. Επιπρόσθετα, είναι σημαντικό να διασφαλίζεται πως οι Κανόνες Μεταφοράς και Διανομής Ενέργειας, καθώς και οι Κανόνες Αγοράς Ηλεκτρισμού διέπονται από τις πρόνοιες των άρθρων 72 και 79 αντίστοιχα.

Με σκοπό την εύρυθμη εφαρμογή του σχετικού Νόμου, η ΡΑΕΚ κατέχει τη δυνατότητα να καθορίζει τη διαδικασία ρύθμισης της αγοράς ηλεκτρισμού, καθώς και το ποιοι από τους κατόχους αδειών ενδέχεται να δεσμεύονται από μια τέτοια ρυθμιστική απόφαση. Σε αυτό το πλαίσιο, συνίσταται όπως η ΡΑΕΚ συνεργάζεται με διεθνείς οργανισμούς, λειτουργία που μακροπρόθεσμα συμβάλλει στην καλύτερη άσκηση των εγχώριων καθηκόντων της.

Δυνάμει των παραπάνω εξουσιών και αρμοδιοτήτων της, η ΡΑΕΚ υποχρεούται να διασφαλίζει την κάλυψη των καταναλωτών, καθώς και τα συμφέροντά τους. Ταυτόχρονα οφείλει να ενεργεί κατά τέτοιο τρόπο ώστε να προάγει τον υγιή ανταγωνισμό στην Αγορά Ηλεκτρισμού, καθώς επίσης και να διασφαλίζει ότι οι κάτοχοι αδειών παράγουν αποδοτικό έργο και συμβάλλουν στην αξιόπιστη και ασφαλή παροχή ηλεκτρισμού. Αναπόσπαστο κομμάτι των υποχρεώσεών της είναι και η εισαγωγή Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας. Ασφαλώς, κατά την εκτέλεση των καθηκόντων της, η ΡΑΕΚ πρέπει να προβαίνει σε λήψη τέτοιων αποφάσεων που να εξυπηρετούν το Δημόσιο Συμφέρον και να συμμορφώνονται με τις Υποχρεώσεις Δημόσιας Ωφελείας.

¹⁹ Ν. 122(1)/2003

4.2 Ο ΠΕΡΙ ΡΥΘΜΙΣΗΣ ΤΗΣ ΑΓΟΡΑΣ ΦΥΣΙΚΟΥ ΑΕΡΙΟΥ ΝΟΜΟΣ

Οι εξουσίες και οι αρμοδιότητες της ΡΑΕΚ αναφορικά με την χρήση Φυσικού Αερίου διέπονται από τον περί Ρύθμισης της Αγοράς Φυσικού Αερίου Νόμο²⁰ και είναι ανάλογες με εκείνες που αφορούν την ηλεκτρική ενέργεια και αφορούν την χορήγηση ή αναστολή αδειών²¹, την έγκριση των προϋποθέσεων πρόσβασης στο δίκτυο φυσικού αερίου, συμπεριλαμβανομένων των διατιμήσεων μεταφοράς και διανομής του. Παράλληλα, αρμοδιότητά της αποτελεί και η προστασία των καταναλωτών²², όπως και η δημιουργία μηχανισμών στήριξης της συμμόρφωσης δυναμικού στο δίκτυο φυσικού αερίου.

Σε αυτό το σημείο, πρέπει να τονιστεί ότι οι υποχρεώσεις των επιχειρήσεων φυσικού αερίου διέπονται, μεταξύ άλλων, από το άρθρο 28 του σχετικού Νόμου. Σε περίπτωση που οι ίδιες αιτηθούν για παρέκκλιση από τις πρόνοιες του άρθρου αυτού, τότε η ΡΑΕΚ οφείλει να ζητήσει Υπουργική συμβουλή²³ επί του ζητήματος. Ταυτόχρονα, η ΡΑΕΚ οφείλει να θεσπίζει Κανονισμούς αναφορικά με τη διαφάνεια και αποφυγή κατάχρησης δεσπόζουσας θέσης από τους κατόχους αδειών, όπως επίσης και με την ποιότητα των προσφερόμενων υπηρεσιών από τους ίδιους κατόχους.

Ο Ν.183(Ι) του 2004 επιβάλλει παράλληλα και τις υποχρεώσεις της ΡΑΕΚ και κατανέμει τα καθήκοντά της. Η διασφάλιση του υγιούς ανταγωνισμού είναι ύψιστης σημασίας, όπως και η προστασία των πολιτών. Όπως και στην περίπτωση της ηλεκτρικής ενέργειας, έτσι και σε αυτήν του φυσικού αερίου, η ΡΑΕΚ οφείλει να διασφαλίζει την συνεχή και αποτελεσματική ροή φυσικού αερίου στους καταναλωτές. Προς εκτέλεση τούτου, είναι απαραίτητη και η ικανοποιητική διασφάλιση ζήτησης φυσικού αερίου.

Κατά την εφαρμογή των καθηκόντων της, οι πράξεις της ΡΑΕΚ πρέπει να κινούνται παράλληλα με τις Υποχρεώσεις Δημόσιας Ωφελείας²⁴ και να κοινοποιεί την εν λόγω συμμόρφωση της στην αντί-

²⁰ Ν.183(Ι)/2004

²¹ Όπως επίσης και την άρνηση χορήγησης άδειας συγκεκριμένα για κατασκευή και εκμετάλλευση δικτύων αγωγών διανομής, σύμφωνα με το άρθρο 14

²² Σύμφωνα με τις πρόνοιες του άρθρου 38

²³ Άρθρο 41(4)

²⁴ Άρθρο 37

στοιχη Επιτροπή²⁵. Σε περίπτωση κωλύματος στον τομέα ενέργειας, αποτελεί υποχρέωση της ΡΑΕΚ να θέτει μέτρα²⁶ που να διασφαλίζουν ένα, κατά το μέτρο του δυνατού, σταθερό ισοζύγιο προσφοράς και ζήτησης φυσικού αερίου στην αγορά.

4.3 Η ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΦΥΣΙΚΟΥ ΑΕΡΙΟΥ (ΔΕΦΑ)

Στο Νόμο 183(Ι)/2004, και συγκεκριμένα με την τελευταία του τροποποίηση από τον Νόμο 199(Ι)/2007, γίνεται λόγος στο άρθρο 42(2) (ε), για την περίπτωση που το Υπουργικό Συμβούλιο αποφασίσει να αναθέσει την εισαγωγή και διάθεση φυσικού αερίου στην Κύπρο σε μια μόνο επιχείρηση (όπως έγινε με την ΔΕΦΑ), και τη δημιουργία ενός χερσαίου τερματικού σταθμού ως του αποκλειστικού σταθμού για την παραλαβή, αποθήκευση και αεριοποίηση του υγροποιημένου φυσικού αερίου στην Κυπριακή Δημοκρατία. Σε τέτοια περίπτωση η εφαρμογή των άρθρων 8-14, 16(1), (2) και (3), 18, 21, 22(5) και (6), 23, 27, 28, 31, 32 και 33 αυτού του Νόμου αναστέλλεται.

Σύμφωνα με Απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου, συστάθηκε τον Νοέμβριο του 2007 ένας νέος ανεξάρτητος φορέας Ιδιωτικού Δικαίου, η Δημόσια Επιχείρηση Φυσικού Αερίου (ΔΕΦΑ). Βάσει του καταστατικού της, σκοπός της είναι να αγοράζει, εισάγει, αποκτά, κατέχει, χρησιμοποιεί, εκμεταλλεύεται, αποθηκεύει, μεταφέρει, διαθέτει, διανέμει, πωλεί, προμηθεύει και εμπορεύεται φυσικό αέριο, να κάνει χρήση του τερματικού φυσικού αερίου, να επαναεριοποιεί το υγροποιημένο φυσικό αέριο, καθώς και να διαχειρίζεται το δίκτυο διανομής και προμήθειας φυσικού αερίου και να προβαίνει σε οποιαδήποτε πράξη συναφή με τα πιο πάνω.

Η ΔΕΦΑ αποτελεί τον μοναδικό χρήστη των υπηρεσιών του σταθμού ΥΦΑ (υγροποιημένου φυσικού αερίου) στο Βασιλικό, έχει δηλαδή την αποκλειστικότητα σε σχέση με την εισαγωγή του ΥΦΑ, την αποθήκευσή του, την επαναεριοποίησή του και την διοχέτευσή του στο σύστημα μεταφοράς φυσικού αερίου της Κύπρου κατά την περίοδο που η Κύπρος παρεκκλίνει ως αναδυόμενη αγορά. Για το λόγο αυτό

θα υπογράφετο²⁷ η Συμφωνία Χρήσης του Σταθμού ΥΦΑ μεταξύ της ΔΕΦΑ και της LNG Terminal η οποία θα υπόκειτο στην έγκριση της ΡΑΕΚ. Στα πλαίσια της εφαρμογής του Άρθρου 11 της Ευρωπαϊκής Οδηγίας 55/2003/ΕΚ τα κράτη μέλη όρισαν, ή ζήτησαν από τις επιχειρήσεις που είναι ιδιοκτήτριες των δικτύων διανομής ή υπεύθυνες για αυτά, να ορίσουν έναν ή περισσότερους διαχειριστές του δικτύου διανομής. Η εν λόγω Οδηγία αργότερα καταργήθηκε με την Ευρωπαϊκή Οδηγία 2009/73/ΕΚ, σύμφωνα με το Άρθρο 49(1) της οποίας η Κύπρος «δύναται να παρεκκλίνει από την εφαρμογή των άρθρων 4, 9, 37 ή/και 38. Η παρέκκλιση αυτή λήγει από τη στιγμή που η Κύπρος παύσει να χαρακτηρίζεται απομονωμένη αγορά». Τα κράτη μέλη τα οποία δεν είναι άμεσα συνδεδεμένα με το διασυνδεδεμένο δίκτυο κάποιου άλλου κράτους μέλους και έχουν μόνο έναν κύριο εξωτερικό προμηθευτή, μπορούν να παρεκκλίνουν από αυτά τα άρθρα.

Η επιχείρηση προμήθειας που διαθέτει μερίδιο της αγοράς μεγαλύτερο του 75 % θεωρείται κύριος προμηθευτής. Η παρέκκλιση αυτή λήγει αυτομάτως από τη στιγμή που παύει να ισχύει τουλάχιστον μία από τις προϋποθέσεις του παρόντος εδαφίου. Όλες αυτές οι παρεκκλίσεις κοινοποιούνται στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Επιπρόσθετα, στο Άρθρο 49(2) κράτος μέλος που χαρακτηρίζεται ως αναδυόμενη αγορά μπορεί να παρεκκλίνει από το άρθρο 4, το άρθρο 9, το άρθρο 13(1) και (3), το άρθρο 14, το άρθρο 24, το άρθρο 25(5), το άρθρο 26, τα άρθρα 31 και 32, το άρθρο 37(1) ή/και το άρθρο 38. Συγκεκριμένα «η Κύπρος δύναται να παρεκκλίνει από την εφαρμογή των άρθρων 4 και 9, του άρθρου 13(1) και (3), των άρθρων 14, 24, 25(5), (26), (31), και (32), του άρθρου 37(1) ή/και του άρθρου 38. Η παρέκκλιση αυτή λήγει από τη στιγμή που η Κύπρος παύσει να χαρακτηρίζεται αναδυόμενη αγορά.»

4.4 Ο ΠΕΡΙ ΥΔΡΟΓΟΝΑΝΘΡΑΚΩΝ (ΑΝΑΖΗΤΗΣΗ, ΕΡΕΥΝΑ ΚΑΙ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗ) ΝΟΜΟΣ ΤΟΥ 2007 ΚΑΙ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΙ

Για σκοπούς εναρμόνισης με την Ευρωπαϊκή Κοινότητα, βάσει της Οδηγίας 94/22/ΕΚ²⁸ ψηφίστηκε από την Βουλή των Αντιπροσώπων

²⁵ Άρθρο 39

²⁶ Δυνάμει του άρθρου 41

²⁷ Σύμφωνα με το Προσχέδιο Ρυθμιστικής Απόφασης Για Τη Δήλωση Πολιτικής Για Τη Μεθολογία Τιμολόγησης Υπηρεσιών Του Σταθμού Υγροποιημένου Φυσικού Αερίου ημερομηνίας 31/12/2010.

ο περί Υδρογονανθράκων Νόμος²⁹. Στο άρθρο 3 του Νόμου κατοχυρώνεται η κυριότητα των υδρογονανθράκων οποιαδήποτε βρίσκονται στην Κύπρο³⁰ και ορίζεται ότι τα δικαιώματα της Δημοκρατίας ασκούνται όπως καθορίζονται στην Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θαλάσσης. Το Υπουργικό Συμβούλιο αποκτά πολλές αρμοδιότητες όπως τον ορισμό περιοχών για άσκηση των δραστηριοτήτων αναζήτησης, έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων, την χορήγηση αδειών για άσκηση δραστηριότητας σε σχέση με τα ανωτέρω και την εφαρμογή των κριτηρίων για αξιολόγηση των αιτήσεων χωρίς να γίνονται διακρίσεις μεταξύ των ενδιαφερομένων.

Για τους σκοπούς του παρόντος Νόμου ιδρύθηκε η «Συμβουλευτική Επιτροπή» η οποία αποτελείται από τους Γενικούς Διευθυντές ή εκπροσώπους των Υπουργείων Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού, Εξωτερικών, Οικονομικών και Γεωργίας, Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος, τον Γενικό Εισαγγελέα της Δημοκρατίας και τους Διευθυντές του Τμήματος Γεωλογικής Επισκόπησης και Υπηρεσίας Ενέργειας. Οι αρμοδιότητες της Συμβουλευτικής Επιτροπής περιλαμβάνουν την μελέτη και αξιολόγηση των αιτήσεων και την υποβολή των απόψεων της στον Υπουργό³¹ για οποιοδήποτε θέμα προκύψει κατά την εφαρμογή του παρόντος Νόμου. Τα κριτήρια που λαμβάνονται υπόψη κατά την αξιολόγηση των αιτήσεων μπορεί να αφορούν, σύμφωνα με τις πρόνοιες του Άρθρου 12, την εθνική ασφάλεια ή το δημόσιο συμφέρον, την τεχνική και οικονομική δυνατότητα του αιτούντος, τους τρόπους με τους οποίους ο αιτών προτίθεται να φέρει σε πέρας τις δραστηριότητες που καθορίζονται στην άδεια, τα οικονομικά ανταλλάγματα που προσφέρει ο αιτών προκειμένου να αποκτήσει την άδεια και την τυχόν έλλειψη αποτελεσματικότητας και υπευθυνότητας που τυχόν επέδειξε ο αιτών στα πλαίσια προηγούμενης άδειας. Περαιτέρω το Άρθρο 13 ρυθμίζει τους όρους και τις προϋποθέσεις για τη χορήγηση των αδειών.

Στην περίπτωση που παραβιαστούν οι όροι και προϋποθέσεις

της άδειας, διαπράττεται αδίκημα το οποίο μπορεί να επιφέρει ποινή φυλάκισης η οποία να μην υπερβαίνει τα δύο έτη και/ή χρηματική ποινή που να μην υπερβαίνει το ένα εκατομμύριο λίρες³². Επιπρόσθετα, το Υπουργικό Συμβούλιο δυνάμει των προνοιών του Άρθρου 23, δύναται να ανακαλέσει, να αναστείλει και να ακυρώσει άδεια στην περίπτωση που ο αδειούχος διαπράξει αδίκημα στη βάση των διατάξεων του Άρθρου 21. Μεταβίβαση άδειας ή εκχώρηση δικαιωμάτων που πηγάζουν από άδεια μπορεί να γίνει προς άλλο φορέα μόνο με την προηγούμενη έγκριση του Υπουργικού Συμβουλίου³³.

Σε συμμόρφωση με τις πρόνοιες του σχετικού Νόμου θεσπίστηκαν και οι περί Υδρογονανθράκων (Αναζήτηση, Έρευνα και Εκμετάλλευση) Κανονισμοί του 2007 και του 2009³⁴. Στον περί Υδρογονανθράκων Κανονισμό του 2007 (Κ.Δ.Π. 51/2007) τα τεμάχια στα οποία μπορεί να γίνει η αναζήτηση, η έρευνα και η εκμετάλλευση υδρογονανθράκων καθορίζονται με απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου. Επιπρόσθετα, οι όροι και οι προϋποθέσεις που καθορίζονται στην άδεια έρευνας και εκμετάλλευσης αναφέρονται ρητά σε Συμβόλαιο, το οποίο συνάπτεται μεταξύ της Δημοκρατίας και του αδειούχου³⁵. Στον Κανονισμό 6 γίνεται εκτενής αναφορά στις Γενικές και Ειδικές πληροφορίες που πρέπει να υποβάλλονται από τον αιτών για την χορήγηση της άδειας. Ο επιλεγόμενος αιτών διαπραγματεύεται με τον Υπουργό τους όρους και τις πρόνοιες του Συμβολαίου, και αφού καταλήξουν, αυτό θα πρέπει να υποβληθεί στο Υπουργικό Συμβούλιο για έγκριση· μόλις εγκριθεί και υπογραφεί από τα δύο μέρη, χορηγείται η άδεια στον αιτών. Το εν λόγω συμβόλαιο είναι συμβόλαιο αναλογικού καταμερισμού παραγωγής που διέπει την συμμετοχή του Κράτους στα έσοδα από την εκμετάλλευση.

Οι άδειες που παραχωρούνται εμπίπτουν σε τρεις κατηγορίες: (α) άδεια αναζήτησης, (β) άδεια έρευνας και (γ) άδεια εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων. Σύμφωνα με τον Κανονισμό 8 η άδεια αναζήτησης υδρογονανθράκων δεν μπορεί να υπερβεί το ένα έτος, ενώ η άδεια έρευνας υδρογονανθράκων περιλαμβάνει βαρυτομετρικές,

²⁸ Οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 30ης Μαΐου 1994 για τους όρους χορήγησης και χρήσης των αδειών αναζήτησης, εξερεύνησης και παραγωγής υδρογονανθράκων.

²⁹ Νόμος 4(Ι) του 2007.

³⁰ Περιλαμβανομένων των Χωρικών Υδάτων, της Ηπειρωτικής Υφαλοκρηπίδας και της Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης.

³¹ Υπουργό Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού.

³² Άρθρο 22, Ν.4(Ι)/2007.

³³ Άρθρο 27, Ν.4(Ι)/2007.

³⁴ Κ.Δ.Π. 113/2009

³⁵ Κ.Δ.Π. 51/2007, Κανονισμός 5(1).

μαγνητικές, δισδιάστατες / τρισδιάστατες σεισμικές έρευνες καθώς και ερευνητικές γεωτρήσεις, και χορηγείται για διάρκεια τριών ετών³⁶ με δυνατότητα δύο ανανεώσεων από δύο έτη κάθε φορά. Σε κάθε ανανέωση της άδειας έρευνας, 25% της αδειοδοτούμενης περιοχής επιστρέφει στο κράτος. Τέλος, η άδεια εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων παραχωρείται για χρονικό διάστημα μέχρι είκοσι πέντε έτη με δυνατότητα μιας ανανέωσης, διάρκειας δέκα ετών³⁷. Επιπλέον, ο Κανονισμός 15 προνοεί για την προστασία του περιβάλλοντος αφού κάθε αδειούχος οφείλει να λαμβάνει τα απαραίτητα μέτρα προς αποφυγή κάθε περιβαλλοντικής ρύπανσης καθώς και της τήρησης των διατάξεων της Διεθνούς Συμβάσεως περί Αστικής Ευθύνης διά Ζημιάς εκ Ρυπάνσεως υπό Πετρελαίου. Οι εταιρείες στις οποίες θα χορηγηθούν άδειες έρευνας και εκμετάλλευσης, υποχρεούνται να συμμορφωθούν με τις εισηγήσεις και τις συστάσεις της Στρατηγικής Περιβαλλοντικής Μελέτης του 2008 που εκπονήθηκε για λογαριασμό του Υπουργείου Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού³⁸.

4.5 ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΣΗΜΕΡΙΝΟΥ ΘΕΣΜΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ

Είναι προφανές ότι μια χώρα που επιδιώκει να καταταχθεί άμεσα στον κατάλογο των χωρών που παράγουν υδρογονάνθρακες αλλά και ενέργεια και δη προς εξαγωγή, δεν μπορεί να οδεύσει προς την κατεύθυνση αυτή με το ως άνω θεσμικό πλαίσιο. Η σημερινή νομοθεσία αποτελεί το ελάχιστο με το οποίο η Κυπριακή Δημοκρατία μπορούσε να καταστεί μέλος της ΕΕ και να διεξάγει τον Α' Γύρο Αδειοδοτήσεων. Σε καμία όμως περίπτωση δεν θα μπορούσε να γίνει δεκτό ότι μια χώρα παραγωγής και εξαγωγής υδρογονανθράκων και ενέργειας θα ήταν δυνατόν να λειτουργεί με ένα τόσο ελλιπές θεσμικό πλαίσιο.

Νέες νομοθεσίες θα πρέπει να εισαχθούν που θα ρυθμίζουν όλες τις πτυχές του τομέα, δηλαδή το Upstreaming, το Midstreaming αλλά και το Downstreaming.

“Upstreaming” είναι ο διεθνής όρος που χρησιμοποιείται στον το-

μέα των υδρογονανθράκων για να περιγράψει όλες εκείνες τις ενέργειες που αφορούν την διαδικασία εντοπισμού και εξόρυξης ή παραγωγής πετρελαίου ή φυσικού αερίου (επίσης γνωστός και ως κλάδος “Exploration and Production” – E&P Sector). Περιλαμβάνει τις έρευνες εντοπισμού των κοιτασμάτων, τις διερευνητικές γεωτρήσεις καθώς και τις γεωτρήσεις εξόρυξης των κοιτασμάτων στην επιφάνεια.

“Midstreaming” είναι ο αντίστοιχος διεθνής όρος που χρησιμοποιείται για να περιγράψει όλες εκείνες τις δραστηριότητες που ακολουθούν την παραγωγή (ή εξόρυξη) του πετρελαίου ή φυσικού αερίου και περιλαμβάνει την επεξεργασία, αποθήκευση (ή φύλαξη), μεταφορά αλλά και διάθεση (marketing) των υδρογονανθράκων. Δηλαδή καλύπτει όλα τα στάδια μετά την παραγωγή μέχρι την κατανάλωση. Ο εν λόγω κλάδος είναι ιδιαίτερα σημαντικός αφού περιλαμβάνει όλα εκείνα τα στάδια που θα επιτρέψουν στον παραγωγό να εκμεταλλευθεί εμπορικά τα εξορυχθέντα κοιτάσματα είτε αυτά αφορούν την μεταφορά τους μέσω αγωγών ή και πλοίων σε κάποια χερσαία εγκατάσταση, την μεταφορά τους σε κάποια μονάδα κατανάλωσης (όπως π.χ. μονάδα παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας), την διανομή τους σε καταναλωτές, την επεξεργασία τους όπως π.χ. την υγροποίηση φυσικού αερίου σε έναν τερματικό σταθμό, αλλά και την εξαγωγή τους μέσω αγωγών ή πλοίων (π.χ. σε υγροποιημένη μορφή).

“Downstreaming” είναι ο όρος που χρησιμοποιείται για την περιγραφή των διαδικασιών που αφορούν την παραγωγή παραγώγων από τους υδρογονάνθρακες και περιλαμβάνει τα διυλιστήρια πετρελαίου και εργοστάσια πετροχημικών, την διανομή παραγώγων του πετρελαίου αλλά και του φυσικού αερίου. Περιλαμβάνει επίσης την διανομή πετρελαίου κίνησης και θέρμανσης αλλά και βενζίνης για χρήση από αυτοκίνητα και αεροσκάφη. Είναι ο κλάδος που παράγει διανέμει και διαχειρίζεται προϊόντα όπως η άσφαλτος, τα λιπαντικά, πλαστικά, λιπάσματα, αντιψυκτικά υγρά ακόμα και φαρμακευτικά προϊόντα και πολλά άλλα που παράγονται από την επεξεργασία υδρογονανθράκων όπως το προπάνιο για παράδειγμα.

Οι υποδομές που αφορούν τον κλάδο του midstreaming αποτελούν σημαντικότατο παράγοντα για την προσέλκυση ενδιαφέροντος σε διαδικασίες αδειοδότησης του εντοπισμού και εξόρυξης υδρογο-

³⁶ Κ.Δ.Π. 51/2007, Κανονισμός 9(1).

³⁷ Κ.Δ.Π. 51/2007, Κανονισμός 11(1).

³⁸ ‘Strategic Environmental Assessment (SEA) Concerning Hydrocarbon Activities within the Exclusive Economic Zone of the Republic of Cyprus’ ημερομηνίας 15 Νοεμβρίου 2008.

νανθράκων (Upstreaming). Οι ενδιαφερόμενοι θα πρέπει να γνωρίζουν τον τρόπο με τον οποίο σε περίπτωση επιτυχούς κατάληξης της όλης τους προσπάθειας, θα μπορέσουν να εκμεταλλευθούν εμπορικά τα ευρήματά τους. Ο τρόπος μετουσίωσης της ανακάλυψης σε κέρδος έγκειται στο τρόπο μεταφοράς του εξορυχθέντος κοιτάσματος στον τελικό αγοραστή. Αν λοιπόν το στοιχείο αυτό ελλείπει οι προγραμματισμοί και υπολογισμοί κόστους για τον ενδιαφερόμενο να αδειοδοτηθεί είναι σχεδόν αδύνατοι. Για την περίπτωση της Noble στον Α' Γύρο Αδειοδοτήσεων τα πράγματα ήταν ουσιωδώς διαφορετικά αφού αυτό που καθιστούσε την Κύπρο ενδιαφέρουσα ήταν οι ήδη υφιστάμενες υποδομές και δραστηριότητες της εταιρείας στο κράτος του Ισραήλ και ειδικότερα στην Ισραηλινή ΑΟΖ. Η Noble ουσιαστικά δύναται να συνεργήσει τόσο με το Ισραήλ όσο και με την Κύπρο για να αναζητήσει λύσεις. Με τον Β' Γύρο Αδειοδοτήσεων τα πράγματα δεν θα είναι τα ίδια για νέους ενδιαφερόμενους. Χωρίς ενημέρωση περί των προθέσεων έστω της Κυπριακής Δημοκρατίας, τόσο σε ότι αφορά τις υποδομές αυτές καθ'εαυτές αλλά και τον τρόπο λειτουργίας των διαφόρων πιθανών λύσεων, οι προοπτικές δεν θα είναι τόσο ελκυστικές όσο θα μπορούσαν να γίνουν.

Η θέση της Κυπριακής Δημοκρατίας κατά τον Α' Γύρο Αδειοδοτήσεων ήταν σαφώς ασθενέστερη απ'ότι είναι σήμερα. Σήμερα η Κύπρος αποδεδειγμένα έχει αποθέματα υδρογονανθράκων στην ΑΟΖ της. Τότε δεν είχε. Σήμερα η Κύπρος έχει αποθέματα ικανά να καλύψουν πλήρως την εγχώρια αγορά και να περισσέψουν για να εξαχθούν. Τώρα τυχόν νέες ανακαλύψεις δεν μπορούν να ελπίζουν στην απορρόφησή τους από την εγχώρια αγορά. Σήμερα η Κύπρος λοιπόν θα μπορούσε να προβάλει τα νέα αυτά δεδομένα και να ενισχύσει πολύ την διαπραγματευτική της θέση ειδικότερα αν ενέτασσε την όλη προσπάθεια σε ένα ενιαίο πλαίσιο ενεργειακής πολιτικής που θα παρείχε στους πιθανούς ενδιαφερόμενους επενδυτές την ασφάλεια αν όχι την βεβαιότητα ενός προδιαγεγραμμένου δρόμου για πρόσβαση των αδειοδοτημένων παραγωγών στις διεθνείς αγορές. Η σπουδή για την άμεση έναρξη του Β' Γύρου Αδειοδότησης δεν αφήνει περιθώρια στην Κυπριακή Δημοκρατία να κεφαλαιοποιήσει την επιτυχία του Α' Γύρου Αδειοδότησης. Αυτός που μπορεί να συνεχίσει να επιδεικνύει

ενδιαφέρον είναι ο σημερινός αντισυμβαλλόμενος της Δημοκρατίας η Noble της οποίας η διαπραγματευτική ισχύς έναντι της Δημοκρατίας έχει μάλλον ενισχυθεί τόσο από τις εξελίξεις την Ισραηλινή ΑΟΖ όσο και από την ανακάλυψη του περασμένου Δεκεμβρίου. Η Κυπριακή Δημοκρατία χρειάζεται πλέον την εν λόγω εταιρεία προκειμένου να εμπλακεί κατά τρόπο έντονο στην προσπάθεια εξόρυξης των ευρημάτων της έτσι ώστε να μπορέσει να αρχίσει και η Κύπρος να απολαμβάνει τα οφέλη κυρίως για την εγχώρια αγορά. Είναι λοιπόν επιβεβλημένη η θέσπιση μιας ενιαίας και ολοκληρωμένης Εθνικής Ενεργειακής Πολιτικής πριν την έναρξη οποιωνδήποτε νέων διαδικασιών αδειοδότησης. Το γεγονός ότι έχει καθυστερήσει η θέσπιση μιας τέτοιας πολιτικής, δεν σημαίνει ότι θα πρέπει να σπεύσουμε σε κινήσεις που θα εμπλέξουν την Κύπρο σε μη αναστρέψιμες πορείες αφαιρώντας της την δυνατότητα μεγιστοποίησης των ωφελημάτων που θα μπορούσαν να προκύψουν για τη χώρα μας.

5 | ΟΙ ΓΕΩΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΑΝΑΚΑΤΑΤΑΞΕΙΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ: ΠΩΣ ΕΠΗΡΕΑΖΕΤΑΙ ΤΟ ΙΣΧΥΟΝ ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΙΣΟΖΥΓΙΟ

Οι εξελίξεις στον τομέα των υδρογονανθράκων στην ευρύτερη περιοχή της Νοτιοανατολικής Μεσογείου, δημιουργούν μια δυναμική που μπορεί να οδηγήσει σε ένα πλήρη επαναπροσδιορισμό του συσχετισμού δυνάμεων τόσο στην συγκεκριμένη περιοχή όσο και στην ευρύτερη περιφέρεια, ενδεχομένως δε και παγκοσμίως. Παρ'ότι πρόκειται για μια διαδικασία σε εξέλιξη ειδικά σε ότι αφορά την Κύπρο αφού μέχρι στιγμής υπάρχει μόνον η ανακάλυψη του Τεμαχίου αρ. 12, ωστόσο οι εξελίξεις είναι ικανές από τώρα να μετακινήσουν το ισοζύγιο δυνάμεων της περιοχής. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα έρευνας της Γεωλογικής Επισκόπησης των ΗΠΑ (US Geological Survey) που δημοσιεύθηκαν τον Οκτώβριο του 2010, η ευρύτερη περιοχή της κοιλάδας της Λεβαντίνης (Levant Basin) υπολογίζεται ότι μπορεί να δώσει μέχρι 1.7 δισεκατομμύρια βαρέλια πετρελαίου και 122 τρισεκατομμύρια κυβικά πόδια (στο εξής «Tcf») φυσικού αέριου. Τέτοιου μεγέθους αποθέματα δύνανται να αλλάξουν πλήρως το ισοζύγιο δυνάμεων σε ολόκληρη την περιφέρεια.

5.1 ΤΟ ΚΡΑΤΟΣ ΤΟΥ ΙΣΡΑΗΛ

Το σύγχρονο κράτος του Ισραήλ από της ιδρύσεως του αντιμετώπισε τις έντονες αντιδράσεις όλων ανεξαιρέτως των γειτονικών του κρατών αλλά και όλων των Αραβικών κρατών της ευρύτερης περιοχής, προστεθειμένου του Ιράν μετά την ισλαμική επανάσταση. Πέραν των λοιπών ζητημάτων που ήγειρε η εν λόγω κατάσταση (ασφάλεια, πόλεμοι, τρομοκρατία κτλ.) το κράτος του Ισραήλ εξαρτάτο πλήρως ενεργειακά από τρίτες χώρες. Ήταν δηλαδή σε μια πλήρη ενεργειακή απομόνωση η οποία είχε άμεσο αντίκτυπο επί της οικονομικής ανάπτυξης του συγκεκριμένου κράτους.

5.1.1 Οι πρόσφατες εξελίξεις στο Ισραήλ στον τομέα Υδρογονανθράκων

Στο Ισραήλ οι εξελίξεις στο θέμα των υδρογονανθράκων υπήρξαν ραγδαίες. Το 1998 η εταιρεία Noble που τότε ήταν μια μικρή σχετικά εταιρεία με την επωνυμία Noble Affiliates, συμβλήθηκε με μια κοινοπραξία ισραηλινών συμφερόντων προκειμένου να εμπλακούν στον εντοπισμό και εκμετάλλευση υδρογονανθράκων στην θαλάσσια περιοχή του Ισραήλ. Μέχρι το έτος 2000 η Noble ανακάλυψε δύο κοιτάσματα το Noa και το Mari-B που κατέστησαν πλέον την αναζήτηση κι άλλων κοιτασμάτων ιδιαίτερα επιτακτική. Το επόμενο σημαντικό βήμα το έκανε η Noble τον Ιούλιο του 2006 με την απόκτηση των δικαιωμάτων έρευνας στα οικόπεδα που στη συνέχεια έγιναν γνωστά ως Tamar και Dalit και στη συνέχεια το 2008 με την εξασφάλιση της άδειας έρευνας στο οικόπεδο που έγινε γνωστό ως Leviathan. Το 2009 η Noble ανακοίνωνε εντοπισμό σημαντικού αποθέματος φυσικού αερίου στο Tamar το οποίο υπολογίζεται σήμερα στα 8.4 Tcf. Αμέσως μετά ήρθε ο εντοπισμός του κοιτάσματος του Leviathan τα αποθέματα του οποίου σε φυσικό αέριο υπολογίζονται περί τα 20 Tcf (από 16 Tcf που ήταν η προηγούμενη εκτίμηση).

Οι ανωτέρω υδρογονάνθρακες επαρκούν για να καλύψουν πλήρως τις εγχώριες ανάγκες του Ισραήλ σε φυσικό αέριο απαλλάσσοντας το Ισραήλ από οποιοσδήποτε εξαρτήσεις κουβαλούσε μέχρι σήμερα. Πέραν όμως αυτού, τα εν λόγω αποθέματα επιτρέπουν στο κράτος του Ισραήλ να προχωρήσει με εξαγωγή του συνόλου της παραγωγής του Leviathan αφού τα αποθέματα του Tamar και των άλλων μικρότερων κοιτασμάτων προορίζονται για την εγχώρια αγορά. Κι όλα αυτά χωρίς να έχει καν αρχίσει η διερεύνηση του ενδεχόμενου ύπαρξης κοιτασμάτων πετρελαίου στα θαλάσσια οικόπεδα του Ισραήλ. Καθίσταται λοιπόν σαφές ότι το κράτος του Ισραήλ, αφ'ενός έλυσε το ζήτημα των εγχώριων ενεργειακών αναγκών του ενώ παράλληλα δύναται να καταστεί μια εξαγωγική δύναμη που θα του επιτρέψει να αποκομίσει οικονομικά αλλά και πολιτικά οφέλη.

Τα θετικά λοιπόν στοιχεία αναλύθηκαν ανωτέρω. Ωστόσο, οι πρόσφατες εξελίξεις εγκυμονούν και περαιτέρω κινδύνους για την ασφάλεια του Ισραήλ ειδικά σε ότι αφορά δύο ζητήματα: την οριοθέ-

τηση των θαλασσίων συνόρων του με τον γειτονικό Λίβανο αλλά και τα δικαιώματα που τυχόν να γεννηθούν με την δημιουργία ανεξάρτητου παλαιστινιακού κράτους.

5.1.2 Οι Έριδες μεταξύ Ισραήλ και Λιβάνου

Οι σχέσεις μεταξύ των δύο αυτών κρατών παραμένουν τεταμένες αφού και τυπικά οι δύο χώρες βρίσκονται σε εμπόλεμη κατάσταση. Οι πρόσφατες εξελίξεις στο μέτωπο των υδρογονανθράκων δεν μπορούσαν παρά να επιτείνουν την ήδη υπάρχουσα ένταση ειδικά αφού οι δύο αυτές χώρες φέρονται να διεκδικούν συμπίπτουσες θαλάσσιες περιοχές. Συγκεκριμένα ο Λίβανος με μονομερή υποβολή σχετικών συντεταγμένων στα Ηνωμένα Έθνη το 2010, διεκδικεί ΑΟΖ η οποία παρ'ότι δεν επηρεάζει είτε το Tamar είτε το Leviathan, κατά τους Ισραηλινούς, εκτείνεται πάνω σε ισραηλινή θαλάσσια ζώνη η οποία ενδέχεται να είναι πλούσια σε κοιτάσματα υδρογονανθράκων. Το Ισραήλ αντέδρασε έντονα στις διεκδικήσεις του Λιβάνου προειδοποιώντας ότι κάθε ενέργεια οικειοποίησης των σχετικών περιοχών θα θεωρείτε ως παραβίαση της ακεραιότητας και κυριαρχίας του Ισραήλ και θα αντιμετωπίζεται άμεσα. Η διαφιλονικούμενη περιοχή εκτείνεται γύρω στα 880 τετραγωνικά χιλιόμετρα.

Όπως έχει ήδη αναφερθεί ανωτέρω, το 2007 η Δημοκρατία του Λιβάνου συνολογώρησε με την Κυπριακή Δημοκρατία Διεθνή Σύμβαση Οριοθέτησης της ΑΟΖ των δύο κρατών. Η εν λόγω σύμβαση ωστόσο δεν έχει ακόμα επικυρωθεί από το κοινοβούλιο του Λιβάνου. Παρ' όλ' αυτά το Ισραήλ ισχυρίζεται ότι η μονομερής οριοθέτηση της ΑΟΖ του Λιβάνου από το κράτος αυτό που υπεβλήθη στα Ηνωμένα Έθνη το 2010, αντίκειται στην οριοθέτηση που ο ίδιος ο Λίβανος έχει συνολογώρησε με την Κυπριακή Δημοκρατία το 2007, αφού επιχειρεί να μεταφέρει την ΑΟΖ του Λιβάνου αρκετά νοτιότερα απ' ότι όριζε η σχετική Σύμβαση Κύπρου – Λιβάνου. Ο Λίβανος που απορρίπτει τον ισχυρισμό αυτό του Ισραήλ, πρόσφατα προχώρησε σε καταγγελία τόσο του Ισραήλ όσο και της Κύπρου προς τα Ηνωμένα Έθνη με την οποία εγείρει ζήτημα καταπάτησης της ΑΟΖ του από το Ισραήλ και την Κύπρο μέσω της Σύμβασης Οριοθέτησης της ΑΟΖ Κύπρου – Ισραήλ του 2010.

5.1.3 Η Εσωτερική «συζήτηση» στο Κράτος του Ισραήλ

Τόσο η νομοθεσία του Ισραήλ όσο και η πολιτική του φιλοσοφία και κουλτούρα, εμποδίζουν στην σημερινή τους τουλάχιστον έκφραση την αναζήτηση οδών εξαγωγής του φυσικού τους πλούτου. Ωστόσο, αφ' ενός το επιχειρηματικό δαιμόνιο των Ισραηλινών και αφ' ετέρου τα τεράστια αποθέματα που έχουν ήδη ανακαλυφθεί εντός της Ισραηλινής ΑΟΖ, επέβαλαν την έναρξη της συζήτησης για αναθεώρηση τόσο της σχετικής νομοθεσίας αλλά κυριότερα της νοοτροπίας που επιμένει να θέλει την διαφύλαξη του φυσικού αυτού πλούτου αποκλειστικά για τις ανάγκες του Ισραήλ, σε βάθος χρόνου. Οι εκτιμήσεις για το Leviathan ανεβάζουν σήμερα το απόθεμα του περί τα 20 Tcf, ενώ το Tamar (αλλά και τα υπόλοιπα κοιτάσματα) έχει ικανά αποθέματα για να διασφαλίσει τις εγχώριες ανάγκες του Ισραήλ για δεκαετίες.

Ωστόσο, η επιλογή της εξαγωγής έστω μέρους του φυσικού αερίου του Ισραήλ εγείρει αυτόματα και σειρά ζητημάτων που έχουν να κάνουν με τις σχέσεις Ισραήλ και Αράβων. Το Ισραήλ περικλείεται από αραβικά κράτη με τα οποία οι σχέσεις τους είναι τουλάχιστον τεταμένες. Ακόμα και για την περίπτωση της Αιγύπτου, με την οποία ο Ισραήλ όχι μόνο βρίσκεται σε ειρήνη αλλά διατηρεί και έντονες εμπορικές σχέσεις, θα πρέπει κανείς να αναμένει τις κυοφορούμενες εξελίξεις μετά την 'Αραβική Άνοιξη' ώστε να διαμορφωθεί ένα σκηνικό που θα επιτρέψει ασφαλή συμπεράσματα. Καμιά ωστόσο εξέλιξη δεν θα μπορούσε να ήταν καλύτερη για τις σχέσεις των δύο κρατών συγκρινόμενη με την κατάσταση των σχέσεων Αιγύπτου-Ισραήλ επί καθεστώτος Μουμπάρακ. Με το δεδομένο αυτό, αβίαστα θα έλεγε κανείς ότι οι σχέσεις των δυο αυτών κρατών θα εισέλθουν σε μια παρατεταμένη καμπή. Αντίστοιχα ζητήματα εγείρονται και για τις σχέσεις Ισραήλ-Ιορδανίας. Παρ' ότι διαφαίνεται μια βούληση συνεννόησης μεταξύ των ηγεσιών, σε επίπεδο λαού, ο Ισραήλ παραμένει «κόκκινο πανί» για όλους τους Άραβες. Το ζήτημα της Παλαιστίνης και οι σχέσεις με τη Συρία αλλά και το Λίβανο βρίσκονται σε πολύ χειρότερο σημείο μιας και ουσιαστικά ο Ισραήλ βρίσκεται σε εμπόλεμη κατάσταση με τη Συρία και το Λίβανο αλλά και με τις Παλαιστινιακές περιοχές. Επιπροσθέτως, η εμμονή του Ιράν κατά του Ισραήλ αλλά και οι διασυνδέσεις των Ιρανών με την Συρία (του Αλ Άσσαντ) και την Χεζμπολάχ στο

Λίβανο και την Χαμάς στην Παλαιστίνη, δημιουργούν ένα εκρηκτικό μίγμα που δεν μπορεί παρά να επιδεινωθεί με την ανάπτυξη του πυρηνικού προγράμματος του Ιράν. Η πρόσφατη επιβολή εμπάργκο από την ΕΕ κατά των εξαγωγών πετρελαίου του Ιράν δείχνει ότι η όλη κατάσταση θα κλιμακωθεί επικίνδυνα μέχρι το καλοκαίρι του 2012.

Παράλληλα, οι σχέσεις Ισραήλ-Τουρκίας διέρχονται μια βαθύτατη κρίση άνευ προηγουμένου. Αφορμή για την εξέλιξη αυτή αποτέλεσε η υπόθεση του υπό Τουρκική σημαία πλοίου Mavi Marmara το οποίο ηγήθηκε στόλου σκαφών που επεχείρησαν να «σπάσουν» τον λεγόμενο αποκλεισμό της Γάζας, με το πρόσχημα της ανθρωπιστικής αποστολής. Οι Ισραηλινοί επενέβησαν για να εμποδίσουν τα σκάφη να προσεγγίσουν, αποβιβάστηκαν άνδρες των ενόπλων δυνάμεων του Ισραήλ επί του Mavi Marmara με αποτέλεσμα τον θάνατο Τούρκων υπηκόων αλλά και ενός Αμερικανού τουρκικής καταγωγής. Η Άγκυρα αξίωσε πλήρη απολογία και αποζημίωση των θυμάτων της επίθεσης κάτι που οι Ισραηλινοί απέρριψαν και αντ' αυτού εξέφρασαν την θλίψη τους για τον θάνατο των συγκεκριμένων προσώπων. Τελικά το όλο θέμα κατ' απαίτηση της Άγκυρας παραπέμφθηκε σε μια ειδική επιτροπή υπό την αιγίδα των Ηνωμένων Εθνών, η οποία εξέτασε όλες τις πτυχές του θέματος και κατέληξε στο συμπέρασμα ότι μπορεί μεν να επέδειξαν υπερβάλλοντα ζήλο οι άνδρες των δυνάμεων ασφαλείας του Ισραήλ, αλλά ασκούσαν νόμιμο δικαίωμα άμυνας. Το δε χειρότερο αποτέλεσμα της όλης έρευνας και του σχετικού πορίσματος έγκειται στο γεγονός ότι εξετάστηκε το καθεστώς της Γάζας και κρίθηκε ο λεγόμενος «αποκλεισμός» ως σύννομος. Η Τουρκική επιμονή για την συγγνώμη του Ισραήλ, όχι μόνο δεν κατέλεξε στην δικαίωση της Άγκυρας αλλά κατάφερε να ζημιώσει την ουσιαστική θέση των Παλαιστινίων επί του συγκεκριμένου θέματος. Η Άγκυρα αντέδρασε άτσαλα για άλλη μια φορά, με τον Ερτογάν να απορρίπτει το πόρισμα της Επιτροπής και να κλιμακώνει τις αντιδράσεις του κατά του Τελ Αβίβ διακόπτοντας ουσιαστικά κάθε εμπορική, στρατιωτική και άλλη συνεργασία μέχρις ότου «συνετισθεί» ο Ισραήλ. Πρόκειται για μια ακόμα περίπτωση αυτόεγκλωβισμού του Ερτογάν στην δική του ρητορεία, στα πλαίσια της αναζήτησης ηγετικού ρόλου στη Μέση Ανατολή κατά τις επιταγές του Δόγματος Νταβούτογλου.

Εν κατακλείδι, το κράτος του Ισραήλ, περιβάλλεται από αν όχι εχθρικές, τουλάχιστον μη-φιλικές χώρες. Ως εκ τούτου, η ενδεχόμενη επιλογή του Ισραήλ για στροφή προς ξένες αγορές σε ότι αφορά το Ισραηλινό φυσικό αέριο, αφήνει στο Ισραήλ την επιλογή της υδροποίησης αφού η διοχέτευση του με αγωγό στις γειτονικές χώρες φαντάζει αδύνατη. Για την υδροποίηση του ισραηλινού φυσικού αερίου, έχει ήδη προταθεί η δημιουργία Τερματικού Υδροποίησης (στο εξής «LNG») στο κόλπο της Άκαμπα. Ωστόσο, τα προβλήματα ασφαλείας που αναλύθηκαν ανωτέρω, καθιστούν το όλο εγχείρημα πολύ ριψοκίνδυνο ιδιαίτερα αν λάβει κανείς υπ'όψιν πρώτα το κόστος κατασκευής ενός τέτοιου τερματικού σταθμού (πέραν των \$10 δισεκατομμυρίων) αλλά και το κόστος διασφάλισης της εύρυθμης λειτουργίας του και της δυνατότητας εξαγωγής υδροποιημένου φυσικού αερίου διά θαλάσσης κατά τρόπο ασφαλή (ο κόλπος περικλείεται από Αίγυπτο, Ιορδανία, Σαουδική Αραβία). Φαίνεται λοιπόν ότι η επιλογή της Άκαμπα θα μείωνε παρά να μεγιστοποιούσε την απόδοση κάθε κυβικού ποδιού ισραηλινού αερίου αφού το κόστος της ασφάλειας θα ήταν υπερβολικό. Αν αναλογισθεί κανείς ότι σε θαλάσσια σύνορα το κράτος του Ισραήλ συνορεύει επίσης με τον Λίβανο και την Αίγυπτο αλλά και με την Κύπρο, εύκολα φτάνει στο συμπέρασμα ότι η μόνη μη-εχθρική χώρα με την οποία συνορεύει το Ισραήλ είναι η Κύπρος. Προσθέτοντας σε αυτό ένα γεωφυσικό παράγοντα, ότι δηλαδή το κοίτασμα του Leviathan βρίσκεται πολύ κοντά στην ακτογραμμή της Κύπρου και ένα πολιτικό παράγοντα, ότι δηλαδή η Τουρκία με δική της επιλογή απέκλεισε το Ισραήλ από την προνομιακή σχέση που απολάμβανε πριν την υπόθεση τους Mavi Marmara, εύκολα καταλήγει στο συμπέρασμα ότι το κράτος του Ισραήλ προκειμένου να εξάγει το φυσικό του αέριο χρειάζεται την Κύπρο.

5.1.4 Η Ανάγκη του Ισραήλ να συνεργαστεί με την Κύπρο

Η λογική της Κύπρο-Ισραηλινής συνεργασίας για το κράτος του Ισραήλ είναι αυταπόδεικτη από το γεγονός και μόνο ότι η Κύπρος είναι το μόνο κράτος που συνορεύει με το Ισραήλ, με το οποίο το Ισραήλ έχει καλές τουλάχιστον σχέσεις. Ωστόσο υπάρχουν και άλλοι λόγοι που καθιστούν τη συνεργασία του Ισραήλ με την Κύπρο ως ανα-

γκαία. Η κατασκευή ενός τερματικού υδροποίησης στην περιοχή της Νοτιοανατολικής Μεσογείου φαίνεται να είναι πλέον οικονομικά βιώσιμη. Ωστόσο το κόστος κατασκευής είναι τόσο υψηλό που ακόμα και αν τα Κυπριακά αποθέματα είναι τεράστια (αντίστοιχα με εκείνα του Ισραήλ) δεν μπορεί να δικαιολογηθεί πέραν του ενός τερματικού LNG. Το Ισραήλ λοιπόν έχοντας το πλεονέκτημα ότι βρίσκεται 4-5 χρόνια μπροστά από την Κύπρο αλλά και το Λίβανο και την Αίγυπτο είναι μεν σε θέση να έχει τον πρώτο λόγο αλλά είναι και υποχρεωμένο να αναζητήσει συνεργασίες για την υδροποίησης. Η Κύπρος, είναι το μόνο κράτος που όχι απλώς μπορεί να συνεργαστεί με το Ισραήλ αλλά μπορεί να συνεργαστεί εξίσου καλά και με τις άλλες χώρες που θα ανακαλύψουν φυσικό αέριο στην ΑΟΖ τους όπως ο Λίβανος και η Αίγυπτος. Έχει κάθε λόγο λοιπόν το Ισραήλ να προωθή την ιδέα της όσο το δυνατόν συντομότερης κατασκευής του τερματικού υδροποίησης στην Κύπρο. Για σκοπούς πληρότητας της παρουσίασης θα πρέπει ωστόσο να αναφερθεί ότι η κατασκευή του τερματικού στην Κύπρο δίνει κατεύθυνση εξαγωγών προς την Ευρώπη σε αντίθεση με ένα τερματικό στον κόλπο της Άκαμπα που θα άνοιγε προοπτικές για εξαγωγές στην Ασία. Αυτός όμως ο παράγοντας είναι αυστηρά οικονομικός και δεν λαμβάνει υπ'όψιν τα ζητήματα ασφαλείας που εξετάστηκαν ανωτέρω.

Ένας άλλος παράγοντας που αναγκάζει το Ισραήλ να αναζητήσει ανάπτυξη συνεργασίας με την Κύπρο, αφορά και πάλιν την ενεργειακή ασφάλεια του Ισραήλ αφού η συνεργασία σε θέματα παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας αλλά και εναλλακτικής αποθήκευσης καυσίμων στην Κύπρο θα επέλυε σωρεία ζητημάτων για το Ισραήλ. Θα μπορούσε δηλαδή το Ισραήλ να κατασκευάσει στην Κύπρο Ηλεκτροπαραγωγική Μονάδα που θα διασυνδεόταν μέσω υποθαλάσσιου καλωδίου με το δίκτυο του Ισραήλ παρέχοντας στο Ισραήλ εναλλακτική πηγή ενέργειας σε περίπτωση έκτακτης ανάγκης. Αν κανείς προσθέσει σε όλα τα ανωτέρω το γεγονός ότι η Κυπριακή Δημοκρατία είναι μέλος της ΕΕ και επομένως το Ισραήλ δύναται πλέον να μεταφέρει τα ζητήματα της δικής του ασφάλειας στην πλάτη της Ένωσης αφού η εξαγωγή του υδροποιημένου στην Κύπρο φυσικού αερίου θα προορίζεται για την ενεργειακή ασφάλεια της Ένωσης

καθίσταται προφανές το όφελος για το Ισραήλ. Το κατά πόσον η Κύπρος έχει συμφέρον να ακολουθήσει το Ισραήλ στην ανωτέρω πορεία, είναι διαφορετικό ζήτημα το οποίο θα εξετασθεί πιο κάτω.

5.2 Η ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΤΟΥ ΛΙΒΑΝΟΥ

Στις αρχές της χιλιετίας ο Λίβανος άρχισε να επιδεικνύει ενδιαφέρον για την διεξαγωγή ερευνών στην ΑΟΖ του. Οι εν λόγω έρευνες προσέλαβαν συστηματικό χαρακτήρα ειδικά μετά την εμπλοκή της Νορβηγικής εταιρείας PGS. Η ΑΟΖ του Λιβάνου θεωρείται μια από τις πιο ενδελεχώς ερευνηθείσες περιοχές με δισδιάστατες και κυρίως τρισδιάστατες απεικονίσεις. Οι εν λόγω απεικονίσεις καταδεικνύουν ιδιαίτερα ελπιδοφόρες προοπτικές. Ο Λίβανος έχει ήδη ανακοινώσει ότι εντός του πρώτου τριμήνου του 2012 θα προχωρήσει με κύκλο αδειοδότησης για εντοπισμό και στη συνέχεια εξόρυξη υδρογονανθράκων στην ΑΟΖ του.

Σε ότι αφορά τις σχέσεις του Λιβάνου με το Ισραήλ, έχει ήδη γίνει σχετική ανάλυση στην παρ. 5.1.2 ανωτέρω. Η χώρα βρίσκεται σε εμπόλεμη κατάσταση με το Ισραήλ και υπάρχει διαφιλονικούμενη θαλάσσια περιοχή στα νότια σύνορα του Λιβάνου με το Ισραήλ. Με το δεδομένο αυτό, καθίσταται προφανές γιατί ο Λίβανος απέκτησε με την πάροδο του χρόνου όλο και μεγαλύτερη εξάρτηση προς την Συρία. Οι εμφύλιες διαμάχες αλλά και η άστατη πολιτική κατάσταση στο Λίβανο, επέτρεψαν στη Συρία αλλά και στο Ιράν να ασκήσουν έντονη επιρροή επί συγκεκριμένων ομάδων του πληθυσμού ενισχύοντας τις αντίστοιχες παραστρατιωτικές οργανώσεις με καταστροφικά αποτελέσματα για τη χώρα. Η όλη κατάσταση στη Συρία όπως διαγράφεται με την αντίδραση του Συριακού λαού κατά του καθεστώτος του Μπασάρ Αλ Άσσαντ, είναι βέβαιο ότι θα καθορίσει τις πολιτικές εξελίξεις και στο Λίβανο. Σε γενικές όμως γραμμές, οι δεσμοί Λιβάνου και Συρίας είναι ιδιαίτερα στενοί. Οι σχέσεις του Λιβάνου με την Κύπρο, υπήρξαν παραδοσιακά καλές. Ωστόσο, η πρόσφατες εξελίξεις σε σχέση με την οριοθέτηση της ΑΟΖ της Κύπρου με το Ισραήλ σε συνδυασμό με την μη-επικύρωση της Σύμβασης Οριοθέτησης της ΑΟΖ Κύπρου – Λιβάνου από το Λίβανο αλλά και την καταγγελία της Κύπρου από το Λίβανο στον ΟΗΕ περί παρά-

βασης της δικής του ΑΟΖ μέσω της Σύμβασης Κύπρου – Ισραήλ, δημιουργούν ένα κλίμα αστάθειας το οποίο περιορίζει προς το παρόν την ανάπτυξη οποιασδήποτε ουσιαστικής συνεργασίας. Παράλληλα, οι σχέσεις Τουρκίας – Λιβάνου φαίνεται να βρίσκονται σε πολύ καλά επίπεδα με την Τουρκία να επιδεικνύει έντονο ενδιαφέρον για το Λίβανο και ειδικά για τις προοπτικές ανεύρεσης υδρογονανθράκων στην ΑΟΖ του κράτους αυτού.

Το σημαντικότερο ίσως ζήτημα πέραν των εξωτερικών σχέσεων του Λιβάνου με τις χώρες της περιοχής, έγκειται και στο ιδιαίτερα έντονο πρόβλημα διαφθοράς που παραδοσιακά υπάρχει στη χώρα. Ωστόσο, θεσμικά ο Λίβανος φαίνεται να βρίσκεται σε καλύτερο επίπεδο κατοχύρωσης των συμφερόντων που ενδέχεται να προκύψουν από του υδρογονάνθρακες στην ΑΟΖ του απ'ότι η Κύπρος, αφού έχει ήδη συστήσει ανεξάρτητη Αρχή Πετρελαίου με αρμοδιότητα ευρεία.

5.3 Η ΑΡΑΒΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΤΗΣ ΑΙΓΥΠΤΟΥ

Η Αίγυπτος μέχρι την λεγόμενη «αραβική άνοιξη» θεωρείτο μια από τις πλέον σταθερές αραβικές χώρες και παράγοντας σταθερότητας σε ολόκληρη την περιοχή. Ωστόσο η 'αραβική άνοιξη' και οι αλλαγές που έχουν ήδη δρομολογηθεί από αυτή στην Αίγυπτο, αναγκαστικά παρατείνουν την αδυναμία εξαγωγής συμπερασμάτων σε ότι αφορά ζητήματα που θα καθορίσουν κυρίως το μέλλον των σχέσεων της χώρας αυτής με το Ισραήλ αλλά και τις σχέσεις της με την δύση γενικότερα. Ο στρατός πάντως φαίνεται ότι προτίθεται να διαφυλάξει την ειδική σχέση και προνόμια που απολάμβανε παραδοσιακά τόσο επί Σαντάντ όσο και επί Μουμπάρακ, η οποία ήταν απόρροια της στρατιωτικής βοήθειας που λάμβανε και λαμβάνει η Αίγυπτος από τις ΗΠΑ.

Οι πρόσφατες ανακαλύψεις κοιτασμάτων στο Ισραήλ αλλά και την Κύπρο, έχουν ενθαρρύνει την Αίγυπτο να εμπλακεί εκ νέου σε μια νέα προσπάθεια εντοπισμού υδρογονανθράκων εντός της ΑΟΖ της. Παρ'ότι δεν υπάρχουν ενδείξεις, όπως στην περίπτωση του Λιβάνου, το ενδεχόμενο εντοπισμού υδρογονανθράκων δεν μπορεί να αποκλειστεί και είναι μάλλον υπαρκτό. Σε κάθε περίπτωση η Αίγυπτος είναι και θα παραμείνει μια σημαντική παραγωγός υδρογονανθράκων αφού διαθέτει 4.5 δισεκατομμύρια βαρέλια πετρελαίου καθώς και περι-

τα 150 Tcf φυσικού αερίου. Η Αίγυπτος είναι η μόνη ανεπτυγμένη παραγωγός υδρογονανθράκων στην περιοχή της Νοτιοανατολικής Μεσογείου με εμπλοκή τόσο στην παραγωγή όσο και στην διαχείριση και διανομή υδρογονανθράκων αφού τροφοδοτεί μέσω αγωγών αλλά και μέσω τερματικού LNG πολλές γειτονικές αλλά και τρίτες χώρες. Ειδικότερα, μέσω του Αραβικού Αγωγού η Αίγυπτος τροφοδοτεί την Ιορδανία, τη Συρία αλλά και το Λίβανο και το Ισραήλ με φυσικό αέριο.

Ο Αραβικός Αγωγός Φυσικού Αερίου (Εικ.7)

Η κυβέρνηση Μουμπάρακ είχε αρχίσει την διαδικασία ιδιωτικοποίησης των σχετικών μονάδων παραγωγής αφού ο τομέας πάσχει από κακοδιαχείριση και υπεράριθμο προσωπικό. Σύμφωνα με τις πρώτες ενδείξεις, το εν λόγω πρόγραμμα θα συνεχιστεί χωρίς ωστόσο αυτό να επηρεάσει την δράση της Egyptian General Petroleum Corporation

και την Egypt Gas οι οποίες αποτελούν τους σημαντικότερους παράγοντες της χώρας στον τομέα των υδρογονανθράκων. Αν λοιπόν υποθέσει κάποιος ότι η πολιτική αστάθεια που παρατηρείται προς το παρόν στην Αίγυπτο θα ξεπεραστεί, είναι βέβαιο ότι η Αίγυπτος θα συνεχίσει να αποτελεί εξαγωγέα τόσο πετρελαίου όσο και φυσικού αερίου και ως εκ τούτου παρ'ότι θα μπορούσε να επωφεληθεί και αυτή από τις υποδομές που θα δημιουργηθούν στην Κυπριακή Δημοκρατία μάλλον η σχέση των δύο κρατών θα ήταν καλύτερο να κινηθεί προς την κατεύθυνση της δημιουργίας μια ενδιαφέρουσας εναλλακτικής για την εξαγωγή του Κυπριακού φυσικού αερίου προς τη Μέση Ανατολή μέσω των Αιγυπτιακών αγωγών.

Σε ότι αφορά τις αξιώσεις της Άγκυρας στην ευρύτερη περιοχή της Νοτιοανατολικής Μεσογείου, φαίνεται ότι το Κάιρο βλέπει με δυσπιστία τις όποιες πρωτοβουλίες. Η προσήλωση της Αιγύπτου στις αρχές του Δικαίου της Θάλασσας αποτελεί τουλάχιστον μια ασφαλιστική δικλείδα για την Κύπρο κάτι που εδραιώθηκε και με την Σύμβαση Οριοθέτησης της ΑΟΖ μεταξύ Κύπρου και Αιγύπτου.

5.4 Η ΑΡΑΒΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΤΗΣ ΣΥΡΙΑΣ

Η Συρία αποτελεί την σημαντικότερη πετρελαιοπαραγωγό χώρα της Ανατολικής Μεσογείου με σημαντική παραγωγή πετρελαίου. Σύμφωνα με το Oil and Gas Journal, κατά τον Ιανουάριο του 2011 η Συρία είχε αποθέματα 2.5 δισεκατομμυρίων βαρελιών αργού πετρελαίου. Τα αντίστοιχα αποθέματα της Συρίας σε φυσικό αέριο εκτιμούνται περί τα 8.5 Tcf. Ωστόσο οι ανακαλύψεις στην ΑΟΖ του Ισραήλ οδήγησαν την Δαμασκό σε νέο κύκλο αδειοδοτήσεων για εντοπισμό φυσικού αερίου στην ΑΟΖ της Συρίας.

Παράλληλα η Συρία έχει έντονη παρουσία κυρίως λόγω της γεωστρατηγικής της θέσης, στην διαμετακόμιση υδρογονανθράκων. Ο Αραβικός Αγωγός που ξεκινά από την Αίγυπτο καταλήγει στη Συρία (μέσω Ιορδανίας) ενώ μόλις στα μέσα του 2009 η Συρία συνομολόγησε με την Τουρκία Πρωτόκολλο που προνοούσε την κατασκευή επέκτασης του Αραβικού Αγωγού από τη Συρία προς την Τουρκία. Επίσης κατά τα μέσα του 2010 η Συρία συνομολόγησε με το Αζερμπαϊτζάν Πρωτόκολλο που προνοούσε την μεταφορά φυσικού αερί-

ου των Αζέρων στη Συρία μέσω Τουρκίας. Και τα δύο αυτά έργα θα ολοκληρώνονταν εντός του 2012. Τέλος η Συρία συνομολόγησε με το Ιράν και το Ιράκ συμφωνία για την κατασκευή του Ισλαμικού Αγωγού Αέριου (Islamic Gas Line) συνολικού κόστους περί τα €10 δις. Το έργο θα προσέφερε πρόσβαση στο φυσικό αέριο του Ιράν στις ευρωπαϊκές αγορές και θα ολοκληρωνόταν σε 3-5 χρόνια.

Η Συρία, όπως και η Αίγυπτος, αποτελεί μια ανεπτυγμένη χώρα με όρους βιομηχανίας υδρογονανθράκων. Είναι μια μεστωμένη από ξένες επενδύσεις αγορά με ικανότητα να παίξει σημαντικό ρόλο στην παραγωγή αλλά κυρίως την διαμετακόμιση και εξαγωγή φυσικού αέριου και πετρελαίου με κατεύθυνση κυρίως την Ευρώπη. Ο ξεσηκωμός όμως των Σύριων έχει αλλάξει άρδην το σκηνικό στην βιομηχανία Πετρελαίου και Φυσικού Αέριου της χώρας. Ήδη η χώρα υφίσταται εμπάργκο από την ΕΕ ενώ οι σχέσεις του καθεστώτος Άσσαντ με ολόκληρο τον Αραβικό κόσμο είναι στο χειρότερο τους σημείο. Η όλη κατάσταση δεν επιτρέπει καμία απολύτως πρόβλεψη πέραν του ότι το καθεστώς Άσσαντ όπως τουλάχιστον το γνωρίσαμε μέχρι πρότινος, αργά ή γρήγορα θα εκλείψει. Όταν συμβεί αυτό και αποκατασταθεί μια πολιτική ηρεμία στη Συρία, η χώρα αυτή θα έχει σίγουρα σημαντικό ρόλο να παίξει στα θέματα ενέργειας στην ευρύτερη περιοχή. Η Κύπρος αν και θα μπορούσε να συνεργαστεί με τη Συρία, οι συνέργειες που προκύπτουν είναι μάλλον περιορισμένες.

5.5 Η ΤΟΥΡΚΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Η Τουρκία αποτελεί μια από τις πλέον ταχιάως αναπτυσσόμενες οικονομίες με γοργά αυξανόμενη ζήτηση ενέργειας. Η Τουρκία παράγει η ίδια σε πετρέλαιο και φυσικό αέριο μόλις το 3% των αναγκών της σε ενέργεια κι ως εκ τούτου αποτελεί ένα από τους σημαντικότερους εισαγωγείς πετρελαίου από τη Σαουδική Αραβία, το Ιράν, το Ιράκ και τη Ρωσία. Σε ότι αφορά το φυσικό αέριο, η Τουρκία εξαρτάται πλήρως θα έλεγε κάποιος στην εισαγωγή Ρωσικού φυσικού αέριου αφού αυτό αποτελεί περί τα 65% των συνολικών εισαγωγών της Τουρκίας σε φυσικό αέριο με το Ιράν και το Αζερμπαϊτζάν να συμπληρώνουν το υπόλοιπο. Είναι λοιπόν προφανές ότι η Τουρκία

στο προβλεπτό μέλλον θα συνεχίσει να είναι εισαγωγέας φυσικού αέριου και πετρελαίου.

5.5.1 Η Τουρκία ως ο «Απόλυτος» Ενεργειακός Κόμβος

Ωστόσο η Τουρκία επιθυμούσε διακαώς να μπει στο 'παιχνίδι' της ενέργειας παίζοντας το χαρτί του διακομιστή. Στηριζόμενη στην ανάγκη της Ευρώπης να ανεξαρτητοποιηθεί κατά το μέτρο του δυνατού, από το Ρωσικό φυσικό αέριο και επενδύοντας στην ανάγκη των παραγωγών φυσικού αέριου της Κασπίας (κυρίως του Αζερμπαϊτζάν) αλλά και της Μέσης Ανατολής να αποκτήσουν πρόσβαση στην μεγάλη Ευρωπαϊκή αγορά, ενεπλάκη έντονα στην διεκδίκηση ρόλου για την μεταφορά φυσικού αερίου στην Ευρώπη μέσω αγωγών. Η συνομολόγηση μεταξύ ΕΕ και Τουρκίας (αλλά και Βουλγαρίας, Ρουμανίας, Αυστρίας και Ουγγαρίας) στα μέσα του 2009 της συμφωνίας κατασκευής του αγωγού Nabucco, έδινε στην Τουρκία ένα "ρόλο-κλειδί" αφού με τον τρόπο αυτό η Τουρκία καθίστατο ο εκ των ον ουκ άνευ παράγοντας της ενέργειας για την Ευρώπη αλλά και τις χώρες παραγωγής του φυσικού αέριου.

Η Τουρκία αποκτούσε τεράστιο πολιτικό πλεονέκτημα κάτι που αναβάθμιζε την θέση της ως περιφερειακή δύναμη σημαντικά. Τόσο

Ο σχεδιασμός του Nabucco (Εικ.8)

οι Ευρωπαίοι, όσο και οι χώρες της Μέσης Ανατολής και της Κασπί-
ας θάλασσας χρειαζόντουσαν την συνεργασία της Τουρκίας για να
μπορέσουν να διασφαλίσουν τα συμφέροντά τους. Και αυτή η συ-
νεργασία συν τοις άλλοις θα απέδιδε και τεράστια οικονομικά οφέλη
στην Άγκυρα. Ήταν δώρο εξ ουρανού για την Τουρκία.

Ωστόσο περί τα τέλη του Δεκεμβρίου 2011 η Τουρκία επεφύλασ-
σε δυο μεγάλες εκπλήξεις στους Ευρωπαίους «φίλους» της. Την 26η
Δεκεμβρίου συνομολογούσε με το Αζερμπαϊτζάν ένα Μνημόνιο Συ-
ναντίληψης για την κατασκευή του Trans Anatolian αγωγού φυσικού
αερίου ο οποίος θα μεταφέρει το Αζερικό φυσικό αέριο στην Τουρκία
και την Ευρώπη (μέσω Ελλάδας και Βουλγαρίας). Η ακριβής πορεία
του εν λόγω αγωγού δεν έχει χαραχθεί αλλά τα δύο μέρη ελπίζουν
ότι μέχρι τον Απρίλιο του 2012 θα έχει υπογραφεί η σχετική διακρατι-
κή συμφωνία. Τέσσερις μόλις μέρες αργότερα η Μόσχα ανακοίνωνε
ότι η Άγκυρα της έδωσε την συγκατάθεσή της για την κατασκευή του
Αγωγού South Stream ο οποίος θα μεταφέρει Ρωσικό φυσικό αέριο
μέσω της Μαύρης θάλασσας παρακάμπτοντας την Ουκρανία. Οι
εξελίξεις αυτές καταδεικνύουν ότι η Άγκυρα άρχισε πλέον να εστιάζει
στο πως να λύσει αρχικά το δικό της ενεργειακό πρόβλημα μέσω της
αγοράς φθηνότερου φυσικού αερίου (είτε από τους Ρώσους είτε από
τους Αζέρους) και να παραιτείται από το «όνειρο» της να καταστεί ο
απόλυτος ενεργειακός κόμβος για την Ευρώπη.

Για σκοπούς πληρότητας της πληροφόρησης του αναγνώστη
της παρούσας, πρέπει να αναφερθεί η απόφαση της Άγκυρας να
στραφεί προς την πυρηνική ενέργεια προκειμένου να μπορέσει να
καλύψει τις αυξημένες ανάγκες της σε ενέργεια. Συγκεκριμένα η
Τουρκική κυβέρνηση ανακοίνωσε την απόφασή της να προχωρήσει
με την κατασκευή πυρηνικού σταθμού παραγωγής ενέργειας στο
Άκιουγιου βόρεια της Κύπρου.

5.5.2 Οι Εξελίξεις στη Νοτιοανατολική Μεσόγειο

Εκεί που είχε πλέον διαφανεί ότι η Τουρκία αποκτούσε τον πρωτα-
γωνιστικό ρόλο που ανέκαθεν επεδίωκε στα θέματα της ενέργειας,
ήρθαν οι ανακαλύψεις των κοιτασμάτων στο Ισραήλ. Οι εξελίξεις
ήταν ραγδαίες και η Τουρκία ειδικά μετά την δρομολόγηση των δι-

αδικασιών από την Κυπριακή Δημοκρατία και την διασφάλιση των
συμφερόντων της μέσω των σχετικών Συμφωνιών με Αίγυπτο, Λί-
βανο και Ισραήλ, βρέθηκε προ τετελεσμένων. Η περιοχή της Νοτιο-
ανατολικής Μεσογείου απειλούσε την Τουρκία με απόλυτη ακύρωση
του ρόλου που η ίδια οραματιζόταν να παίξει. Πράγματι η πρόσφα-
τη ανακάλυψη των αποθεμάτων στο οικόπεδο υπ'άρ. 12 της Κυ-
πριακής ΑΟΖ αποτελεί για την Τουρκία ένα τεράστιο πλήγμα αν η
Τουρκία επιλέξει να αντικρίσει το Ισραήλ αλλά και την Κύπρο ως
αντίπαλα συμφέροντα. Υπό φυσιολογικές περιστάσεις και αν δεν
υπήρχε μεταξύ Τουρκίας και Κύπρου ζήτημα εισβολής και κατοχής,
οι ανακαλύψεις στην Κυπριακή ΑΟΖ θα μπορούσαν όχι απλώς να
μην μειώσουν το γεωστρατηγικό ρόλο της Άγκυρας αλλά και να τον
ενισχύσουν. Η Ζεύξη της Κύπρου με την Τουρκία διά υποθαλάσσιου
αγωγού θα επέτρεπε και στην Κύπρο να εξάγει το φυσικό της αέριο
με μικρό σχετικά κόστος αλλά κυρίως στην Τουρκία να εισάγει προς
ίδιαν χρήση καθώς και προς διαμετακόμιση το Κυπριακό φυσικό αέ-
ριο. Ωστόσο, δεδομένης της κατάστασης μεταξύ των δύο κρατών, η
ανακάλυψη φυσικού αερίου στην Κυπριακή ΑΟΖ μόνο προβλήματα
γεννά για την Άγκυρα. Προβλήματα τα οποία προστιθέμενα στο ήδη
υφιστάμενο πρόβλημα στις σχέσεις Τουρκίας – Ισραήλ λόγω της
κοντόφθαλμης Τουρκικής πολιτικής στην υπόθεση Mavi Marmara
δημιουργούν ένα τεράστιο πονοκέφαλο στην Άγκυρα. Η δε παράτα-
ση της έντασης μεταξύ Τουρκίας - Ισραήλ σπρώχνει το Τελ Αβίβ σε
αναζήτηση νέων συμμαχιών μεταξύ Ισραήλ, Κύπρου και Ελλάδος.

5.6 Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Η Ελλάς αποτελεί ένα κράτος εισαγωγέα όχι μόνο πετρελαίου αλλά
και ενέργειας. Παρ'ότι φημολογείται εδώ και πολλά χρόνια ότι ο θα-
λάσσιος χώρος της Ελλάδας κρύβει σημαντικά κοιτάσματα υδρογο-
νανθράκων, το Ελληνικό κράτος δεν ενεπλάκη ουσιαστικά σε δια-
δικασίες εντοπισμού υδρογονανθράκων. Κύρια αιτία για αυτή την
αδράνεια αποτελεί η πάγια τακτική της Αθήνας για εξευμενισμό της
Άγκυρας. Στην ουσία η Αθήνα στερείται της απαραίτητης πολιτικής
βούλησης να ανοίξει το θέμα της οριοθέτησης των θαλασσίων ζω-
νών της και της υφαλοκρηπίδας της.

5.6.1 Η Ελλάδα ως Παραγωγός ή ως Διαμετακομιστής Υδρογονανθράκων

Η Ελλάδα παράγει έστω και μικρές ποσότητες πετρελαίου στο βόρειο αιγαίο. Είναι ωστόσο η χώρα της περιοχής με τις χαμηλότερες επιδόσεις σε προσπάθειες εντοπισμού υδρογονανθράκων πρωτίστως για λόγους πολιτικούς. Ωστόσο, η Αθήνα επικεντρώνεται περισσότερο στο πως να «τσιμπήσει» όσο το δυνατόν περισσότερα οφέλη από την διαμετακόμιση φυσικού αερίου μέσω του αγωγού ITGI (Interconnector Turkey-Greece-Italy) που θα μεταφέρει φυσικό αέριο της Κασπίας θάλασσας στην Ευρώπη, παρά να εντοπίσει δικά της κοιτάσματα. Η λύση αυτή θα φέρει στη χώρα σημαντικά οικονομικά ανταλλάγματα αλλά και φθηνότερο φυσικό αέριο για την εγχώρια κατανάλωση. Παράλληλα η Ελλάδα αναβαθμίζει στο νησί της Ρεβιθούσας (45 χλμ δυτικά της Αθήνας) το τερματικό Απούγροποίησης Φυσικού Αερίου που διατηρεί στην περιοχή. Ο εν λόγω σταθμός θα μπορούσε να επωφεληθεί ουσιαστικά και από τυχόν εξαγωγές υγροποιημένου Κυπριακού και Ισραηλινού φυσικού αερίου.

5.6.2 Η γεωπολιτική θέση της Ελλάδας στο διαμορφούμενο σκηνικό

Όπως έχει ήδη αναφερθεί ανωτέρω η Αθήνα διστάζει να προχωρήσει σε οποιαδήποτε κίνηση που μπορεί να εκληφθεί από την Άγκυρα ως μονομερής ενέργεια επιβουλής των υδρογονανθράκων που βρίσκονται στο Αιγαίο αλλά και στην Νοτιοανατολική Μεσόγειο. Εν ολίγοις, η Αθήνα προτιμά να αφήνει το όλο ζήτημα της οριοθέτησης των θαλασίων ζωνών της ως «ανοικτό θέμα» παρά να εξωθήσει την Άγκυρα σε μια αντιπαράθεση επί του συγκεκριμένου ζητήματος. Στην καλύτερη περίπτωση, η Αθήνα ευελπιστεί ότι το θέμα θα παραμείνει άθικτο και ανοικτό μέχρι της στιγμής που η Τουρκία θα φτάσει πολύ κοντά στην είσοδό της στην ΕΕ και τότε η Τουρκία θα αναγκαστεί να αναζητήσει επίλυση της όλης διαφοράς με ειρηνικά μέσα. Κάτι αντίστοιχο με την περίπτωση της Κροατίας και Σλοβενίας.

Ωστόσο αυτό είναι το καλύτερο δυνατό σενάριο γιατί πρέπει να εγερθεί το ερώτημα: ποια θα είναι η θέση της Ελλάδος σε περίπτωση που η Τουρκία θα επιχειρήσει να ασκήσει κυριαρχικά δικαιώματα

όπως μέσω της αδειοδότησης ερευνητικού σκάφους για υδρογονάνθρακες στην θαλάσσια περιοχή νοτίως του Καστελορίζου και ανατολικά της Κρήτης. Η Ελλάδα πιθανότατα να αρκестεί στην υποβολή έντονου διαβήματος στον Τούρκο πρέσβη για παραβίαση της υφαλοκρηπίδας της, το οποίο η Άγκυρα θα απορρίψει.

Μια εναλλακτική για την Ελλάδα είναι η διακήρυξη Ελληνικής ΑΟΖ η οποία θα ακολουθηθεί από μια διακρατική συμφωνία οριοθέτησης της ΑΟΖ μεταξύ Κύπρου και Ελλάδας. Το βήμα αυτό είναι βέβαιο ότι θα οδηγούσε σε έντονη αντίδραση από την Τουρκία η οποία θα έσπευδε πιθανότατα και σε πραγματική αμφισβήτηση της Ελληνικής ΑΟΖ με πολεμικά αλλά και ερευνητικά σκάφη, προκαλώντας ενδεχομένως και θερμό επεισόδιο προκειμένου να σύρει την Ελλάδα σε μια άτακτη υποχώρηση. Άρα δεδομένης της αδυναμίας της Αθήνας να προασπίσει την ΑΟΖ της, ίσως ορθώς πράττει να μην προβαίνει στην διακήρυξη Ελληνικής ΑΟΖ. Ωστόσο, το εν λόγω σενάριο, πρέπει να είναι έτοιμο προς εφαρμογή έστω και σαν αντίδραση σε ενδεχόμενη πρόκληση της Τουρκίας στην Νοτιοανατολική Μεσόγειο, ως αυτή που περιγράφεται στην προηγούμενη παράγραφο. Παράλληλα, δεδομένου ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει υιοθετήσει πλήρως την Σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας και το εν λόγω δίκαιο αποτελεί τμήμα του Ευρωπαϊκού κεκτημένου αλλά και προϋπόθεση επιτυχούς κατάληξης της ενταξιακής πορείας της Τουρκίας, τόσο η Ελλάς όσο και η Κύπρος θα πρέπει στο μεσοδιάστημα να προωθούν κοινές Ευρωπαϊκές δράσεις που θα στοχεύουν στην ενίσχυση της επιχειρηματολογίας τους στο συγκεκριμένο ζήτημα.

Τέλος, η Ελλάς θα πρέπει εκμεταλλευόμενη την ιδιότητα της ως μέλος της ΕΕ και συνεπικουρούμενη από την Κύπρο, να εντείνει τις προσπάθειές της για συνομολόγηση συμφωνιών οριοθέτησης των θαλασίων της ζωνών με χώρες όπως η Λιβύη και η Αίγυπτος. Η Αίγυπτος είχε βρεθεί πολύ κοντά στην συνομολόγηση τέτοιας συμφωνίας με την Αθήνα η οποία ωστόσο ναυάγησε κατόπιν της εμμονής της Αιγύπτου να μην αναγνωρίσει το Καστελόριζο ως αφετηρία μέτρησης των θαλασίων αυτών ζωνών, ως αποτέλεσμα πίεσης από την Άγκυρα. Η Ελλάς μπορεί και πρέπει να πιέσει έντονα την νέα Αιγυπτιακή κυβέρνηση επί του συγκεκριμένου, απειλώντας αν χρειαστεί και με προσφυγή στα Δι-

εθνή δικαιοδοτικά όργανα που θεσμοθέτησε η Σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας την οποία αμφότερα τα κράτη έχουν υιοθετήσει.

Όπως έχει ήδη αναφερθεί ανωτέρω η Άγκυρα αξιώνει όπως έχει μερίδιο στους υδρογονάνθρακες της Νοτιοανατολικής Μεσογείου (Ισραηλινή και Κυπριακή ΑΟΖ) με το επιχείρημα ότι βάσει της αρχής της επιείκειας η Τουρκία, επειδή έχει την μεγαλύτερη ακτογραμμή στην Ανατολική Μεσόγειο θα πρέπει να της αποδοθεί σημαντικό μέρος των υπαρχόντων κοιτασμάτων υδρογονανθράκων. Όσο ανυπόστατη και αν είναι στο Διεθνές Δίκαιο η θέση αυτή, η εν λόγω προσέγγιση επιτρέπει στην Άγκυρα να εφαρμόζει την πάγια τακτική της, της αναγωγής μιας διεκδίκησης (όσο εξωφρενική και αν είναι) σε διμερή διαφορά και της άσκησης πολιτικής πίεσης μέσω απειλών βίας με στόχο τον πειθαναγκασμό των εμπλεκομένων σε παραχωρήσεις που υπό άλλες περιστάσεις δεν θα μπορούσε καν να φανταστεί κανείς. Επιχειρεί δηλαδή την χρήση της πεπατημένης στο Αιγαίο θεωρώντας προφανώς ότι εκεί έχει ήδη αποκομίσει οφέλη που δεν θα της αναγνώριζε το διεθνές δίκαιο, ελπίζοντας ότι και στην περίπτωση της Κύπρου και του Ισραήλ θα μπορέσει να επωφεληθεί.

5.7 Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ

Η Ευρωπαϊκή Ένωση, ως ενιαίο σύνολο με κοινά συμφέροντα, αποτελεί ίσως τον σημαντικότερο παράγοντα στην αγορά ενέργειας στην ευρύτερη περιοχή. Αποτελεί τον σημαντικότερο «πελάτη» για τους παραγωγούς υδρογονανθράκων και ως εκ τούτου οι αποφάσεις της Ένωσης επί του συγκεκριμένου θέματος, έχουν τεράστιες επιπτώσεις στην οικονομία αλλά και την πολιτική θέση των προμηθευτών.

5.7.1 Η σημερινή Ενεργειακή κατάσταση της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Η ΕΕ εισάγει πέραν του 50% των αναγκών της σε υδρογονάνθρακες κάτι που αναμένεται να ανέλθει στο 65% μέχρι το 2030³⁹. Παραδοσιακά η Ευρώπη στηριζότο πολύ στην προμήθεια πετρελαίου ενώ

σταδιακά μετακινείται προς το φυσικό αέριο, ως καύσιμο πρώτης επιλογής. Η πετρελαϊκή κρίση στις αρχές της δεκαετίας του '70 κατέδειξε τους κινδύνους που εγκυμονεί η εξάρτηση από μια συγκεκριμένη γεωγραφική περιοχή ειδικά αφού η Μέση Ανατολή μαστίζεται από πολιτική αστάθεια αλλά και πολέμους καθώς και από τη διεθνή τρομοκρατία. Η κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης βοήθησε μεταξύ άλλων στην ανάδειξη της Ρωσίας αλλά και των άλλων καρτών της περιοχής ως σημαντικούς προμηθευτές υδρογονανθράκων αλλά και ενέργειας με προφανώς σημαντική αγορά την ΕΕ.

Το 2005 η Γερμανία και η Ρωσία συμφώνησαν να κατασκευάσουν έναν αγωγό φυσικού αερίου ο οποίος θα μετέφερε το Ρωσικό φυσικό αέριο από τη Ρωσία κατ'ευθείαν στην Γερμανία μέσω της Βαλτικής θάλασσας. Ο North European Gas Pipeline όπως ονομάστηκε, αποτέλεσε βήμα ουσιώδες στην επέκταση της συνεργασίας μεταξύ Ρωσίας και Γερμανίας. Ωστόσο, η εν λόγω κίνηση κατέδειξε και την τάση της Γερμανίας να πορευθεί μονομερώς για την διασφάλιση των εθνικών της συμφερόντων, αδιαφορώντας για τις αντιδράσεις τόσο της Πολωνίας όσο και της Λιθουανίας για την κίνηση της αυτή.

Οι πρόσφατες διαφωνίες μεταξύ της Ρωσίας και της Ουκρανίας αφ'ενός αλλά και της Ρωσίας και της Λευκορωσίας αφ'ετέρου, οδήγησαν στην κατά περιόδους διακοπή ροής φυσικού αερίου από τη Ρωσία στην Ένωση καταδεικνύοντας το βαθμό έκθεσης της ΕΕ προς τη Ρωσία. Παρ'ότι οι εν λόγω διακοπές δεν διήρκησαν για πολύ ήταν αρκετές για να ωθήσουν τη Ένωση σε αποφάσεις που έχουν ως στόχο την ενίσχυση κατά το δυνατόν της ενεργειακής ασφάλειας της ΕΕ.

Η ΕΕ καταναλώνει περί το 20% της διεθνούς παραγωγής ενέργειας και το 80% από την ενέργεια που καταναλώνει η ΕΕ προέρχεται από υδρογονάνθρακες. Με το φυσικό αέριο να αποτελεί πλέον το καύσιμο πρώτης επιλογής της Ένωσης για την παραγωγή ενέργειας, και με μόνο το μισό από αυτό να προέρχεται από χώρες της ΕΕ και τη Νορβηγία, το υπόλοιπο 50% αναγκαστικά εισάγεται από τη Ρωσία κυρίως (περί το 30%) αλλά και την Βόρεια Αφρική (Αλγερία). Η υπερβολική έκθεση της ΕΕ με την εξάρτησή της προς τη Ρωσία, οδήγησε σε λήψη αποφάσεων για εξορθολογισμό της αγοράς ενέργειας εντός της ΕΕ αλλά και την προώθηση επενδύσεων στον

³⁹ βλ. To Energy Overview, Council of the European Commission, June 2006; An energy Policy for Europe, Communication From the Commission to the European Council and the European Parliament. COM(2007) 1. January 10, 2007.

τομέα των εναλλακτικών μορφών ενέργειας. Παράλληλα, η Ένωση κινήθηκε συστηματικά προς τις χώρες της κεντρικής Ασίας και αποφάσισε να επενδύσει ουσιαστικά στην κατασκευή αγωγών φυσικού αερίου από την Κασπία θάλασσα στην Ευρώπη. «Σημαία» της όλης προσπάθειας αποτελεί ο αγωγός του Nabucco. Ωστόσο, αναλυτές εξέφραζαν έντονες αντιρρήσεις ως προς την αποτελεσματικότητα του όλου εγχειρήματος, τόσο λόγω του κόστους αλλά και λόγω γεωπολιτικών ζητημάτων αφού η Τουρκία αλλά και οι άλλες χώρες που εμπλέκονται στο όλο εγχείρημα, δεν μπορεί να θεωρηθούν αξιόπιστοι εταίροι ώστε να επαφίεται η ενεργειακή ασφάλεια της ΕΕ σε αυτούς. Οι ΗΠΑ πάντως που επιθυμούν διακαώς να μειώσουν την επιρροή της Μόσχας διεθνώς, ήταν και συνεχίζουν να είναι οι μεγαλύτεροι θιασώτες του όλου εγχειρήματος παρ'ότι ουσιαστικά το όλο έργο έχει καταρρεύσει πριν ακόμα να αρχίσει⁴⁰.

5.7.2 ΕΕ και Ρωσία

Η Ρωσία αποτελεί ίσως τον σημαντικότερο παράγοντα στον τομέα της ενέργειας διεθνώς. Η γεωγραφική της θέση επιτρέπει στη Ρωσία πρόσβαση σε όλες σχεδόν τις παγκόσμιες αγορές υδρογονανθράκων. Η Ρωσία είναι η νούμερο 1 χώρα παγκοσμίως από άποψη αποθεμάτων φυσικού αερίου (περί τα 1.700 Tcf) και η δεύτερη χώρα παγκοσμίως σε εξαγωγές πετρελαίου. Οι χώρες της ΕΕ εξαρτώνται σε πολύ μεγάλο βαθμό από το ρωσικό φυσικό αέριο και σύμφωνα με κάποιους αναλυτές⁴¹ μέχρι το 2020 η ΕΕ θα επαφίεται στη Ρωσία για πέραν του 40% της προμήθειάς της σε φυσικό αέριο.

Η παραγωγή και εξαγωγή φυσικού αερίου στη Ρωσία βρίσκονται ουσιαστικά στα χέρια της Rosneft και της Gazprom. Αμφότερες διατηρούν στενότετους δεσμούς με το Κρεμλίνο και τους κ.κ. Πούτιν και Μεντβιέντεβ. Το Κρεμλίνο επανειλημμένα έχει διακηρύξει την πρόθεση του να στηρίξει παντοιοτρόπως την αναπτυσσόμενη εξαγωγική δραστηριότητα των Ρωσικών εταιρειών και προς τούτο δεν διστάζει να αναλάβει ενεργό ρόλο προς προώθηση των εν

λόγω συμφερόντων. Η Ρωσική πολιτική επεκτείνεται και προς την κατεύθυνση της κατασκευής αγωγών φυσικού αερίου. Η Ρωσία ελέγχει το δίκτυο μεταφοράς φυσικού αερίου από τις πρώην Σοβιετικές Δημοκρατίες της Κεντρικής Ασίας (Καζακιστάν, Ουζμπεκιστάν, Τουρκμενιστάν) και σκοπεύει να ανταγωνισθεί κάθε προσπάθεια υποκατάστασης του πρωταγωνιστικού της ρόλου στην περιοχή. Το εγχείρημα του Nabucco που έχει ακριβώς αυτό τον σκοπό, αποτελεί την αιχμή του δόρατος για την προσπάθεια παράκαμψης της Ρωσίας. Ωστόσο, η επιρροή που ασκεί η Ρωσία επί των εν λόγω κρατών δεν αποτελεί απλώς απόρροια της εξάρτησης των εξαγωγών του φυσικού τους αερίου προς την ΕΕ. Η σχέση τους με τη Ρωσία είναι πολύ βαθύτερη και σύνθετη.

Η Ρωσία έχει ήδη επιδείξει την πρόθεση της για ενίσχυση του ρόλου της στην προμήθεια φυσικού αερίου στην Ευρώπη. Πρωτίστως με την έντονη δραστηριοποίησή της στην κατασκευή του δικτύου αγωγών φυσικού αερίου. Τελευταίο «επίτευγμα» της η ανακοίνωσή της για την κατασκευή του αγωγού South Stream (με την συγκατάθεση της Άγκυρας) ο οποίος θα παρακάμπτει πλήρως την Ουκρανία και θα μεταφέρει το Ρωσικό φυσικό αέριο στην Ευρώπη μέσω της Μαύρης Θάλασσας.

Ωστόσο η προσπάθεια της Μόσχας δεν σταματά εδώ και φαίνεται να είναι πιο συντονισμένη. Η Ρωσία έχει ήδη επιδείξει έντονο ενδιαφέρον για εξαγωγές και επενδύσεις σε παραγωγή και διάθεση φυσικού αερίου στην Βόρεια Αφρική, που όπως έχει εξηγηθεί ανωτέρω, προορίζεται για την Ευρωπαϊκή αγορά. Παράλληλα, η εμμονή της Ρωσίας να μην ανοίγει την εσωτερική της αγορά σε ξένες επενδύσεις στον τομέα της ενέργειας, αλλά και η ενεργός της πολιτική για διεξαγωγή επενδύσεων σε χώρες της ΕΕ στον τομέα της ενέργειας, καθιστούν την Ρωσία τον σημαντικότερο ενεργειακό παράγοντα για την Ένωση. Καίριο και καθοριστικό ερώτημα λοιπόν που πρέπει να απαντηθεί κατά προτίμηση σε επίπεδο ΕΕ (αλλά αν αυτό δεν καταστεί δυνατόν, από το κάθε κράτος-μέλος ξεχωριστά), είναι κατά πόσον είναι προς το συμφέρον μας να αποστασιοποιηθούμε από την Μόσχα διαφυλάττοντας την ανεξαρτησία μας από την Ρωσική επιρροή, ή να την αποδεχθούμε ως αξιόπιστο εταίρο.

⁴⁰ βλ. Ανωτέρω υπό 5.4.1. σχετικά.

⁴¹ Keith Smith, Russian Energy Pressure Fails to Unite Europe, Center for Strategic and International Studies (CSIS), Washington, DC. January 24, 2007.

Το Ρωσικό δίκτυο Αγωγών Φυσικού Αερίου (Εικ.9)

Η Μόσχα φαίνεται να κινείτε προληπτικά και ιδιαίτερω αποφασιστικά για να εξασφαλίσει ότι κανένας (ούτε η περιοχή της Κασπίας, ούτε η Τουρκία, ούτε η Βόρεια Αφρική) δεν θα απειλήσουν την Μόσχα ποτέ με ανταγωνισμό στην τροφοδοσία της Ευρώπης. Επομένως, όπως κινήθηκε προς το Τουρκμενιστάν και το Καζακιστάν εξασφαλίζοντας το σύνολο της παραγωγή τους στην Κασπία, έτσι θα στραφεί και προς τη Λευκωσία και το Τελ Αβίβ. Και οι προτεραιότητες της Κύπρου και του Ισραήλ είναι απόλυτα διαφορετικές σε ότι τουλάχιστον αφορά τη Μόσχα.

5.7.4 Η ΕΕ η Τουρκία και οι Χώρες της Κασπίας Θάλασσας

Εκτός από τη Ρωσία, το Καζακιστάν, το Τουρκμενιστάν, το Ιράν και το Αζερμπαϊτζάν ελέγχουν την περιοχή της Κασπίας θάλασσας η οποία φαίνεται να έχει ιδιαίτερες προοπτικές στην εξόρυξη πετρελαίου και φυσικού αερίου. Η ΕΕ από τα τέλη της χιλιετίας ενεπλάκη σε μια προσπάθεια να αλλάξει ο άξονας της ροής πετρελαίου από Νότια προς Βόρεια, σε Ανατολικά προς Δυτικά αλλά και στον προγραμματισμό πέραν του ενός αγωγού φυσικού αερίου.

Οι Αγωγοί της περιοχής της Κασπίας (Εικ.10)

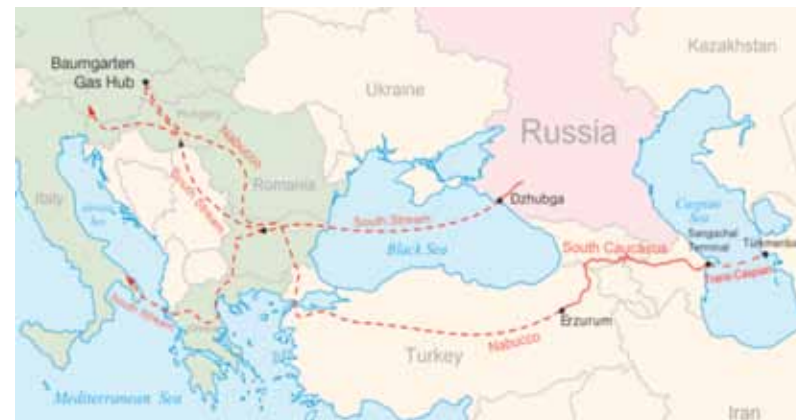
Η περιοχή της Κασπίας υπολογίζεται ότι κρύβει περί τα 50 δισεκατομμύρια βαρέλια πετρελαίου και γύρω στα 232 Tcf φυσικού αερίου. Δίχως άλλο θα μπορούσε θεωρητικά να αποτελέσει την εναλλακτική αγορά που τόσο διακαώς επιθυμεί η ΕΕ, όχι μόνο για σκοπούς μείωσης της Ρωσικής επιρροής στην Ευρώπη αλλά και για λόγους ανταγωνιστικότητας της τιμής αφού το Ρωσικό «μονοπώλιο» επιτρέπει στη Μόσχα να καθορίζει ουσιαστικά τις τιμές πώλησης.

Ωστόσο, η επιλογή αυτή δεν είναι άνευ προβλημάτων. Πρωτίστως, η οριοθέτηση της Κασπίας δεν έχει συμφωνηθεί. Το Ιράν αποτελεί ένα αστάθμητο παράγοντα στην περιοχή ενώ η διαμάχη Αζερμπαϊτζάν - Αρμενίας για το Ναγκόρνο Καραμπάχ αλλά και οι αποσχιστικές τάσεις σε περιοχές της Γεωργίας (από όπου προγραμματίζεται να περάσουν κάποιοι αγωγοί), καθιστούν την ελεύθερη ροή φυσικού αερίου προς την ΕΕ μάλλον απίθανη. Τέλος ένα σημα-

ντικότερο στοιχείο που θα πρέπει να αξιολογηθεί είναι το γεγονός ότι οι χώρες της Κασπίας θα έχουν πάντοτε την εναλλακτική να διαθέσουν τα αποθέματά τους σε πετρέλαιο και φυσικό αέριο στην Ασία και συγκεκριμένα στην Κίνα όπου η ζήτηση αναμένεται να αυξηθεί δραματικά στα επόμενα 15 χρόνια.

Στο στάδιο αυτό θα πρέπει να εξεταστεί μια άλλη παράμετρος η οποία αφορά και την Κύπρο αλλά και το συσχετισμό δυνάμεων εντός της ΕΕ: η Τουρκία. Η ΕΕ κυρίως με την ενθάρρυνση των ΗΠΑ επέλεξε την Τουρκία ως εταίρο στην προσπάθειά της να ανεξαρτητοποιηθεί από το Ρωσικό φυσικό αέριο. Η λογική της επιλογής της Τουρκίας είναι προφανής: «μια υπό ένταξη χώρα, μέλος του ΝΑΤΟ, παράγοντας σταθερότητας και ειρήνης, αλλά και μια Δημοκρατική χώρα-πρότυπο για τις χώρες της ευρύτερης περιοχής». Τουλάχιστον έτσι ήθελαν οι φίλοι της Άγκυρας να την παρουσιάζουν και έτσι την βόλευε κι αυτή να εμφανίζεται προκειμένου να μπορέσει να μετατρέψει το δικό της ενεργειακό έλλειμμα σε πλεονέκτημα αφού η διοχέτευση του φυσικού αερίου της Κασπίας μέσω Τουρκίας θα καθιστούσε την τελευταία ρυθμιστή στην όλη περιοχή και θα την έθετε σε σχέση ισχυρή έναντι της ΕΕ αφού η ΕΕ θα εξαρτάτο πλέον από τις βουλές της Άγκυρας για την προμήθειά της σε φυσικό αέριο. Ωστόσο, η ίδια η Άγκυρα «πριν αλέκτορ λαλήσει...» έδειξε την πραγματική της φύση στην ΕΕ. Την 30η Δεκεμβρίου 2011 η Τουρκία έδωσε την συγκατάθεσή της για την κατασκευή του υποθαλάσσιου αγωγού South Stream από τη Ρωσία στην Βουλγαρία μέσω της Τουρκικής υφαλοκρηπίδας (και ΑΟΖ) στην Μαύρη Θάλασσα παρακάμπτοντας έτσι την Ουκρανία. Ξαφνικά η Τουρκία απέδειξε στους Ευρωπαίους συμμάχους της πόσο αναξιόπιστος εταίρος είναι αφού γίνεται αποδεκτό ότι η κατασκευή του South Stream σε συνδυασμό με τις συμφωνίες που έχει εξασφαλίσει η Ρωσία με το Καζακστάν και το Τουρκμενιστάν για την εξαγωγή των αποθεμάτων της Κασπίας που ανήκουν στα δύο αυτά κράτη, μέσω Ρωσίας, καθιστά την ιδέα του Nabucco ουσιαστικά νεκρή. Δεν μπορούν να είναι βιώσιμοι και οι δυο αυτοί αγωγοί.

Το θέμα της αιφνίδιας αλλαγής της Τουρκικής στάσης χρήζει περαιτέρω ανάλυσης. Η ερμηνεία ότι ο «ευέξαπτος» κ. Ερτογάν

Ο South Stream και ο Nabucco (Εκκ.11)

θέλησε να τιμωρήσει του Ευρωπαίους για την απομόνωση στην οποία έθεσαν την Άγκυρα, είναι μάλλον απλουστευτική (αν και όχι απίθανη). Η Άγκυρα εικάζεται ότι ζήτησε και έλαβε ανταλλάγματα από τη Μόσχα τα οποία δεν μπορούν ακόμα να είναι γνωστά αλλά θα διαφανούν σύντομα. Σε κάθε περίπτωση, η Άγκυρα φαίνεται να έχει αντιληφθεί ότι δεν μπορεί πλέον να παίξει το ρόλο του «απόλυτου» διαμετακομιστή για την Ευρώπη και να προσανατολίζεται μάλλον στο πως να διασφαλίσει την δική της εθνική ενεργειακή ασφάλεια. Ωστόσο θα πρέπει να εξεταστεί και ο ενδεχόμενο η Άγκυρα να βρήκε κάποιο κοινό παρονομαστή με την Μόσχα σχετικά με την πολιτική της στο Μεσανατολικό. Η ταύτιση των Ρώσο-Τουρκικών συμφερόντων στην προσπάθεια να αποκλειστεί το Ισραηλινό φυσικό αέριο από το να φτάσει στην ΕΕ, δεν μπορεί να αποκλειστεί. Το θέμα προσλαμβάνει ιδιαίτερες διαστάσεις αν ληφθεί υπόψιν και η συνομολόγηση μεταξύ Άγκυρας και Μπακού του Μνημονίου Συνάντησης για την κατασκευή του Trans Anatolian Αγωγού που θα μεταφέρει το Αζερικό φυσικό αέριο στην Τουρκία και την Ευρώπη. Οι Τούρκοι, φαίνεται να έχουν ήδη αποφασίσει ότι τα εθνικά τους συμφέροντα δεν ταυτίζονται με εκείνα των Ευρωπαίων στον τομέα αυτό και προχώρησαν με τις δικές τους πρωτοβουλίες «σκοτώνοντας» ουσιαστικά τον Nabucco.

5.8 Η ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Η Κύπρος δεν αποτελεί το μόνο κράτος – μέλος της Ένωσης που παράγει υδρογονάνθρακες. Αποτελεί ωστόσο στην ουσία το μόνο κράτος – μέλος που δύναται να παράγει υδρογονάνθρακες πέραν των εγχώριων αναγκών του κι ως εκ τούτου, το μόνο κράτος – μέλος που μπορεί να καταστεί εξαγωγέας φυσικού αερίου. Αυτό το γεγονός από μόνο του καθιστά την Κύπρο μοναδική στην ΕΕ.

Η Κύπρος, μια χώρα που αναγκάστηκε μετά την εισβολή του 1974 να υποστεί την κατοχή σημαντικού ποσοστού της επικράτειάς της, αποκτά ένα στρατηγικό πλεονέκτημα το οποίο δύναται να την ενισχύσει τόσο οικονομικά όσο και πολιτικά. Οικονομικά, σε κάθε επίπεδο αφού πρωτίστως θα απεξαρτηθεί ενεργειακά από τρίτα κράτη προμηθευτές υδρογονανθράκων, ενώ παράλληλα θα μπορεί αν το επιλέξει να καταστεί αυτή η ίδια εξαγωγέας φυσικού αερίου. Πολιτικά, τα οφέλη μπορεί να είναι πολλαπλάσια. Πρωτίστως, θα μπορεί να αναδείξει και ενισχύσει την κρατική της υπόσταση η οποία διαρκώς αμφισβητείται και υπονομεύεται από την Τουρκία. Επίσης, θα μπορεί να αναβαθμίσει την θέση της εντός της ΕΕ τόσο βελτιώνοντας την οικονομία της όσο και καθιστώντας εαυτόν ως ένα εκ των προμηθευτών της Ένωσης σε υδρογονάνθρακες ή και ενέργεια συνεισφέροντας έτσι στην ενεργειακή ασφάλεια της Ένωσης αφού η Κύπρος θα αποτελεί τον πλέον αξιόπιστο εταίρο της Ένωσης στον τομέα αυτό: με την εξαίρεση της Νορβηγίας, όλοι οι άλλοι προμηθευτές της Ένωσης, δεν είναι δυνατόν να θεωρηθούν απόλυτα αξιόπιστοι, όπως καταδείχθηκε ανωτέρω στην παρ. 5.6.

5.8.1 Οι σχέσεις της Κύπρου με το Ισραήλ αλλά και με το Λίβανο και την Αίγυπτο

Μεγαλύτερη πρόκληση για την Κύπρο είναι η στενή συνεργασία της με το κράτος του Ισραήλ ώστε να λειτουργήσουν πλήρως όλες εκείνες οι συνέργειες που αναφύονται, χωρίς ωστόσο αυτό να εκληφθεί ως εχθρική κίνηση προς την Αίγυπτο και το Λίβανο αποκλείοντας έτσι συνεργασίες με τις εν λόγω χώρες. Το όλο εγχείρημα δεν είναι καθόλου εύκολο. Ωστόσο, η Κύπρος μπορεί να αποτελέσει και τον ιδανικό καταλύτη για να αρχίσει μια έμμεση συνεργασία χωρίς πο-

λιτικές εντάσεις μεταξύ Ισραήλ και Αιγύπτου ή ακόμα και Λιβάνου. Βεβαίως το ζήτημα αυτό είναι απόλυτα συνδεδεμένο με σειρά άλλων θεμάτων και παραγόντων όπως τις εξελίξεις στο εσωτερικό μέτωπο, Αιγύπτου και Λιβάνου, στη Συρία, ακόμα και το Ιράν και βεβαίως τις ενδεχόμενες εξελίξεις στο Παλαιστινιακό ζήτημα. Σε κάθε όμως περίπτωση η Κύπρος πρέπει να κινηθεί κατά τρόπο που λαμβάνει υπ' όψιν όλες τις πιθανές εξελίξεις στην περιοχή.

Πρωταρχικός στόχος θα πρέπει να είναι η με τον όσο δυνατόν γρηγορότερο ρυθμό αποκρυστάλλωση των σχέσεων Κύπρου – Ισραήλ. Η Κύπρος πρέπει να σπεύσει εντός του χρονικού παραθύρου που υπάρχει από τώρα μέχρι την ημέρα που θα αποκατασταθούν πλήρως οι σχέσεις Ισραήλ – Τουρκίας, να αποκομίσει όσο το δυνατόν περισσότερες δεσμεύσεις από το Ισραήλ για την διακρατική μας συνεργασία στο ορατό μέλλον. Το Ισραήλ δεν μπορεί να υπηρετήσει τα εθνικά του συμφέροντα αποκλείοντας την Κύπρο από τους σχεδιασμούς του παρά μόνον σε περίπτωση που θα επιλέξει να μην εμπλακεί ποτέ στην εξαγωγή φυσικού αερίου. Ωστόσο, σε κάθε άλλη περίπτωση, η Κύπρος του είναι απαραίτητη. Εν όσω λοιπόν οι σχέσεις Ισραήλ – Τουρκίας βρίσκονται στην «κατάψυξη», η Κύπρος πρέπει να επιδιώξει την συνεννόηση με το κράτος του Ισραήλ, αποκαλύπτοντας πλήρως την επιθυμία της για την διατήρηση καλών σχέσεων με τον Αραβικό κόσμο. Οι συνέργειες που προκύπτουν μεταξύ Κύπρου και Ισραήλ είναι οι κάτωθι:

- Διασφάλιση ποσοτήτων φυσικού αερίου που θα εξορυχθεί από τα κοιτάσματα του Ισραήλ, προς εγχώρια κατανάλωση στην Κύπρο μέχρι να καταστεί δυνατή η εξόρυξη του Κυπριακού φυσικού αερίου.
- Κατασκευή θαλάσσιου αγωγού (ή δικτύου αγωγών) μεταφοράς του φυσικού αερίου από την πηγή του (σε Κύπρο και Ισραήλ) στις Κυπριακές ακτές ή ακόμα και σε τρίτες χώρες.
- Κατασκευή ηλεκτροπαραγωγικών σταθμών προς παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας που θα εξαχθεί τόσο προς το ίδιο το Ισραήλ όσο και προς την Ελλάδα (μέσω Κρήτης και Πελοποννήσου).
- Κατασκευή κοινών αποθηκευτικών τερματικών.
- Κατασκευή εγκαταστάσεων για παρασκευή Compressed Natural Gas στην Κύπρο.

- Κατασκευή κοινών εγκαταστάσεων παραγωγής παράγωγων πετρελαιοειδών.
- Κατασκευή σταθμών εξυπηρέτησης του τομέα του offshore industry.
- Κατασκευή λιμένων στην Κύπρο προς εξυπηρέτηση τόσο των LNG όσο και των CNG πλοίων που θα εξάγουν το υδροποιημένο ή το συμπιεσμένο αέριο.
- Κατασκευή και λειτουργία του τερματικού Υδροποίησης Φυσικού Αερίου.

Σε όλα τα ανωτέρω, ίσως με μόνη εξαίρεση τον ηλεκτροπαραγωγικό σταθμό που θα τροφοδοτεί το Ισραήλ με ηλεκτρική ενέργεια, θα μπορούσαν να συμμετάσχουν και εταιρείες αραβικών συμφερόντων εφόσον έχουν συμφέροντα στην Κυπριακή ΑΟΖ ή επιθυμούν να διοχετεύσουν το δικό τους φυσικό αέριο μέσω Κύπρου.

Η σχέση μας όμως με το Ισραήλ θα πρέπει πάντοτε να εξετάζεται σε συνδυασμό με την σχέση μας με τη Μόσχα. Αν τα συνολικά αποθέματα Κύπρου και Ισραήλ είναι ικανά ώστε να θορυβήσουν την Μόσχα ως τον βασικό τροφοδότη της Ευρώπης σε φυσικό αέριο, η Μόσχα δύσκολα θα ανεχθεί μια Κύπρο-Ισραηλινή συμμαχία. Κι εδώ ακριβώς είναι που πρέπει να είμαστε διπλά προσεκτικοί.

5.8.2 Οι Σχέσεις της Κύπρου με την Τουρκία: Το Κυπριακό υπό το πρίσμα των Υδρογονανθράκων

Ειδικότερα σε ότι αφορά το Κυπριακό, οι ανακάλυψη υδρογονανθράκων στην Κυπριακή ΑΟΖ, θεωρώ ότι θα έχει καταλυτικές επιπτώσεις τόσο έμμεσες αλλά και άμεσες. Πρωτίστως, εν όσω διαπιστωμένα υπάρχουν υδρογονάνθρακες στις ελεύθερες περιοχές η κρατική μας υπόσταση ενισχύεται ουσιαστικά. Παράλληλα, η τυχόν συνεργασία της Κύπρου με το Ισραήλ ή την ΕΕ στους διάφορους τομείς που αναπτύχθηκαν ανωτέρω, ενισχύουν την ασφάλεια τόσο των ελεύθερων περιοχών εν γενεί όσο και αυτών καθ'εαυτών των εγκαταστάσεων. Τέλος, η οικονομική ευρωστία που αναμένεται να αποκτήσει η Δημοκρατία θα καταδείξει περισσότερο στους Τουρκοκύπριους την αναγκαιότητα για επίλυση του Κυπριακού.

Συγκεκριμένα όμως στο θέμα της λύσης, οι πρόσφατες ανακαλύψεις υδρογονανθράκων θα έχουν και άμεσα αποτελέσματα. Οι πάγιες θέσεις των Τούρκων περί ενίσχυσης των συστατικών κρατιδίων και αποδυνάμωσης της κεντρικής ομοσπονδιακής κυβέρνησης, που παραπέμπουν σε συνομοσπονδιακή δομή, προσλαμβάνουν πλέον διαστάσεις τόσο μεγάλες που απειλούν την όποια προσπάθεια λύσης με οριστική κατάρρευση. Η Τουρκία, που επιδιώκει την Συνομοσπονδιακή συνταγή πιθανότατα ως ενδιάμεσο σταθμό για την απόσχιση του βορείου συστατικού κρατιδίου από την Κυπριακή Δημοκρατία κατά το μοντέλο της πρώην Γιουγκοσλαβίας ή έστω σαν μέθοδο απόλυτης κυριαρχίας στο βορρά και επικυριαρχίας στο νότο, θα πρέπει να αντιληφθεί (αν δεν το έχει ακόμα αντιληφθεί) τα έξης:

- Μια οικονομικά και πολιτικά αναβαθμισμένη Κύπρος με μια στρατηγική συνεργασία με το Ισραήλ και την ΕΕ στον τομέα της ενέργειας, θα είναι διπλά ή και τριπλά δύσκολος αντίπαλος στα διεθνή φόρα.
- Μια λύση συγκεκριμένης συνομοσπονδίας, θα αποκλείσει το τουρκοκυπριακό κρατίδιο και κατ'επέκταση την Τουρκία από το παιχνίδι της ενέργειας στη Νοτιοανατολική Μεσόγειο

Είναι πλέον προς όφελος της Τουρκίας να αναζητήσει μια πραγματική ομόσπονδη λύση και να κάνει ότι μπορεί για να δουλέψει η όποια λύση ώστε να μπορεί να συμμετάσχει στα οφέλη που μπορούν να ανακύψουν από τον τομέα της ενέργειας. Η εμμονή της σε διαδικασίες υποσκαψής της Κυπριακής Δημοκρατίας μετά τη λύση θα την αποκλείουν αυτόματα και από τα οφέλη της ενέργειας. Βεβαίως όλα αυτά υπό τον όρο ότι δεν θα ανακαλυφθούν από τους Τούρκους κοιτάσματα στα κατεχόμενα. Τότε το ισοζύγιο που τώρα κλίνει προς την πλευρά μας θα επανέλθει στην πρότερη κατάσταση εκθέτοντας ωστόσο την Τουρκία σε άλλη μια παραβίαση του Διεθνούς Δικαίου διά της κλοπής των φυσικών πόρων της Κύπρου και κατ'επέκταση της ΕΕ.

5.8.3 Κύπρος – Ρωσία

Όπως έχει ήδη αναφερθεί ανωτέρω, η Ρωσία αποτελεί ίσως τον σημαντικότερο παράγοντα στον τομέα της ενέργειας στην ευρύτερη πε-

ριοχή. Με συστηματικές και μεθοδευμένες κινήσεις οι Ρώσοι ενισχύουν το ρόλο τους ως βασικού προμηθευτή της ΕΕ σε φυσικό αέριο ενώ επενδύουν και στην δημιουργία εκτενούς δικτύου αγωγών φυσικού αερίου για την μεταφορά των Ρωσικών αποθεμάτων στην ΕΕ. Παράλληλα έχουν ήδη εισχωρήσει και στην εγχώρια αγορά της ΕΕ με σημαντικές επενδύσεις σε ενεργειακά προγράμματα σε αρκετές Ευρωπαϊκές χώρες. Η Μόσχα έχει επίσης επιδείξει την βούληση της να εμπλακεί και στην παραγωγή αλλά και τη μεταφορά φυσικού αερίου από την περιοχή της Βόρειας Αφρικής και συγκεκριμένα την Αλγερία.

Η Κύπρος με τα μέχρι τώρα αποθέματά της, δεν μπορεί να αποτελέσει καθ' οιονδήποτε τρόπο απειλή για τα Ρωσικά συμφέροντα ως προμηθευτή της ΕΕ. Ακόμα και με τις καλύτερες προβλέψεις για τα Κυπριακά αποθέματα να επαληθεύονται, η Κύπρος από μόνη της δύσκολα θα μπορούσε να «ενοχλήσει» τους σχεδιασμούς της Μόσχας. Ωστόσο, οι επιλογές της Κύπρου για συνεργασίες με τρίτες χώρες όπως το Ισραήλ αλλά και την Αίγυπτο ή ενδεχομένως και τη (νέα) Λιβύη κατά τρόπο που θα ενίσχυαν τη ροή φυσικού αερίου από αγωγούς της Βόρειας Αφρικής προς την Ένωση, ή έστω η σύνδεση των Κυπριακών και Ισραηλινών αποθεμάτων με τον αγωγό Nabucco μέσω Τουρκίας, δεν θα ήταν κάτι που θα χαροποιούσε τη Μόσχα.

Είναι λοιπόν βέβαιο ότι η Μόσχα θα παρακολουθεί στενά τις επιλογές της Κύπρου σε ότι αφορά την εξόρυξη και εκμετάλλευση του Κυπριακού φυσικού αερίου αλλά ιδίως τις συνεργασίες που θα αναπτύξει. Η Μόσχα ήδη διατηρεί ισχυρή επιρροή στην Κύπρο, τόσο πολιτικά όσο και οικονομικά και ως εκ τούτου δεν θα ήταν δύσκολο για τη Ρωσία να ασκήσει αυτή την επιρροή της αν αισθανθεί ότι απειλούνται τα συμφέροντά της στην περιοχή. Το ενδιαφέρον είναι ωστόσο ότι η στάση της Ευρωπαϊκής Ένωσης έναντι της Κύπρου μετά την ανακάλυψη του φυσικού αερίου στο νησί, δεν φαίνεται να αλλάζει. Εν ολίγοις, οι Βρυξέλλες είτε λόγω της εγγενούς καθυστέρησης που παρατηρείται στις αντιδράσεις τους είτε λόγω μειωμένων αντανάκλαστικών που κι εμείς οι ίδιοι δεν μπορέσαμε να ερεθίσουμε αρκετά, δεν δείχνουν έτοιμες να αναβαθμίσουν την Κύπρο και την πολιτική και οικονομική της σημασία για την Ένωση. Αν λοιπόν αυτή η «παγωμάρα» των Βρυξελλών συνεχίσει ακόμα και μετά την ολοκλήρω-

ση των Κυπριακών σχεδιασμών για θέματα ενέργειας, ίσως να ήταν προς όφελος της Κυπριακής Δημοκρατίας να «παίξει» το χαρτί της ενδεχόμενης συνεννόησης με τη Μόσχα. Η εισήγηση εδράζεται στο δόγμα ότι η σχέση Κύπρου – ΕΕ πρέπει να χαρακτηρίζεται απόλυτα από αμοιβαιότητα και η Κύπρος πρέπει να καθορίζει την εξωτερική της πολιτική σε συνεργασία με τις Βρυξέλλες μόνο στο βαθμό που οι Βρυξέλλες τείνουν 'ευήκων ους' στις Κυπριακές ευαισθησίες.

6 ΟΙ ΕΠΙΛΟΓΕΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

Η Κυπριακή πολιτεία, παρ'ότι είχε εδώ και καιρό αρκετές ενδείξεις περί της επιτυχούς έκβασης των προσπαθειών εντοπισμού υδρογονανθράκων, έδειξε μέσα από τη στάση και αντίδρασή της μια, αν όχι έκπληξη τουλάχιστον αμηχανία για τις όλες εξελίξεις. Οι εν λόγω εξελίξεις αποτελούν φυσική κατάληξη διαδικασιών που δρομολογήθηκαν κατά τα παρελθόντα έτη και παρά τις σχετικές διακηρύξεις περί προώθησης μιας ολοκληρωμένης στρατηγικής στο θέμα των υδρογονανθράκων, η πολιτεία περίμενε χωρίς ουσιαστική προετοιμασία έστω του σχετικού θεσμικού ή πολιτικού πλαισίου, την επιβεβαίωση της ύπαρξης κοιτασμάτων.

Από τα μέσα Οκτωβρίου του 2011 οπότεν και άρχισε να διαφαίνεται πλέον η προοπτική φυσικού αέριου στο τεμάχιο υπ'αρ. 12, η αδράνεια έδωσε τη θέση της σε μια άνευ προηγουμένου σπουδή. Μετά την ανακοίνωση των σχετικών αποτελεσμάτων της πρώτης διερευνητικής γεώτρησης, το αρμόδιο υπουργείο επιδιόδετα σε έναν αγώνα προκήρυξης του λεγόμενου Β' Γύρου αδειοδοτήσεων που θα αφορά όλα τα υπόλοιπα τεμάχια στην Κυπριακή ΑΟΖ. Ωστόσο, μέχρι σήμερα δεν έχει προηγηθεί των εν λόγω ενεργειών μια εθνική διαβούλευση που θα είχε ως στόχο την θέσπιση μιας εθνικής ενεργειακής πολιτικής.

Για λόγους εσωτερικής λειτουργίας ή πολιτικής του αρμόδιου Υπουργείου, η ομάδα που χειρίστηκε μέχρι πρότινος τα θέματα των υδρογονανθράκων (κατά τρόπο προφανώς ορθό κρίνοντας εκ του αποτελέσματος) έχει αποκλειστεί από τα ζητήματα των υδρογονανθράκων. Η όποια τεχνογνωσία, προγραμματισμός, εμπειρία και μελέτη των σχετικών θεμάτων, που έφερε μαζί της η ομάδα «Κασίνη» όπως λέγεται, φαίνεται ότι δεν τυγχάνουν εκμετάλλευσης. Παράλληλα, η επένδυση της Δημοκρατίας επί της επιμόρφωσης της εν

λόγω ομάδας αλλά και το κόστος των υπηρεσιών των εν λόγω λειτουργιών, επίσης δεν φαίνεται να τυγχάνει εκμετάλλευσης εν όσω η συγκεκριμένη ομάδα είναι παροπλισμένη. Την προσπάθεια ωστόσο του Υπουργείου ενισχύει η λεγόμενη Επιτροπή των Σοφών αλλά και άλλοι εξωτερικοί σύμβουλοι κατά τα ανακοινωθέντα. Η προϋπάρχουσα λοιπόν «κουλτούρα» που διέπνεε την πολιτική της Κύπρου και καθόρισε τις διαδικασίες μέχρι σήμερα, αντικαθίσταται από κάτι καινούργιο, το οποίο, καλό ή κακό, δεν έχει δείξει ακόμα τι ακριβώς είναι. Την «άποψη» που είχαν μέχρι πρότινος οι «παροικούντες την Ιερουσαλήμ» στον τομέα της ενέργειας περί της Κυπριακής πολιτικής επί του θέματος των υδρογονανθράκων, διαδέχθηκε μια αβεβαιότητα περί της νέας κουλτούρας που αποφάσισε να εισάγει το αρμόδιο Υπουργείο. Η σταθερότητα και ασφάλεια που απαιτείται από τους επενδυτές στον τομέα του εντοπισμού και εξόρυξης υδρογονανθράκων έχει απολεσθεί και χρειάζεται να αποκατασταθεί επείγοντως. Η εκρίζωση ενός συστήματος (όσο καλό ή κακό και αν πιστεύει κανείς ότι είναι) χωρίς την αντικατάσταση του με ένα πλήρες και ολοκληρωμένο εναλλακτικό σύστημα, αποθαρρύνει κάθε πιθανό ενδιαφερόμενο ειδικά σε ένα περιβάλλον που ουσιαστικά καθορίζεται από επερχόμενες εκλογικές αναμετρήσεις.

Το ζητούμενο ωστόσο φαίνεται να είναι προς το παρόν η διαχείριση του γεγονότος της ανακάλυψης κοιτάσματος φυσικού αέριου ως απομονωμένο γεγονός είτε στην ευρύτερη προσπάθεια επίλυσης του Κυπριακού είτε στην προσπάθεια αναζωογόνησης της Κυπριακής οικονομίας. Ο μόνος λόγος για τούτο είναι η παντελής απειρία τόσο της πολιτείας όσο και των πολιτικών κομμάτων αλλά και του επιχειρηματικού κόσμου, σε ότι έχει να κάνει με τον συγκεκριμένο τομέα. Η εμπειρίες μας σαν κοινωνία δεν μας επιτρέπουν να αξιολογήσουμε τα δεδομένα στην πραγματική τους διάσταση. Δεν έχουν γίνει αντιληπτές όλες οι παράμετροι της ανακάλυψης κοιτασμάτων υδρογονανθράκων και δεν φαίνεται να έχουν εκτιμηθεί οι προοπτικές σε μέσο-μακροπρόθεσμο ορίζοντα τόσο για την οικονομία όσο και για την αναβάθμιση του Κράτους μας στο διεθνές πολιτικό επίπεδο. Επειδή, τα θέματα ενέργειας πρέπει να αντιμετωπίζονται σφαιρικά και με μακρόπνοο προγραμματισμό και επειδή η χάραξη

πολιτικής πρέπει να περιλαμβάνει όλους τους κλάδους που άμεσα ή έμμεσα επηρεάζονται ή δύνανται να επωφεληθούν από τις εξελίξεις στην ευρύτερη περιοχή, είναι επάναγκες να θεσπισθεί εθνική ενεργειακή πολιτική που θα αποτελεί τον φάρο όλων των υπηρεσιών τόσο του Δημοσίου όσο και του Ιδιωτικού τομέα και θα προωθεί κατά τον καλύτερο δυνατό τρόπο τα εθνικά μας συμφέροντα, χωρίς συναισθηματισμούς ή σκοπιμότητες. Η δρομολόγηση ενεργειών έστω και μεμονωμένων, έξω από μια τέτοια εθνική πολιτική, εγκυμονεί κινδύνους για τον τόπο και δεν υπηρετεί το εθνικό συμφέρον.

Η Εθνική Ενεργειακή Πολιτική πρέπει να αντιμετωπίσει με πειστικό τρόπο όλες τις παραμέτρους της ανακάλυψης υδρογονανθράκων στην Κυπριακή ΑΟΖ αλλά και της ευρύτερης περιοχής. Πρέπει να εξετάσει και να ετοιμαστεί να αντιμετωπίσει όλο τα πιθανά σενάρια που αφορούν ζητήματα όπως:

- το φορέα του Δημοσίου ο οποίος θα αναλάβει την παρακολούθηση και εφαρμογή της Εθνικής Ενεργειακής Πολιτικής, καθώς και τη δομή και τον τρόπο λειτουργίας και ελέγχου του εν λόγω φορέα,
- τον προσδιορισμό των χρήσεων των Κυπριακών αποθεμάτων σε υδρογονάνθρακες και την διασφάλιση των εθνικών αναγκών ενεργειακής ασφάλειας αλλά και πιθανών εξαγωγών,
- τις αλλαγές στο νομοθετικό πλαίσιο που θα απαιτηθούν για να διευκολυνθεί η εφαρμογή και προώθηση της εν λόγω πολιτικής,
- τις ενδεχόμενες συνεργασίες με γειτονικά ή άλλα κράτη και τις οικονομικοπολιτικές επιπτώσεις των συνεργασιών αυτών αλλά και τα σενάρια πιθανής κατάρρευσης ή αποτυχίας τους,
- τις ενδεχόμενες συνεργασίες με πολυεθνικές εταιρείες ξένων συμφερόντων και τις οικονομικοπολιτικές επιπτώσεις τους,
- το αντικείμενο της αδειοδότησης προς ενδιαφερόμενους, τους όρους εργασιών αλλά και τα τμήματα του αντικειμένου που πρέπει να αφαιρεθούν από την σύμβαση (Production Sharing Contract) και να ενταχθούν στην εθνική νομοθεσία που θα μπορεί να αλλάξει και να προσαρμοσθεί από την Πολιτεία μονομερώς χωρίς αυτό να αποτελεί παράβαση συμφωνίας,
- το καθεστώς των τεμαχίων και των σχετικών αποθεμάτων της Κυπριακής ΑΟΖ τόσο κατά την περίοδο ισχύος των σχετικών

αδειών όσο και μετά την εκπνοή της ισχύος τους,

- την οχύρωση των εθνικών συμφερόντων σε ζητήματα συμμετοχής ή και ελέγχου των Κυπριακών υδρογονανθράκων διά της ίδρυσης ή όχι Εθνικής Εταιρείας Υδρογονανθράκων,
- την έρευνα των πιθανών αγορών για πώληση των κοιτασμάτων που θα εξορυχθούν αλλά και ξένου φυσικού αερίου που θα μεταφέρεται στην Κύπρο (Ευρώπη, Ασία, Αφρική)
- την στρατηγική μεταφοράς του φυσικού αερίου από την ΑΟΖ στις ακτές και τη μέθοδο εξασφάλισης των σχετικών κονδυλίων (κρατική ή διακρατική επένδυση, BOT κτλ.)
- την μεταφορά και εκμετάλλευση Κυπριακών υδρογονανθράκων για την παραγωγή ενέργειας στην Κύπρο καθώς και τις προοπτικές εξαγωγής ενέργειας προς τρίτες χώρες,
- την αξιολόγηση πιθανής επένδυσης σε τερματικό υγροποίησης φυσικού αερίου (LNG) προς εξαγωγή,
- την αξιολόγηση πιθανής επένδυσης σε τερματικό συμπίεσης αερίου (CNG) προς εξαγωγή,
- την προσαρμογή και επέκταση των λιμενικών εγκαταστάσεων προς εξυπηρέτηση της βιομηχανίας ενέργειας,
- τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις από την εφαρμογή της εν λόγω πολιτικής και όλων των σχετικών έργων ανάπτυξης,
- την δημοσιονομική προσέγγιση όλου του τομέα ή επιμέρους κλάδων του τομέα,
- τη διασφάλιση και προστασία του χαρακτήρα της Κύπρου ως τουριστικού προορισμού,
- την ενίσχυση του χαρακτήρα της Κύπρου ως περιφερειακού και διεθνούς χρηματοπιστωτικού κέντρου.

Η παράθεση των ανωτέρω αποτελεί ενδεικτικό μόνο κατάλογο της σωρείας των ζητημάτων που χρήζουν ιδιαίτερης προσοχής και μελέτης αφού, η υιοθέτηση αποσπασματικών πολιτικών για κάθε ένα από αυτά, δύναται να επηρεάσει άμεσα ένα ή περισσότερα από τα υπόλοιπα. Η έννοια της θέσπισης Εθνικής Ενεργειακής Πολιτικής έγκειται στο ότι μια τέτοια πολιτική θα λάβει όλα τα υπάρχοντα δεδομένα αλλά και όλα τα πιθανά μελλούμενα υπ'όψιν της ώστε να μπορεί η Κύπρος να αντιμετωπίσει συνολικά και οργανωμένα όλες

τις προκλήσεις που ενδέχεται να προκύψουν. Η ευκαιρία για συνολική και ολοκληρωμένη πολιτική δίνεται στο κάθε κράτος που έχει την τύχη να ανακαλύψει υδρογονάνθρακες και έχει την προνοητικότητα να το πράξει στην αρχή αφού κάθε λάθος κίνηση στον τομέα της ενέργειας έχει τεράστιες οικονομικές αλλά και πολιτικές συνέπειες.

Κατωτέρω θα επιχειρηθεί η ανάλυση κάποιων από τα ζητήματα που περιλαμβάνονται στην πιο πάνω λίστα με στόχο την παροχή στον αναγνώστη ερεθισμάτων προς προβληματισμό.

6.1 Η ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΕΝΟΣ ΠΛΗΡΟΥΣ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΟΥΣ ΘΕΣΜΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ

Μια χώρα που φιλοδοξεί να αποτελέσει μέλος της ομάδας κρατών που παράγουν και εξάγουν υδρογονάνθρακες αλλά και ενέργεια πρέπει να θεσπίσει ένα πλήρες και σύγχρονο θεσμικό πλαίσιο που θα ρυθμίζει κατά τρόπο σφαιρικό και ενιαίο, όλες τις πτυχές του τομέα υδρογονανθράκων και ενέργειας και θα κατοχυρώνει τα συμφέροντα της Κυπριακή Δημοκρατίας αλλά και κάθε επενδυτή που θα αποφασίσει να επενδύσει στους τομείς αυτούς στην Κυπριακή Δημοκρατία. Η σταθερότητα στο θεσμικό πλαίσιο και η διασφάλιση ενός νομοθετικού περιβάλλοντος που χαρακτηρίζεται από συνοχή και βεβαιότητα παρέχοντας στους εμπλεκόμενους δικαιοσύνη και ασφάλεια θα αναδείξει την Κύπρο σαν ένα σοβαρό κέντρο στην παραγωγή και εκμετάλλευση υδρογονανθράκων και ενέργειας. Αφού λοιπόν υιοθετηθούν οι σχετικές πολιτικές θα πρέπει να κατοχυρωθούν μέσα από τα σχετικά νομοθετήματα. Ενδεικτικά αναφέρονται κατωτέρω μια σειρά από νομοθεσίες που θα πρέπει να εισαχθούν για να οικοδομηθεί ένα σοβαρό θεσμικό πλαίσιο:

Νόμος που να ρυθμίζει τα της αδειοδότησης, κατασκευής και λειτουργίας αγωγών υψηλής πίεσης. Πρόκειται για τον αγωγό που θα μεταφέρει το φυσικό αέριο από την Κυπριακή ΑΟΖ στις ακτές αλλά και τους αγωγούς που ενδεχομένως να κατασκευαστούν για την εξαγωγή του Κυπριακού φυσικού αερίου προς τρίτες χώρες.

Νόμος που να ρυθμίζει τα της αδειοδότησης, κατασκευής, και λειτουργίας Τερματικού Σταθμού Υγροποίησης φυσικού αερίου προς εξαγωγή του. Ο Νόμος αυτός πρέπει να περιλαμβάνει όλες τις πρό-

νοιες που θα κατοχυρώνουν τα συμφέροντα της Κυπριακή Δημοκρατίας καθώς και ζητήματα, διαμόρφωσης τιμών και επιλογής αγορών.

Νόμος που να ρυθμίζει τα της αδειοδότησης, κατασκευής, και λειτουργίας ηλεκτροπαραγωγικών μονάδων αλλά και τα της εξαγωγής ενέργειας διά υποβρυχίων καλωδίων. Ο εν λόγω νόμος θα πρέπει να ρυθμίζει ζητήματα προμήθειας Κυπριακού φυσικού αερίου από τους παραγωγούς του, πόντισης υποβρυχίων καλωδίων κτλ.

Νόμος που αφορά την εισαγωγή υδρογονανθράκων από τρίτες χώρες. Το χρονικό κενό μεταξύ από τώρα μέχρι την έλευση του Κυπριακού φυσικού αερίου από την ΑΟΖ μας στις ακτές, αναγκάζει την Κύπρο να ρυθμίσει τον τρόπο έλευσης φυσικού αερίου στη χώρα από άλλες αγορές.

Νόμος που να ρυθμίζει με τρόπο διαφανή και ξεκάθαρο την δημοσιονομική πολιτική της Κυπριακής Δημοκρατίας σε θέματα εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων, εξαγωγής υδρογονανθράκων αλλά και ενέργειας καθώς και την δημοσιονομική πολιτική για την φορολόγηση ή όχι (εταιρικός φόρος, ΦΠΑ κτλ.) τόσο των δραστηριοτήτων του πρωτογενούς τομέα εξόρυξης υδρογονανθράκων και παραγωγής ενέργειας όσο και των δραστηριοτήτων που αφορούν την παροχή υποστηρικτικών υπηρεσιών προς τον τομέα αυτό.

Εξορθολογισμό των προνοιών του περί Ρύθμισης της Αγοράς Φυσικού Αερίου Νόμου καθώς και του περί Ρύθμισης της Αγοράς Ηλεκτρισμού Νόμου. Δυστυχώς, η κείμενη νομοθεσία αντιμετωπίζει την ΡΑΕΚ ως τον απόλυτο ρυθμιστή των ζητημάτων του φυσικού αερίου αλλά και ηλεκτρικής ενέργειας κάτι που δεν μπορεί να τυγχάνει εφαρμογής σε ζητήματα διακρατική συνεργασίας. Δεν είναι δυνατόν η ανεξάρτητη αρχή να υποκαθιστά το Κράτος σε ζητήματα άσκησης εξωτερικής πολιτικής όπως τα ζητήματα του φυσικού αερίου που έχουν να κάνουν με τρίτα κράτη (αγωγοί, εξαγωγές κτλ.). Η αρμοδιότητα της ΡΑΕΚ εκτείνεται στην επικράτεια και δεν μπορεί να επεκτείνεται σε θάματα πέραν αυτής όπως για παράδειγμα σε θέματα εξαγωγής υδρογονανθράκων ή και ενέργειας.

Τροποποίηση του περί Υδρογονανθράκων Νόμου και των σχετικών Κανονισμών κατά τρόπο που να παρέχεται στη Βουλή των Αντιπροσώπων ή το Υπουργικό Συμβούλιο, η δυνατότητα να ρυθμίζει

πτυχές που άπτονται ζητημάτων εθνικής πολιτικής ασφάλειας αλλά και δημοσίου συμφέροντος διά νομοθεσιών και όχι να καθορίζονται από τα στενά πλαίσια των συμφωνιών αδειοδότησης που δεσμεύουν κατά τρόπο απόλυτο την Κυπριακή Δημοκρατία.

Νόμος που να ρυθμίζει την όλη διαδικασία αδειοδότησης να περιλαμβάνει ειδικές πρόνοιες με προνόμια για την Κυπριακή Δημοκρατία όπως:

- την δυνατότητα μονομερούς εξαγοράς ποσοστού σε αδειοδοτηθέντα οικόπεδα,
- δικαίωμα προτίμησης (first refusal right) σε περίπτωση διάθεσης ποσοστού σε κάποιο οικόπεδο από τον αδειοδοτούμενο,
- δικαίωμα συμμετοχής στα διοικητικά όργανα των αδειοδοτούμενων ώστε να παρακολουθείται η διαχείριση του εθνικού πλούτου και να διακριβώνεται κατά πόσο τηρούνται οι όροι της άδειας,
- έλεγχος της διαχείρισης του προϊόντος της άδειας κατά τρόπο ανεμπόδιστο και εμπορικά αποδεκτό (at arm's length). Για παράδειγμα να μην μπορεί ο αδειοδοτημένος να προβαίνει σε πώληση φυσικού αερίου σε θυγατρική του ή συνδεδεμένη του εταιρεία με όρους ευνοϊκότερους ζημιώνοντας έτσι την Δημοκρατία.
- ειδικές πρόνοιες που να διασφαλίζουν την ευνοϊκή πώληση φυσικού αερίου και πετρελαίου στην Κυπριακή Δημοκρατία αποκλείοντας την αισχροκέρδεια εις βάρος της Πολιτείας.

6.2 Ο ΑΓΩΓΟΣ ΦΥΣΙΚΟΥ ΑΕΡΙΟΥ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΑΟΖ

Όπως και αν εξελιχθούν τα πράγματα στο μέλλον, ο εντοπισμός του κοιτάσματος του τεμαχίου υπ'αρ. 12 στην Κυπριακή ΑΟΖ και ο όγκος του συγκεκριμένου κοιτάσματος αποτελεί ικανό λόγο για την λήψη απόφασης κατασκευής αγωγού υψηλής πίεσης για την μεταφορά του φυσικού αερίου από το τεμάχιο υπ'αρ. 12 στις ακτές της Κύπρου. Η πρόσφατη δε ανακάλυψη του κοιτάσματος του Leviathan στην Ισραηλινή ΑΟΖ, δεδομένης της γειννίαςσης του γεωγραφικού σημείου του Leviathan με τις ακτές της Κύπρου, ενισχύει ακόμα περισσότερο την αναγκαιότητα κατασκευής του εν λόγω αγωγού. Ένας τέτοιος αγωγός θα επέτρεπε στην Κύπρο να προχωρήσει άμεσα με την μεταφορά του δικού της φυσικού αερίου ή την εισαγωγή φυσικού αερίου από το Ισραήλ χωρίς επεξεργασία, στην φυσική του μορφή.

Το κόστος θα ήταν πολύ χαμηλότερο από την προμήθεια υγροποιημένου φυσικού αερίου που αποτελούσε μέχρι πρότινος την μόνη εναλλακτική για την Κύπρο.

Το κόστος κατασκευής ενός τέτοιου αγωγού υπολογίζεται σε \$2 δισεκατομμύρια (περιλαμβανομένου και του κόστους κατασκευής των εγκαταστάσεων ανόρυξης του αερίου από την συγκεκριμένη πηγή) ενώ η κατασκευή του υπολογίζεται ότι θα διαρκέσει περί τους 36 με 48 μήνες. Ο εν λόγω αγωγός θα απολήγει σε ένα σημείο στις ακτές από το οποίο θα πρέπει να διοχετεύεται μέσω χερσαίου αγωγού στις μονάδες παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας σε πρώτη φάση προκειμένου να μπορέσει να μειώσει και η ΑΗΚ την χρήση ρυπογόνων καύσιμων. Τόσο το μέγεθος της επένδυσης όσο και η φύση της καθιστά το συγκεκριμένο έργο ιδανικό για την εμπλοκή τοπικών εταιρειών. Τοπικές Κυπριακές εταιρείες θα μπορούσαν να αναλάβουν την διεκπεραίωση του έργου ενισχύοντας έτσι και την έκθεση της τοπικής βιομηχανίας σε έργα του τομέα υδρογονανθράκων αλλά και τους τοπικούς επιστήμονες στην σχετική τεχνογνωσία. Το όλο ζήτημα ωστόσο πρέπει να λάβει υπόψη τους σχετικούς περιορισμούς που εισάγει το Ευρωπαϊκό νομικό πλαίσιο σχετικά με την ίση αντιμετώπιση των ενδιαφερομένων μερών.

Η κατασκευή ενός τέτοιου αγωγού στην Κυπριακή ΑΟΖ πρέπει να είναι πρώτη προτεραιότητα για την Κυπριακή Δημοκρατία αφού αυτός διασφαλίζει κατά τρόπο απόλυτο την ενεργειακή ασφάλεια της χώρας, καθιστώντας την πλήρως ανεξάρτητη από κάθε ξένο παράγοντα. Αποτελεί λοιπόν έργο εθνικής ασφάλειας και ως τέτοιο πρέπει να διασφαλισθεί ότι ανήκει και ελέγχεται κατά πάντα χρόνο από την Κυπριακή Δημοκρατία χωρίς ωστόσο αυτή να εμπλέκεται στα της οικονομικής διαχείρισης του εν λόγω αγωγού. Δίχως άλλο ο εν λόγω αγωγός πρέπει να καταστεί ύψιστη προτεραιότητα.

6.3 Η ΚΥΠΡΟΣ ΩΣ ΕΞΑΓΩΓΕΑΣ ΥΓΡΟΠΟΙΗΜΕΝΟΥ ΦΥΣΙΚΟΥ ΑΕΡΙΟΥ

Το σημαντικότερο και ίσως μεγαλύτερο έργο που θα μπορούσε να κατασκευαστεί στην Κύπρο είναι αυτό του τερματικού υγροποίησης του φυσικού αερίου. Ωστόσο για να μπορέσει κανείς να αξιολογήσει

τόσο την βιωσιμότητα του εν λόγω έργου όσο και την χρησιμότητα του για τις οικονομικοπολιτικές ανάγκες της Κύπρου θα πρέπει να απαντηθούν κάποια βασικά ερωτήματα:

- Έχει λόγο η Κύπρος να σπεύσει να λάβει απόφαση επί του αν θα κατασκευάσει ένα τερματικό LNG πριν να ολοκληρωθούν οι έρευνες για το ακριβές ύψος των αποθεμάτων της σε φυσικό αέριο;
- Θα το έκανε αυτό η Κύπρος αν δεν υπήρχαν τα Ισραηλινά κοιτάσματα στην ΑΟΖ της χώρας αυτής;
- Μπορεί το Ισραήλ να δεσμευτεί σε έναν μακροπρόθεσμο χρονικό ορίζοντα με την Κυπριακή Δημοκρατία για την απρόσκοπτη ροή του φυσικού του αερίου προς το Κυπριακό LNG;
- Αν η απάντηση στο προηγούμενο ερώτημα είναι θετική, πόσο πιθανόν είναι το σενάριο μεσοσύσης της Κύπρο-Ισραηλινής συνεργασίας να αναθεωρήσει την πολιτική της η χώρα αυτή και να υπαναχωρήσει;
- Μια μόνιμη και διαρκής συνεργασία με το Ισραήλ θα εξέθετε την Κύπρο σε κινδύνους που σχετίζονται με την εθνική μας ασφάλεια (π.χ. τρομοκρατικά κτυπήματα, εχθρική πολιτική ενάντια στα Κυπριακά συμφέροντα από μέρους Αραβικών ή Ισλαμικών κρατών). Θα μπορούσε η Κύπρος να αντιμετωπίσει κάτι τέτοιο ικανοποιητικά;
- Μπορεί να ελπίζει η Κύπρος ότι το Κυπριακό LNG θα μπορέσει να προσελκύσει φυσικό αέριο από άλλες χώρες πέραν του Ισραήλ;
- Μπορεί η Κυπριακή Δημοκρατία να καλύψει το κενό από την μη-κατασκευή LNG στην Κύπρο, είτε μέσω της εναλλακτικής εξαγωγής του φυσικού της αερίου (μέσω αγωγών ή της λύσης CNG)⁴² είτε μέσω της παραγωγής ενέργειας και στη συνέχεια εξαγωγής της ενέργειας αυτής;

Τα ως άνω ερωτήματα καταδεικνύουν ότι οι σχεδιασμοί που αφορούν τουλάχιστον το μέγεθος του τερματικού LNG είναι άρρηκτα συνδεδεμένοι προς το παρόν τουλάχιστον με τα Ισραηλινά κοιτάσματα. Αν οι Ισραηλινοί δεν αποφασίσουν πρωτίστως ότι επιθυμούν να εξάγουν και ότι είναι προς όφελός τους να χρησιμοποιούν ένα τερματικό στην Κύπρο για την εξαγωγή του φυσικού τους αερίου, τότε η

⁴² Βλ. Κατωτέρω υπό 4 και 5 αντίστοιχα.

Κύπρος δεν μπορεί να μπει σε διαδικασίες κατασκευής ενός τέτοιου τερματικού παρά μόνον αν οι σχετικές έρευνες καταδείκνυαν ότι τα αποθέματα της Κυπριακής ΑΟΖ είναι πέραν των 5 Tcf. Κάτι που έχει ήδη επιβεβαιωθεί και επομένως η Κύπρος μπορεί να προχωρήσει από μόνη της. Σε κάθε άλλη περίπτωση η κατασκευή ενός τερματικού LNG, το κόστος του οποίου ανέρχεται περί τα \$10 δισεκατομμύρια θα ήταν δυσβάσταχτο από την Κυπριακή Δημοκρατία ή τους όποιους επενδυτές εκτός αν τυχόν ανακαλύψεις φυσικού αερίου σε άλλες γειτονικές ΑΟΖ (Αιγύπτου, Λιβάνου ή Συρίας) θα μπορούσαν να διοχετευθούν στο Κυπριακό LNG για υγροποίηση και εξαγωγή. Η πιθανότητα αυτή είναι ελάχιστη αφού όλες αυτές οι χώρες έχουν ήδη εναλλακτικές λύσεις για την εξαγωγή του φυσικού τους αερίου. Τόσο η Αίγυπτος όσο και η Συρία (αν μπορέσει να καταστεί εξαγωγέας φυσικού αερίου) αλλά και ο Λίβανος έχουν επιλογές εξαγωγής του φυσικού τους αερίου μέσω υφισταμένων χερσαίων αγωγών⁴³ σε πολύ χαμηλότερο κόστος από την λύση της υγροποίησης. Εξ άλλου η μεταφορά του φυσικού αερίου μέσω αγωγών καθιστά το προϊόν πιο ελκυστικό αφού δεν απαιτείται η διαδικασία υγροποίησης στο σημείο παραγωγής και εν συνεχεία απουγροποίηση τους στο σημείο κατανάλωσης. Για να μπορέσει να γίνει αντιληπτό το επιχείρημα αυτό αρκεί να αναφερθεί ότι η κατασκευή του Nabucco που θα μεταφέρει το φυσικό αέριο από την Κασπία θάλασσα στην καρδιά της Ευρώπης, υπολογίζεται ότι θα στοιχίσει περί τα \$10 δις. όσο περίπου δηλαδή και το Κυπριακό τερματικό υγροποίησης.

Εν κατακλείδι, με τα σημερινά δεδομένα η Κύπρος θα μπορούσε να προχωρήσει άμεσα στην κατασκευή ενός τερματικού LNG με ένα τουλάχιστον τρένο που θα της επιτρέψει να εξάγει περί τα 5 εκ. τόνους υγροποιημένου φυσικού αερίου κατ'έτος. Το όλο εγχείρημα πρέπει να λάβει πρόνοια για επέκταση του σταθμού με την κατασκευή και δεύτερου αλλά και τρίτου τρένου αυξάνοντας έτσι την δυνατότητα της Κύπρου σε εξαγωγή στα 15 έως και 20 εκ. τόνους κατ'έτος. Τεράστιο όφελος από την κατασκευή τερματικού LNG στην Κύπρο, θα μπορεί να απολαύσει και

το Ισραήλ αφού αυτόματα θα αποκτήσει μια πύλη εξαγωγής του φυσικού του αερίου σε έδαφος της ΕΕ. Το ζητούμενο λοιπόν είναι: προχωρούμε με μια στενή και μόνιμη συνεργασία με το Ισραήλ συνδέοντας την τύχη μας με την χώρα αυτή με ότι αυτό συνεπάγεται ή μπαίνουμε σε μια χαλαρή συνεργασία με το Ισραήλ διατηρώντας την πρωτοβουλία των κινήσεων σε ότι αφορά την διαχείριση και εξαγωγή τόσο του Κυπριακού όσο και του Ισραηλινού φυσικού αερίου; Δυστυχώς η απάντηση του ως άνω ερωτήματος είναι άμεσα συνυφασμένη με το πόσο τελικά θα είναι το απόθεμα της Κυπριακής ΑΟΖ. Αν παραμείνει ως έχει σήμερα, η απόλυτη συνεργασία με το Ισραήλ φαντάζει προτιμότερη αφού αυτόματα αναβαθμίζει την σημασία της Κύπρου για το Ισραήλ που θα έχει πλέον συμφέρον να εξασφαλίσει την ασφάλεια της Κυπριακής Δημοκρατίας. Αν όμως τα Κυπριακά αποθέματα είναι αισθητά υψηλότερα και δη άνω των 10 Tcf τότε η λύση της χαλαρής συνεργασίας με το Ισραήλ θα ήταν πολύ καλύτερη από κάθε άποψη. Η Κύπρος θα μπορούσε να καταστεί σημαντικό «παίκτης» στην παραγωγή υδρογονανθράκων και ενέργειας, διατηρώντας την ανεξαρτησία της από κάθε απόφαση του Ισραήλ ενώ παράλληλα το Ισραήλ θα συνέχιζε να έχει απόλυτη ανάγκη την Κύπρο για να εξάγει το δικό του φυσικό αέριο.

6.4 Η ΚΥΠΡΟΣ ΩΣ ΕΞΑΓΩΓΕΑΣ ΣΥΜΠΙΕΣΜΕΝΟΥ ΦΥΣΙΚΟΥ ΑΕΡΙΟΥ

Μια ενδιαμέση λύση που φαίνεται να αξίζει τον κόπο να εξεταστεί για την περίπτωση της Κύπρου, είναι η εξαγωγή του Κυπριακού φυσικού αερίου μετά από διαδικασία συμπίεσης. Η συμπίεση φυσικού αερίου μπορεί να ολοκληρωθεί κατά τρόπο πολύ απλούστερο και σαφώς οικονομικότερο από την υγροποίηση του. Εν ολίγοις, το συμπίεσμένο φυσικό αέριο (στο εξής «CNG») αποτελεί μια εναλλακτική που θεωρητικά μπορεί να απαλλάξει την Κύπρο από ένα ιδιαίτερα μεγάλο ρίσκο, αυτό της επιτυχούς έκβασης της επένδυσης της κατασκευής τερματικού LNG. Το ερώτημα λοιπόν είναι γιατί δεν επιλέγεται αυτή η φθηνότερη και σαφώς γρηγορότερη λύση. Η απάντηση έγκειται στο γεγονός ότι η διά θαλάσσης μεταφορά συμπίεσμένου φυσικού αερίου, δεν έχει εφαρμοστεί πουθενά στην υφήλιο μέχρι τώρα αφού δεν έχει κατασκευαστεί κανένα ειδικό πλοίο CNG μέχρι

⁴³ Για μια ανάλυση του δικτύου αγωγών της Μέσης Ανατολής αλλά και της Β. Αφρικής βλ. ανωτέρω στο κεφάλαιο 5.

στιγμής. Αυτός λοιπόν που θα το επιχειρήσει πρώτος θα αναλάβει και το ρίσκο του όλου εγχειρήματος. Με τα μέχρι σήμερα δεδομένα ο μόνος τρόπος μεταφοράς φυσικού αερίου είναι είτε διά αγωγών είτε διά πλοίων μεταφοράς υγροποιημένου φυσικού αερίου.

Η συμπίεση του φυσικού αερίου αποτελεί εδώ και αρκετό καιρό μια κοινή θα έλεγε κανείς μέθοδο για την διευκόλυνση της μεταφοράς φυσικού αερίου. Τόσο για την μεταφορά φυσικού αερίου μέσω αγωγών υψηλής πίεσης όσο και μέσω αγωγών μεσαίας αλλά και χαμηλής πίεσης για την διανομή και οικιακή χρήση φυσικού αερίου, η συμπίεση αερίου αποτελεί κοινή πρακτική. Ήταν λοιπόν θέμα χρόνου να εξεταστεί το ενδεχόμενο συμπίεσης φυσικού αερίου και αποθήκευσης του προκειμένου να μεταφερθεί διά θαλάσσης επί ειδικού πλοίου όπως ακριβώς συμβαίνει εδώ και πολλά χρόνια τόσο με το υγροποιημένο φυσικό αέριο όσο και με τα πετροχημικά προϊόντα. Το “στοίχημα” έγκειται στην δυνατότητα αποθήκευσης και μεταφοράς δια θαλάσσης συμπιεσμένου φυσικού αερίου κατά τρόπο οικονομικά συμφέρον. Οι τεχνολογικοί περιορισμοί και τα σχετικά κόστη καθιστούν την δυνατότητα αποθήκευσης και μεταφοράς συμπιεσμένου αερίου συμφέρουσα μόνο σε ταξίδια μέγιστης ακτίνας μέχρι 3.000 χλμ. Η Κύπρος δηλαδή, αν υπήρχαν σήμερα διαθέσιμα τα εν λόγω πλοία, θα μπορούσε να εξάγει συμπιεσμένο φυσικό αέριο μέχρι τις νότιες ακτές της Ιταλίας. Είναι προφανές ότι η λύση του CNG μπορεί να λειτουργήσει ως εναλλακτική λύση ιδίως όπου το συνολικό απόθεμα φυσικού αερίου δεν δικαιολογεί την υψηλή δαπάνη της κατασκευής τερματικού υγροποίησης. Ένα ακόμα πλεονέκτημα της θαλασσίας μεταφοράς CNG είναι και το γεγονός ότι η φόρτωση των εν λόγω πλοίων μπορεί ακόμα να γίνει αν χρειάζεται και από το σημείο εξόρυξης του φυσικού αερίου στην θάλασσα.

Το δίλημμα της επιλογής της λύσης CNG έναντι αυτής της κατασκευής τερματικού LNG είναι μάλλον ψευδοδίλημμα. Το CNG απευθύνεται σε περιοχές μικρής και μεσαίας παραγωγής φυσικού αερίου με αγορές εξαγωγής που δεν βρίσκονται πέραν των 3.000 χλμ. από το σημείο εξόρυξης. Χώρες με μεγάλη παραγωγή φυσικού αερίου δεν έχουν λόγο να αποφύγουν την κατασκευή τερματικού LNG αφού αυτή η επιλογή θα μπορέσει τελικά να αποσβέσει την όποια επένδυση χω-

ρίς να καταστήσει το όλο εγχείρημα ασύμφορο. Αν βεβαίως υπήρχαν ήδη τα πλοία CNG που θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν από τις εταιρείες που θα δραστηριοποιηθούν επιτυχώς στην εξόρυξη φυσικού αερίου από την Κυπριακή ΑΟΖ, θα μπορούσαν να αποτελέσουν μια ιδανική ενδιάμεση λύση τόσο για την μεταφορά του Κυπριακού (αλλά και του Ισραηλινού) φυσικού αερίου στην εγχώρια αγορά μέχρι της ολοκλήρωσης του αγωγού φυσικού αερίου από την ΑΟΖ στις Κυπριακές ακτές, όσο και για την εξαγωγή φυσικού αερίου από την Κυπριακή ΑΟΖ στην Ελλάδα. Προϋπόθεση βεβαίως για κάτι τέτοιο αποτελεί ο μη εντοπισμός Ελληνικών κοιτασμάτων στο μεσοδιάστημα αφού ο μόνος πιθανός αγοραστής του συμπιεσμένου φυσικού αερίου της Κύπρου στο προβλεπτό μέλλον είναι η Ελλάς. Θα μπορούσε βεβαίως να καταστεί και η Τουρκία πιθανός αγοραστής αλλά αυτό προϋποθέτει επίλυση του Κυπριακού στην οποία περίπτωση η λύση της κατασκευής υποθαλάσσιου αγωγού μεταφοράς του Κυπριακού φυσικού αερίου στην Τουρκία, θα ήταν προτιμότερη.

Το θετικό στοιχείο αυτής της λύσης είναι ότι η Κύπρος δεν χρειάζεται να εμπλακεί άμεσα στην όποια επένδυση. Υπολογίζεται ότι θα απαιτηθούν τελικά περί τα οκτώ συνολικά πλοία CNG για την εξαγωγή φυσικού αερίου από την Κύπρο προς την Ελλάδα ή και Ιταλία (αλλά και Τουρκία αν το επιτρέψουν οι πολιτικές εξελίξεις). Το κόστος κατασκευής εκάστου τέτοιου πλοίου ανέρχεται σε \$120 με \$150 εκατομμύρια, ενώ ο χρόνος που θα απαιτηθεί για την ναυπήγηση τόσο του λιμενοβραχίονα αλλά και των πρώτων δύο σκαφών είναι περί τα δύομισι έτη. Θα χρειαστούν περί τα έξι έτη για να κατασκευαστούν και τα οκτώ πλοία. Η Κύπρος θα μπορούσε να αποφύγει όλη την σχετική δαπάνη διά της αδειοδότησης μιας εταιρείας (κατά προτίμηση Κυπριακών συμφερόντων) για την υλοποίηση του όλου εγχειρήματος. Το «αντάλλαγμα» για να αποφασίσει να εμπλακεί ένας επενδυτής σε ένα τέτοιο αβέβαιο εγχείρημα, θα μπορούσε να ήταν η παραχώρηση της σχετικής άδειας κατ' αποκλειστικότητα για μια περίοδο δέκα ετών λόγου χάριν. Να δοθεί δηλαδή κίνητρο σε ιδιώτες επενδυτές για την ανάληψη του σχετικού επιχειρηματικού ρίσκου της ναυπήγησης των πλοίων CNG με αντάλλαγμα την αποκλειστικότητα για την εξαγωγή Κυπριακού φυσικού αερίου στην μορφή CNG για μια κλειστή περίοδο παραδείγματος χάριν

δέκα ετών. Παράλληλα, θα μπορούσε να διασφαλίσει η Κύπρος με ένα τέτοιο συμβόλαιο την πώληση συγκεκριμένων ποσοτήτων του φυσικού της αερίου για την δεκαετή αυτή περίοδο.

6.5 Η ΚΥΠΡΟΣ ΩΣ ΕΞΑΓΩΓΕΑΣ ΦΥΣΙΚΟΥ ΑΕΡΙΟΥ ΜΕΣΩ ΑΓΩΓΩΝ

Η φύση της Κύπρου ως νησί αποτελεί ένα κατ' αρχήν μειονέκτημα για την εξαγωγή Κυπριακού φυσικού αερίου. Ωστόσο η γεωγραφική της θέση σε πολύ κοντινή απόσταση τόσο από τα παράλια της Μικράς Ασίας όσο και από τα παράλια της Συρίας και Λιβάνου αλλά ακόμα και από τα παράλια της Αιγύπτου, προσφέρουν στην Κύπρο πολλές επιλογές για την εξαγωγή του φυσικού της αερίου.

Όπως έχει ήδη αναπτυχθεί ανωτέρω⁴⁴ η αγορά της Αιγύπτου δεν μπορεί να δείξει ενδιαφέρον για το Κυπριακό φυσικό αέριο αφού η ίδια η Αίγυπτος είναι σημαντικός παραγωγός φυσικού αερίου. Ωστόσο, η Αίγυπτος αποτελεί ένα από τους σημαντικότερους τροφοδότες φυσικού αερίου της ευρύτερης περιοχής αλλά και της περιφέρειας ολόκληρης. Το Αιγυπτιακό δίκτυο αγωγών φυσικού αερίου εκτείνεται μέχρι την Συρία και το Λίβανο και περιλαμβάνει το Ισραήλ και την Ιορδανία, ενώ δυτικά δεν φτάνει πέραν των συνόρων της. Εδώ ακριβώς έγκειται και η τεράστια προοπτική τόσο για το Αιγυπτιακό φυσικό αέριο όσο και για το φυσικό αέριο της ευρύτερης περιοχής (Κύπρου, Ισραήλ, αλλά και Λιβάνου).

Ήδη η Λιβύη αλλά και η Αλγερία διαθέτουν ένα εκτενές δίκτυο αγωγών που αποτελούν σημαντικό τροφοδότη για την περιοχή της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η ολοκλήρωση του λεγόμενου Mediterranean Gas Ring με την ένωση του Αραβικού Αγωγού με το δίκτυο της Λιβύης και Αλγερίας, θα αποτελούσε μια σημαντικότερη εξέλιξη στα γεωπολιτικά πράγματα της περιοχής.

Η εναλλακτική αυτή θα έδινε στην ΕΕ την πολυπόθητη ανεξαρτησία της από το Ρωσικό φυσικό αέριο και θα επέτρεπε στην Κύπρο να συνδεθεί με έναν αγωγό που θα είχε την δυνατότητα να μεταφέρει στην Ευρωπαϊκή αγορά όλα τα εξαγωγίμα αποθέματα της Μέσης Ανα-

τολής αλλά και της Βόρειας Αφρικής σε ένα κόστος που θα μπορούσε να ήταν σαφώς χαμηλότερο εκείνου της κατασκευής του Nabucco.

Ο προτεινόμενος Μεσογειακός Αγωγός (Εικ. 12)

Η εξέλιξη αυτή ωστόσο προσκρούει στην αστάθεια που χαρακτηρίζει τις σχέσεις των αραβικών κρατών με τη Δύση. Όλες οι χώρες απ' όπου θα διέρχεται ο Μεσογειακός Αγωγός είναι αραβικές και ειδικά μεσούσης της Αραβικής Άνοιξης οι μακροπρόθεσμοι σχεδιασμοί δεν συνιστώνται. Παράλληλα, μια τέτοια εξέλιξη θα περιέπλεκε τα πράγματα για την ενδεχόμενη συνεργασία μεταξύ Κύπρου και Ισραήλ. Είναι μάλλον αμφίβολο ότι οι Άραβες θα επέτρεπαν την μεταφορά Ισραηλινού φυσικού αερίου μέσω του Μεσογειακού Αγωγού. Έκτος βέβαια και αν η Κύπρος προέβαινε στην εξαγωγή Ισραηλινού αερίου που θα είχε προηγουμένως «βαφτιστεί» Κυπριακό. Κάτι ιδιαίτερα επικίνδυνο αλλά και δύσκολο. Τέλος μια τέτοια κίνηση δεν θα έβρισκε σύμφωνη τη Ρωσία κάτι που θα μπορούσε να έχει σημαντικότερες συνέπειες στην ειδική σχέση Κύπρου – Ρωσίας.

Το Κυπριακό πρόβλημα καθιστά την εναλλακτική της σύνδεσης της Κύπρου μέσω υποθαλάσσιου αγωγού με την Τουρκία, αδύνατη. Αν όμως για χάρην συζητήσεως, θεωρήσουμε ότι τα υπάρχοντα πολιτικά κωλύματα αρθούν, η κατασκευή ενός τέτοιου αγωγού μεταξύ Κύπρου και Τουρκίας θα αποτελούσε την σοφότερη και απλούστερη επιλογή για την Κύπρο αφού η Τουρκική αγορά, αυτή καθ'εαυτή θα

⁴⁴ Βλ. κεφ. 3 και 5.

μπορούσε να απορροφήσει πλήρως τόσο το Κυπριακό φυσικό αέριο όσο και αυτό του Ισραήλ. Έκτος αυτού, το Κυπριακό (αλλά και το Ισραηλινό) φυσικό αέριο θα μπορούσε να εξαχθεί και προς την Ευρωπαϊκή αγορά μέσω των Τουρκικών αγωγών, αναβαθμίζοντας ωστόσο πολιτικά την Άγκυρα.

Καλό θα είναι ωστόσο για σκοπούς ετοιμότητας να μελετηθεί και το ενδεχόμενο, εκκρεμούντος του Κυπριακού, το Ισραήλ να αποκαταστήσει πλήρως τις σχέσεις του με την Τουρκία και σε μια προσπάθεια εξαγωγής του φυσικού του αερίου στην Τουρκία μέσω αγωγών (αφού οποιαδήποτε άλλη μέθοδος αποκλείεται για πολιτικούς λόγους) να αναζητήσει την λύση της κατασκευής αγωγού είτε υποθαλάσσιου μέσω της ΑΟΖ του Λιβάνου αλλά ίσως και την ΑΟΖ της κατεχόμενης Κύπρου, είτε και χερσαίου μέσω της κατεχόμενης Κύπρου. Τα σενάρια αυτά, αν και απομακρυσμένα είναι σημαντικό να το έχουμε κατά νου αφού, η μη συνεργασία μας με το Ισραήλ θα απομονώσει την χώρα αυτή σαν παραγωγό και εξαγωγέα φυσικού αερίου περιορίζοντας ή και καταργώντας τα πλεονεκτήματα που θα μπορούσε να απολαύσει το Ισραήλ από τις πρόσφατες ανακαλύψεις. Εν ολίγοις, καλό θα ήταν να μην ωθήσουμε με την στάση μας το Ισραήλ προς τις αγκάλες της Τουρκίας.

Τέλος για σκοπούς πληρότητας της παρούσας μελέτης, αναφέρουμε ότι η κατασκευή υποθαλάσσιου αγωγού από την Κύπρο στην Κρήτη για την εξαγωγή Κυπριακού αλλά και Ισραηλινού φυσικού αερίου, θεωρείται ιδιαίτερα δύσκολη τεχνικά αλλά και ιδιαίτερα ακριβή λύση. Όλα όμως θα εξαρτηθούν από τα τελικά αποθέματα αλλά και την εξέλιξη της τεχνολογίας στην κατασκευή υποθαλάσσιων αγωγών. Ωστόσο, η μεταφορά το φυσικού αερίου στην Κρήτη, δεν λύνει το πρόβλημα αφού και η Κρήτη αποτελεί απλώς ένα νησί (απομονωμένη αγορά) και δεν μπορεί να διαδραματίσει ουσιαστικό ρόλο παρά μόνο αν και η Κρήτη συνδεθεί με την Πελοπόννησο, εγχείρημα επίσης δύσκολο από κάθε άποψη. Να σημειωθεί ότι ο μεγαλύτερος τέτοιος αγωγός αντίστοιχης δυσκολίας στην κατασκευή με ένα αγωγό Κύπρου – Κρήτης συνδέει ήδη την Μελίτα της Λιβύης με την Σικελία και ήδη αποτελεί ένα σημαντικό σημείο εισόδου φυσικού αερίου στην Ευρώπη.

6.6 Η Κύπρος ως Εξαγωγέας Ηλεκτρικής Ενέργειας

Η πρόσφατη ανακάλυψη του φυσικού αερίου στην Κυπριακή ΑΟΖ σε συνδυασμό με τις αντίστοιχες ανακαλύψεις στην ΑΟΖ του Ισραήλ αλλά και τις ενδεχόμενες ανακαλύψεις στην ΑΟΖ της Αιγύπτου, έχουν και μια άλλη διάσταση η οποία διανοίγει νέες προοπτικές στην Κυπριακή οικονομία. Διασφαλίζουν (ή έχουν την δυνατότητα να διασφαλίσουν) στην Κύπρο και σε επιχειρήσεις που θα εφορμούν από την Κυπριακή Δημοκρατία, απρόσκοπτη πρόσβαση σε φυσικό αέριο στο ελάχιστο δυνατό κόστος αφού το μόνο πραγματικό κόστος πέραν του κόστους εξόρυξης του, είναι αυτό της μεταφοράς του στις Κυπριακές ακτές. Το γεγονός αυτό από μόνο του, καθιστά την Κύπρο ως ιδανικό μέρος για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας, σε ιδιαίτερα ανταγωνιστικές τιμές, τόσο για την εγχώρια αγορά αλλά κυρίως για εξαγωγή σε τρίτες χώρες. Το φυσικό αέριο αποτελεί όπως έχει ήδη επισημανθεί ανωτέρω, το καύσιμο πρώτης επιλογής για την Ευρωπαϊκή αλλά και την παγκόσμια ενεργειακή αγορά. Κύριος λόγος για τούτη την επιλογή είναι οι μειωμένοι ρύποι στην διαδικασία παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας αλλά και η συνεχώς αυξανόμενη τιμή των πετρελαιοειδών. Εν ολίγοις, η ζήτηση για φυσικό αέριο δεν είναι παρά το πρώτο στάδιο για την ζήτηση σε ηλεκτρική ενέργεια. Αν λοιπόν μπορεί να διασφαλισθεί η εισαγωγή ηλεκτρικής ενέργειας, παρά φυσικού αερίου, που θα χρησιμοποιηθεί για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας, σε τελικό κόστος ανταγωνιστικό με εκείνο της εισαγωγής φυσικού αερίου και παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας, τότε εύκολα μπορούν να γίνουν αντιληπτές οι προοπτικές της Κύπρου να καταστεί παραγωγός και εξαγωγέας ηλεκτρικής ενέργειας. Η διασφάλιση της πρώτης ύλης του φυσικού αερίου σε τιμές χαμηλές σε συνδυασμό με το σχετικά χαμηλό κόστος πόντισης ηλεκτροφόρων καλωδίων στον βυθό της θαλάσσιας περιοχής μεταξύ Κύπρου και ενδιαφερομένων να αγοράσουν ηλεκτρική ενέργεια τρίτων κρατών, καθιστούν την Κύπρο σαν μια εν δυνάμει σημαντική εξαγωγέα ηλεκτρικής ενέργειας.

Η σημαντικότερη αγορά για την Κυπριακή παραγωγή θα ήταν προφανώς αυτή της Ευρώπης και πρωτίστως της Ελλάδας. Η Ελλάδα έχει και θα συνεχίσει να έχει στο προβλεπτό μέλλον, σημαντικότατο ενεργειακό έλλειμμα. Ήδη όπως εξηγήθηκε ανωτέρω η Ελλάς

αναγκάζεται να εισάγει ένα μεγάλο ποσοστό των αναγκών της σε ηλεκτρική ενέργεια από τρίτες χώρες. Μέσω μιας υποβρυχίου σύνδεσης μεταξύ Κύπρου και Ελλάδας (Κύπρος – Κρήτη – Πελοπόννησος) η Ελλάδα θα μπορούσε να αποκτήσει απόλυτη ενεργειακή ασφάλεια από μια ευρωπαϊκή και αδελφή χώρα με τεράστιες θετικές επιπτώσεις στην οικονομία της. Στο πλάνο αυτό θα μπορούσε να προστεθεί και μια ζεύξη Ισραήλ – Κύπρου μέσω υποβρυχίου ηλεκτροφόρου καλωδίου, διά του οποίου το Ισραήλ θα μπορούσε να εξάγει και αυτό μέσω Κύπρου προς την Ευρώπη, δική του ηλεκτρική ενέργεια με σημαντικότερα οφέλη τόσο για το κράτος του Ισραήλ όσο και για την Κυπριακή Δημοκρατία.

Εκτός όμως από την Ελλάδα και την Ευρώπη γενικότερα, άλλες πιθανές αγορές για την Κυπριακή ενέργεια θα ήταν βεβαίως η τεράστια αγορά της Τουρκίας (αν ποτέ επιλυθούν τα πολιτικά ζητήματα με την χώρα αυτή) αλλά και το ίδιο το Ισραήλ που θα μπορούσε να αντιμετωπίσει ζητήματα ενεργειακής ασφάλειας του ίδιου του κράτους του μέσω της ύπαρξης της δυνατότητας εισαγωγής ενέργειας από την Κύπρο αν το επιβάλουν λόγοι έκτακτης ανάγκης. Θα μπορούσε δηλαδή μια ενδεχόμενη Κύπρο – Ισραηλινή συνεργασία στον συγκεκριμένο τομέα να παράσχει επιπλέον ενεργειακή ασφάλεια εκατέρωθεν.

6.7 Η ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΩΝ ΣΥΜΦΕΡΟΝΤΩΝ ΤΩΝ ΚΥΠΡΙΩΝ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ

Μια από τις σημαντικότερες προκλήσεις για την Κυπριακή πολιτεία είναι να βρει τρόπους συμβατούς με το θεσμικό πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, να ενισχύσει την τοπική κοινωνία της είτε μέσω της απόκτησης τεχνογνωσίας και εμπειριών είτε διά της συμμετοχής της άμεσης ή έμμεσης στα οικονομικά και άλλα ωφελήματα που θα προκύψουν. Η διάκριση μεταξύ πολιτών της Κυπριακής Δημοκρατίας και άλλων χωρών είναι απαράδεκτη στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ωστόσο, η μικρή Κύπρος πρέπει να βρει εύσημους τρόπους να δικαιολογήσει την ενίσχυση της επιχειρηματικής κυρίως εμπλοκής Κυπριακών συμφερόντων σε όλους τους κλάδους του τομέα τόσο παραγωγής και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων όσο και παραγωγής ηλεκτρικής κυρίως ενέργειας.

Ο τομέας των υδρογονανθράκων και της ενέργειας είναι τόσο ευρύς που αν η Κύπρος καταφέρει να εκμεταλλευθεί στον μέγιστο δυνατό βαθμό τις ευκαιρίες που θα της δοθούν, δεν θα μείνει ανεπηρέαστος σχεδόν κανένας άλλος τομέας της οικονομίας μας. Είναι λοιπόν προφανές ότι αν υπήρχε τρόπος να ενθαρρυνθούν οι διεθνείς επενδυτές να συμπεριλάβουν εταιρείες Κυπριακών συμφερόντων στις επιχειρηματικές τους δραστηριότητες στο νησί, τα οφέλη για την τοπική κοινωνία θα ήταν πολλαπλά αφού πέραν των προφανών οικονομικών οφελών, οι Κύπριοι θα μπορούσαν να αποκτήσουν την απαραίτητη γνώση και εμπειρία για να μπορέσουν να ανταγωνιστούν σε περιφερειακό ή και διεθνές επίπεδο. Οι προοπτικές είναι τεράστιες τόσο για τις μεγάλες όσο και για τις μικρότερες Κυπριακές επιχειρήσεις. Τα δύο στοιχεία που ενδεχομένως μπορούν να βοηθήσουν το επιχείρημα για εξαίρεση από τον κανόνα, είναι αυτό της «ασφάλειας» και αυτό της «τοπικής κοινωνίας». Η Κύπρος θα πρέπει να προσπαθήσει πολύ για να επιτύχει κάτι τέτοιο αλλά αξίζει να το επιχειρήσουμε.

Σημαντικότερη όμως όλων των λοιπών μεθόδων θα ήταν η ίδρυση και λειτουργία Εθνικής Εταιρείας Υδρογονανθράκων η οποία σε όλες ανεξαιρέτως τις εξελίξεις στον τομέα των υδρογονανθράκων στην Κυπριακή Δημοκρατία θα έχει πρωταγωνιστικό ρόλο. Μια τέτοια εταιρεία θα μπορούσε να έχει το προνόμιο εισόδου σε κάθε δικαιούχο εξόρυξης φυσικού αερίου ή πετρελαίου από οποιοδήποτε τεμάχιο της Κυπριακής ΑΟΖ αλλά και σε κάθε άλλο έργο υποδομής ή εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων στην Κυπριακή Δημοκρατία, σε προσυμφωνημένες και προνομιακές τιμές κατά τρόπο που να μπορέσει να φτάσει άμεσα στον Κύπριο πολίτη το όφελος από την επιχειρηματική επιτυχία του κάθε έργου (upside). Είναι ουσιαστικότερο η Πολιτεία, πέραν των ωφελημάτων που θα λάβει από την τελική εμπορική εκμετάλλευση του φυσικού πλούτου της χώρας να μπορεί να συμμετέχει μέσω ενός φορέα που θα λειτουργεί βεβαίως με ιδιωτικοοικονομικά κριτήρια, στην επιχειρηματική δράση του κάθε δικαιούχου που αδειοδοτείται από το Κράτος να επιχειρεί σε κλάδους που σχετίζονται με την εκμετάλλευση των υδρογονανθράκων. Μια Εθνική Εταιρεία Υδρογονανθράκων θα αποτελεί την 'αιχμή του δόρατος' για την συμμετοχή της πολιτείας όχι μόνο στην ρύθμιση αλλά και στην συνδιαχείριση και συνεκμετάλλευση του εθνικού μας πλούτου.

ΑΝΤΙ ΕΠΙΛΟΓΟΥ

Στη δική μας γενιά, έλαχε να διαχειριστεί αυτό που μόνο σαν ευλογία μπορεί να θεωρηθεί: την ανακάλυψη κοιτασμάτων υδρογονανθράκων στην Κυπριακή ΑΟΖ. Σε μια γενιά που βίωσε στην πιο τρυφερή της φάση τα τρομακτικά γεγονότα του πραξικοπήματος και της Τουρκικής εισβολής αλλά και τις συνέπειες του ξεριζωμού και της συνεχιζόμενης κατοχής. Στη γενιά που είδε τους γονείς και τους παππούδες της να μέμφονται τους διεθνείς ή εθνικούς «δαίμονες» για τα κακά που μας βρήκαν, αλλά και να δουλεύουν σκληρά για την ανοικοδόμηση μιας καταρρακωμένης οικονομίας και ενός ακρωτηριασμένου κράτους. Που γεύτηκε την οικονομική ευμάρεια που απήλαυσε η Κύπρος στα χρόνια μετά την εισβολή, αλλά και που βιώνει την τρέχουσα οικονομική κρίση στο πετσί της καθημερινά.

Στην δική μας γενιά λοιπόν πέφτει ο κλήρος της διαχείρισης του σημαντικότερου γεγονότος από της ίδρυσης της Δημοκρατίας αλλά και την ένωσή της με την Ευρώπη. Στο ιδιαίτερα ανταγωνιστικό περιβάλλον της διεθνοποιημένης οικονομίας αλλά και το περιπετλεγμένο γεωπολιτικό σκηνικό της περιοχής, καλούμαστε να αποδείξουμε ότι είμαστε καλύτεροι από τους προκάτοχους μας και πως μάθαμε από τα λάθη και τις παραλείψεις τους και κάναμε τα παθήματα μαθήματα ώστε να σταθούμε αντάξιοι των περιστάσεων και να πάρουμε εμείς οι ίδιοι την τύχη μας στα χέρια μας.

Δεν χωρούν δικαιολογίες στην δική μας την γενιά. Αυτές εξαντλήθηκαν από την προηγούμενη. Το ανθρώπινο δυναμικό της πατρίδας μας είναι ο σημαντικότερος της πλούτος και αυτόν τον πλούτο, μας τον διασφάλισαν οι γονιοί μας με τις θυσίες τους και την σκληρή τους δουλειά. Είναι το μόνο μας όπλο και είναι ότι χρειαζόμαστε για να πάrouμε στα χέρια μας το θέμα των υδρογονανθράκων και να το εξελίξουμε από μια απλή προοπτική σε ένα χειροπιαστό λαμπρό μέλλον για τις επόμενες γενιές. Δεν αρκεί πλέον να λέμε κι εμείς ότι για όλα τα κακά φταίνε οι προηγούμενοι. Να που μας δίνεται κι εμάς η ευκαιρία

να μετρηθούμε με την ιστορία και να δείξουμε το πραγματικό μας μπόι.

Αν πορευθούμε με δεδομένο ότι αυτή η κληρονομιά μας παραχωρείται όχι για να την «απολαύσουμε ως νομείς και κύριοι», αλλά για να την διασφαλίσουμε ως φύλακες και διαχειριστές της για λογαριασμό των επόμενων γενιών Κυπρίων, δεν μπορεί παρά να πετύχουμε. Αν όμως την αφήσουμε να ευτελισθεί κι αυτή στα εφήμερα και τα καθημερινά χωρίς όραμα και αντίληψη της δύσκολης αποστολής μας, τότε η ευθύνη θα είναι αποκλειστικά δική μας. Ούτε οι «διεθνείς συνωμοσίες» ούτε οι «κακοί ξένοι» ή οι «κακοί Κύπριοι» δεν θα μπορούν να μας σώσουν για την αποτυχία μας.

Η σύγχρονη Κύπρος δεν έχει να ζηλέψει τίποτα από οποιοδήποτε άλλο Ευρωπαϊκό κράτος αρκεί να συνειδητοποιήσουμε εμείς οι ίδιοι τις δυνατότητες μας. Η μικρή μας χώρα μπορεί και πρέπει πλέον να βρεθεί σε θέση να επαναπροσδιορίσει τα ειδικά της εθνικά συμφέροντα και να τα υπηρετήσει με μακρόπνοες και επιθετικές επιλογές σε όλα τα επίπεδα. Το εφιαλτήριο δε που μας παρέχουν τα κοιτάσματα των υδρογονανθράκων μας, μας επιτρέπει επιτέλους να διεκδικήσουμε την θέση που μας αξίζει τόσο στην Ευρωπαϊκή οικογένεια όσο και στην ευρύτερη περιφέρεια αλλά και παγκόσμια. Ιδού η Ρόδος ιδού και το πήδημα.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΕΙΚΟΝΩΝ

Εικόνα	Τίτλος	Πηγή	Σελίδα
1	Τα Τεμάχια της Κυπριακής ΑΟΖ	Υπηρεσία Ενέργειας, Υπουργείου Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού Κυπριακής Δημοκρατίας	6
2	Η Κυπριακή ΑΟΖ	Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη. Από την Στρατηγική Κίνηση στην Οικονομική Λύση, Επιμέλεια Βασ. Κικίλιας, Εκδ. Καστανιώτη, 2012.	16
3	Οριοθέτηση ΑΟΖ Κύπρου – Αιγύπτου	Υπηρεσία Ενέργειας, Υπουργείου Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού Κυπριακής Δημοκρατίας	17
4	Οριοθέτηση ΑΟΖ Κύπρου – Λίβανου	Υπηρεσία Ενέργειας, Υπουργείου Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού Κυπριακής Δημοκρατίας	18
5	Οριοθέτηση ΑΟΖ Κύπρου – Ισραήλ	Υπηρεσία Ενέργειας, Υπουργείου Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού Κυπριακής Δημοκρατίας	20
6	Οι Τουρκικές Διεκδικήσεις	Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη. Από την Στρατηγική Κίνηση στην Οικονομική Λύση, Επιμέλεια Βασ. Κικίλιας, Εκδ. Καστανιώτη, 2012.	25
7	Ο Αραβικός Αγωγός Φυσικού Αέριου	Χάρτης της NordNordWest	47
8	Ο Σχεδιασμός του Nabucco	Χάρτης του Simon Sanett	50
9	Το Ρωσικό Δίκτυο Αγωγών Φυσικού Αέριου	Χάρτης του Samuel Bailey	58
10	Οι Αγωγοί της περιοχής της Κασπίας	Χάρτης του Thomas Blomberg	59
11	Ο South Stream και ο Nabucco	Χάρτης του Samuel Bailey	61
12	Ο προτεινόμενος Μεσογειακός Αγωγός	Χάρτης της Mott MacDonald	81

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΡΘΡΑ:

The Law of the Sea, R.R. Churchill and A.V. Lowe, Second edition, Manchester University Press, 1988.

The International Law of the Sea, D.J. Colombos, 6th ed. Longman's London, 1967.

The Bangladesh/Myanmar Case: Continuity and Novelty in the Law of Maritime Boundary Delimitation, by Prof. Robin Churchill, Cambridge Journal of International and Comparative Law, (1)1: 137-152 (2012).

Principles of Public International Law, Ian Brownlie, 4th edition, Oxford University Press, 1990.

International Shipping Law, G.P. Pamborides, Kluwer Law International, 1999.

From the North Sea to the Bay of Bengal: Maritime Delimitation at the International Tribunal for the Law of the Sea, by Irini Papanicolopulu, March 23, 2012, EJIL Reports.

Russian Energy Pressure Fails to Unite Europe, Keith Smith, Center for Strategic and International Studies (CSIS), Washington, DC. January 24, 2007.

Το Δίκαιο της Θάλασσας, Πουλιαντζής Ιωάννης, 2η έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα, 2007.

Η Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη στο νέο Δίκαιο της Θάλασσας, Β.Ι. Καρακωστανόγλου, εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα, 2001.

Η Υφαλοκρηπίδα των Νησιών στην Διεθνή Νομολογία, Χάρης Τζημήτρας, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα, 1996.

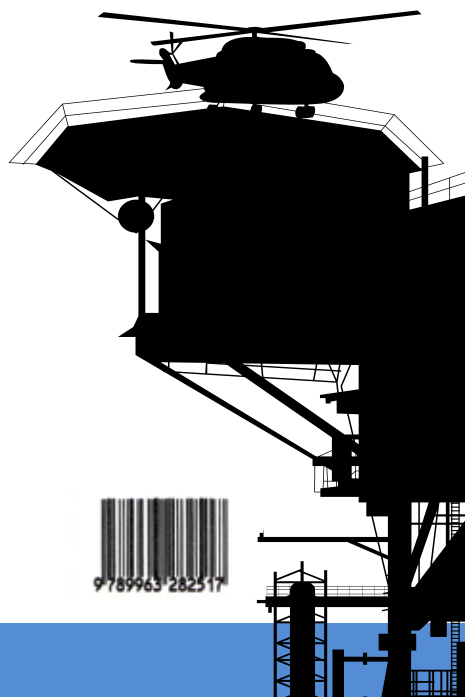
ΑΛΛΕΣ ΠΗΓΕΣ:

United Nations Convention on the Law of the Sea, 1982.

International Tribunal for the Law of the Sea, the Bangladesh Vs Myanmar Judgment, March 14, 2012.

Energy Overview, Council of the European Commission, June 2006; An Energy Policy for Europe, Communication From the Commission to the European Council and the European Parliament. COM(2007) 1. January 10, 2007.

Israel's Offshore Natural Gas Discoveries Enhance its Economic and Energy Outlook, by Michael Ratner, May 2011, Congressional Research Service, Report for the US Congress, 7-5700

9789963 282517